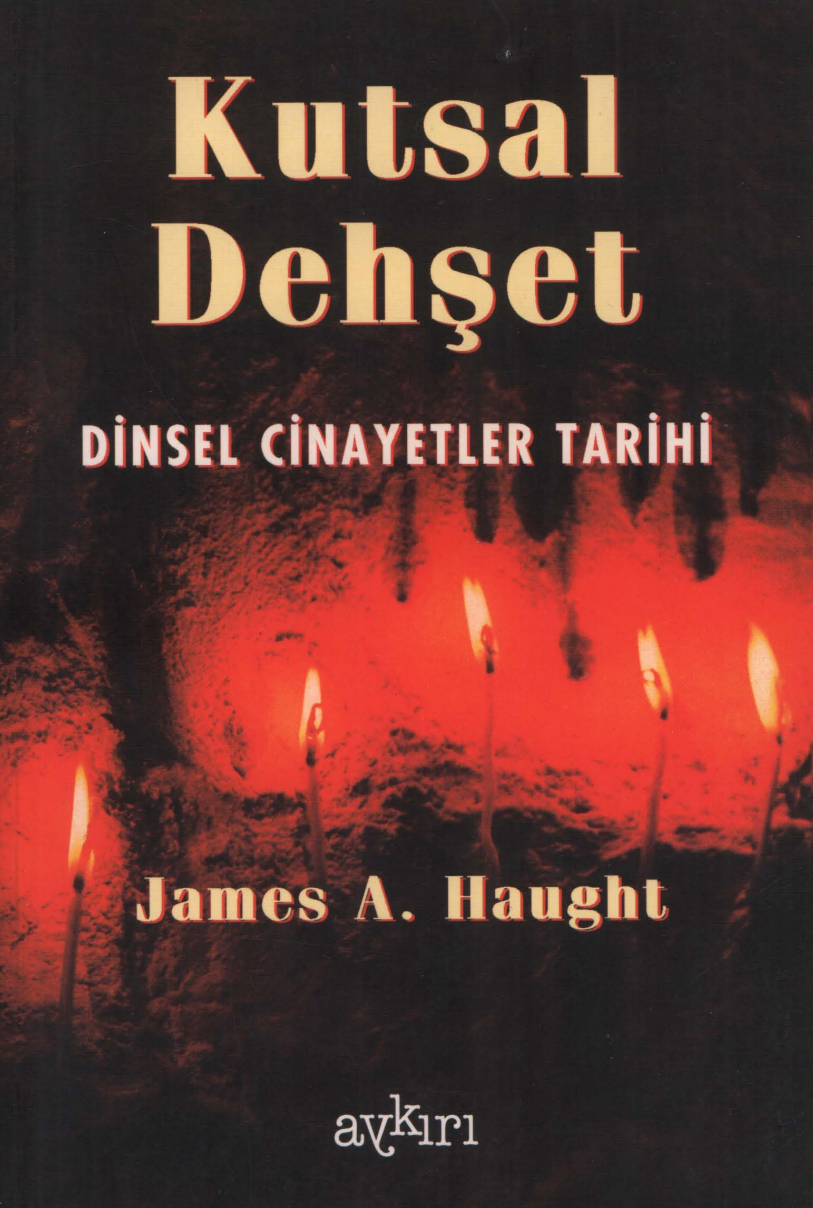
Kutsal Dehşet

DİNSEL CİNAYETLER TARİHİ

James A. Haught

aykırı

aykırı

Araştırmacı gazeteci James A. Haught *Kutsal Nefret* adlı kitabında 90'lardaki dinsel çatışmaları anlatıyordu. *Kutsal Dehşet*'te ise din terörünün ne kadar eskilere dayandığını ve fanatiklerin inanç uğruna nasıl katliamlar yaptığını açıkça gözler önüne seriyor. Kalpleri çıkarılıp Aztek tanrılarına sunulan insanlar, kanlı Haçlı savaşları, cadılık suçlamasıyla yakılan kadınlar, tarifsiz işkencelerle öldürülen "sapkınlar" ve asılsız söylentiler yüzünden toplu halde katledilen Museviler...

Dinsel inançlara sığınmadıkça insan kötülüğü böylesine zevkle ve acımasızca asla yapamaz.
-Blaise Pascal

Kutsal Dehşet

DİNSEL CİNAYETLER TARİHİ

James A. Haught

Türkçesi
Uğur Alkapar

aykırı

© PEGASUS AJANS

KUTSAL DEHŞET
Dinsel Cinayetler Tarihi

James A. Haught

KİTABIN ÖZGÜN ADI
Holy Horrors
An Illustrated History of Religious Murder And Madness
Prometheus Books

TÜRKÇESİ
Uğur Alkapar

YAYIN YÖNETMENİ
Nil Gün

YAYINA HAZIRLAYANLAR
Gülşen Sayın - Uğur Alkapar

KAPAK
Hakkı Şen

İstanbul 1999
ISBN 975-8337-05-X

BASKI
Kitap Matbaacılık
Tel: 0212. 567 48 84

AYKIRI YAYINCILIK
Sinan Ercan Cad. No: 34/33 Erenköy-İstanbul
Tel: 0216. 445 22 14 - 380 29 24 Faks: 0216. 416 48 31
email: pegasus.lit@superonline.com

İçindekiler

Giriş 5

Haçlı Seferleri 13
Kurban Verilen İnsanlar 21
İslami Cihat 27
Kanlı Dedikodu 31
Çivileme 37
Sapkınlara Ölüm! 39
Engizisyon 45
Kara Ölüm 51
Cadı Avları 53
Reform 59
Anabaptistler 75
Püritenler 79
Ortodoks Savaşı 85
Aydınlanma 87
Hint Askerleri İsyanı 93
Bahailer 95

Rus Katliamı 99
Ermenistan 101
Büyük Nazi Soykırımı 105
Hindistan 111
Sudan 115
Ulster 119
Jonestown 123
Lübnan 127
İran 131
Diğer İslami Olaylar 135
Din İyilik Getiren Bir Güç mü? 143

Giriş

1776'da Abbeville, Fransa'da genç bir çocuk dine saygısızlık etmekle suçlandı. Meryem Ana'yla dalga geçen şarkılar söyleyip din adamları geçerken şapkasını çıkarmadığı söyleniyordu. Kiliseyi eleştirmenin cezası ölümdü. Chevalier La Barre adındaki gencin ceza olarak önce dili ve sağ eli kesilecekti, sonra da direğe bağlanıp yakılacaktı. Büyük yazar Voltaire onu kurtarmaya çalıştı ve dava Paris'teki Parlamento'ya taşındı. Din adamları çocuğun ölmesini istedi. Onlara göre bu olay dine karşı bir şüphenin oluşmasına yol açabilirdi. Parlamento "merhamet" gösterdi ve çocuğun sakat bırakılıp yakılması yerine doğrudan kafasının kesilmesine izin verdi. İlk önce suçunu tümüyle itiraf etmesi için işkence yapıldı, sonra da 1 Temmuz 1776'da cezası infaz edildi. Cesedi Voltaire'in Felsefe Sözlüğü'nün bir kopyasıyla birlikte yakıldı.

* * *

1980'de Moradabad, Hindistan'da bir domuz, yüzlerce insa-

nın birbirini öldürmesine yol açtı. Hayvan, Müslümanların kutsal saydıkları bir alana girmişti. Hindular, Müslümanlar için şeytani bir hayvan olan domuzu, kutsal toprağa bilerek sokmakla suçlandı. İki taraf da çılgına dönmüştü. Sopalarla kavgaya giriştiler. Domuzun yol açtığı kavga ve karışıklık diğer şehirlere de yayıldı ve iki yüz kişi öldü.

* * *

Meksika'da 1500'lerde, Aztek din adamları binlerce insanı tanrılara kurban etti. Aztekler, güneşin her gün insanların -kurban taşlarında çıkarılan- kalpleriyle beslenmezse, kaybolacağına inanıyorlardı. Yağmur Tanrısını memnun etmek için ise ağlayan çocuklar kurban edilirdi. Böylece gözyaşlarının yağmur getirmesi beklenirdi. Tahıl Tanrıçası için yapılan bir törende, bir bakire yirmi dört saat dans ettikten sonra öldürülür ve derisi yüzülürdü. Sonra da derisini bir rahip üzerine geçirir, dans etmeye devam ederdi.

* * *

1980'lerde İran'da Şii din adamları (kendilerine "Tanrı'nın dünyadaki iktidarı" diyorlardı) İslam'ı kabul etmeyen Bahailerin öldürülmesini emretti. İçlerinde kadın ve çocukların da bulunduğu iki yüz kadar Bahai asıldı veya kurşuna dizildi. Kırk bin kadarı ise İran'dan kaçtı.

* * *

Viyana'da 1583'te, din adamları, midesi ağrıyan on altı yaşındaki bir kızın üzerinde bir hafta boyunca şeytan çıkarma ayinleri yaptılar. Daha sonra rahipler, kızın bedeninden 12.652 şeytan attıklarını ilan ettiler. Onlara göre büyükannesi bu şeytanları bir kavanozda sinek halinde saklıyordu. Büyükanneye iş-

Haçlı seferlerinde Hıristiyanlar Müslümanlara karşı
(Meyer's Konnerlations-Lexicon, Leipzig, 1895)

kenceyle, şeytanla cinsel ilişkiye girdiği itiraf ettirildi. Sonra da kadın bir direğe bağlanarak yakıldı.

* * *

1983'te Darkley, Kuzey İrlanda'da, bir pazar sabahı Katolik teröristler otomatik silahlarla bir Protestan kilisesini taradılar. Üç kişi öldü ve yedi kişi yaralandı. Bu, Protestan-Katolik saldırılarının yüzlercesinden biriydi. Kuzey İrlanda'da yirmi yıl boyunca devam eden dinsel çekişme, bu saldırılarla üç bin kişinin yaşamına mal oldu.

* * *

1096'da Birinci Haçlı Seferi'nin başlangıcında binlerce Hıristiyan, Kutsal Topraklar'a ulaşıp "kafirleri" öldürmek amacıyla, birlikler halinde Haçlılara katılmıştı. Almanya'da bazı Haçlılar tanrı tarafından kutsanmış olduğuna inandıkları bir kazı takip ettiler. Kaz onları Musevi mahallelerine götürdü. Bu mahallelerde Musevilerin evleri yakıldı ve hepsi öldürüldü.

* * *

Düşünür Blaise Pascal, "Dinsel inançlara sığınmadıkça, insan kötülüğü böylesine zevkle ve acımasızca asla yapamaz." diye yazmıştı.

Jonathan Swift ise kilisenin yüzyıllarca süren kutsal katliamlarına bakıp şu ünlü yorumunu yapmıştı: "Birbirimizden nefret etmemizi sağlayacak birçok dinimiz var ama bizim birbirimizi sevmemizi sağlayacak 'dinlere' ihtiyacımız var."

Thomas Jefferson *Virginia'dan Notlar* adlı eserinde şöyle diyor: "Milyonlarca masum erkek, kadın ve çocuk, Hıristiyanlığın en başından beri yakıldı, işkence gördü, cezalandırıldı ve hapse atıldı ama birlik ve kardeşliğe doğru bir santim bile yaklaşmadık. Baskının etkisi ne oldu ki? Dünyanın bir yarısını aptal, diğer yarısını da iki yüzlü yaptı."

1571'de Amsterdam'da bir Anabaptist yakılırken
(Jan Luyken, Martyrs Mirror, Lancaster Mennonite Historical Society)

Ama Tanrı için öldürme fikri sadece Hıristiyanlığa has değil. İsa'nın doğumundan önce bile Romalı şair Lucretius şöyle yazmıştı: "Din insanlara öyle çok kötülük getirdi ki!"

Tarihte tekrar eden acı bir senaryo var: Bir toplumda din yönetimde söz sahibi olduğunda etrafı dehşet kaplıyor. Doğaüstü güçlere inanç arttıkça, insanlar, insanlığından daha büyük kayıplar veriyor. İnsanların güçlü bir inanç tarafından yönetildiği kültürlerde, inananlar inanmayanlara karşı acımasız olurlar -hatta bazen inananlara karşı da.

Avrupa'da Haçlı Seferlerinin yarattığı kan gölleri, Engizisyon'un işkence odaları, "sapkınların" toplu halde yok edilmesi, yüzlerce Musevi katliamı ve üç yüzyıl süren cadı yakma törenleri...

Reform hareketleri, din savaşlarıyla milyonlarca insanın yaşamına son veren nefret selini biraz olsun yavaşlattı. Ama o zaman da Otuz Yıl Savaşları sahneye çıktı. "İnanç Çağı" bir kut-

sal katliam çağıydı. Dinin günlük yaşam üzerinde kontrolü yavaş yavaş azaldıkça, insan hakları ve kişisel özgürlük fikrinin temelleri atılmaya başlandı.

Bugün Üçüncü Dünya ülkelerinin çoğu dinsel dehşetten kurtulamadı. Hindistan'da Sihler, Hindular ve Müslümanlar durmadan birbirlerini katlediyor. İran'da Şii kökten dinciler kadınları itaat etmeye zorluyor ve karşı çıkanları öldürüyor. Lübnan'da Sünniler, Şiiler, Dürziler, Maronitler ve Aleviler hem kendilerine hem de halklarına zarar veriyor. Sri Lanka'da Budistler ve Hindular karşılıklı zulüm uyguluyorlar. Sudan'da Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Animistler birbirlerini katlediyor. Entelektüeller arasında bu modern kabusların gerçek nedeninin din olmadığı ve savaşan topluluklar için dinin sadece bir etiket olduğu fikri oldukça popüler. Ama durum böyle değil. İnanç, bu toplulukları birbirinden ayırıyor ve kamplaşma yaratıyor. Bunun sonucunda da yabancılaşma yaşanıyor. "Dinsel gruplaşma" cinayetler için uygun bir ortam yaratıyor. Bunlar olmasaydı, yeni nesil değişen zamana ayak uydurabilirdi. Mezhepler arası evlilikler mümkün olurdu ve geçmişten gelen yaralar unutulabilirdi. Ama hala din, ayrılığı teşvik ediyor. İnsanları ayıran her şey gibi bu da çatışmalara neden oluyor.

Şiddet dolu olaylara neden olduğu çok açık olsa ve tarihe bakıldığında buna şüphe kalmasa da din hala "iyi" olarak sunuluyor. Tam bir paradoks. Eski Amerika başkanlarından Ronald Reagan din için "ahlaki düzenin temeli" demişti. George Bush ise "insanlara yaşamdan almaları gerekeni veren bir olgu" diye bahsetmişti.

Din tam bir Dr. Jekyll ve Bay Hyde vakası. Spot ışıkları daima Dr. Jekyll'ın üzerinde ve Bay Hyde pek dikkat çekmiyor. Modern Batılılar, laik bir toplumda yaşamaya alışıklar ve doğaüstü güçlere inanma güdüsünün ardında yatan canavarı unutmuş görünüyorlar. Avrupalılar ve Amerikalılar, 1989'da Ayetullah

Aztek rahipleri bir gencin kalbini çıkararak güneş tanrısına kurban verirken
(Florentine Codex, 1550, American Museum of Natural History)

Humeyni, "kafir" yazar Salman Rüşdi için "katli vaciptir" fetvası çıkardığında neye uğradıklarını şaşırmıştı. Bu adamın suçu Muhammed'in sözlerinin Tanrı'dan gelmediğini iddia etmekti. Ortaya çıkan şaşkınlık dalgası, Batı'nın din konusunda tarihte yaşadıklarını ne kadar da çabuk unuttuğunu gösteriyordu.

Polonyalı protestanlar 1600'lerde Katolik kral III. Sigismund tarafından katledildi.
(Martyrs Mirror, 1685, Lancaster Mennonite Historical Society)

Humeyni'nin Rüşdi'nin ölüm fermanını imzalamasıyla uluslararası bir kriz yaşanmıştı. Profesörler Boston Üniversitesi'nde "Nefretin Anatomisi" adında bir konferans düzenlediler. Katılımcılar arasında, dini inanca ihanet ettiği gerekçesiyle suikasta kurban giden eski Mısır cumhurbaşkanı Enver Sedat'ın kızı da vardı. Harvard Üniversitesi din bilimcilerinden Krister Stendhal şöyle bir yorumda bulundu: "Din tehlikelidir. Tartıştığımız güç öyle büyük ki... Dinin karanlık yanı ortaya çıktığında çok can yakıcıdır."

Bu kitap, geçmiş dokuz yüzyıl içinde dinin karanlık ve tehlikeli yanının izini sürüyor.

Haçlı Seferleri

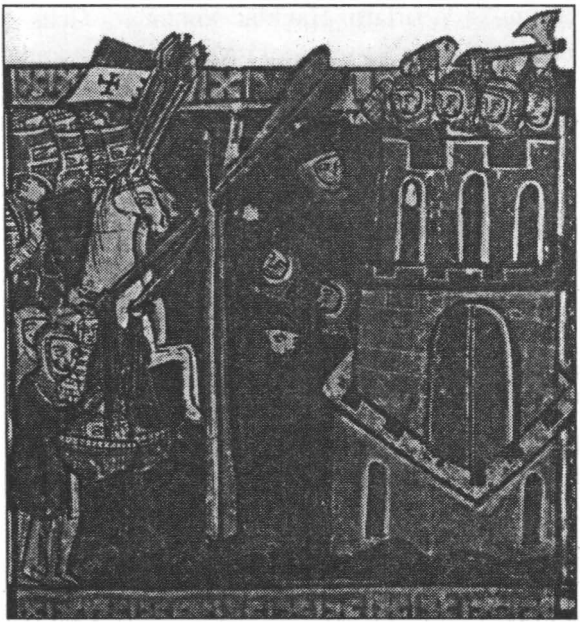
Haçlı Seferlerinin önünde efsanelere dayalı bir sis perdesi var. Üzerinde kızıl renkli haçlar olan elbisesiyle asil şövalye, romantik bir yolculuğa çıkar... Gerçek Haçlı Seferleri, katliam, tecavüz, yağmalama ve kaosla dolu, hastalıklı bir kabustu. Buna büyü ve sihre olan inanç da ekleniyordu. Haçlılar en az öldürdükleri Müslüman sayısı kadar Hıristiyan ve Musevi'yi de katletti. Oysa gerçek hedefleri Müslümanlardı.

Papa II. Urban, Birinci Haçlı Seferini 1095'te Kutsal Toprakları kafirlerin elinden almak için başlattı. "Deus Vult" (Tanrının İsteği) herkesin sloganı oldu. Tüm Avrupa'da bağnaz fanatikler sürü psikolojisiyle, kitleler halinde toplandı. On binlerce insan rahip Ermiş Peter'in peşine takıldı. Bu adam, herkese, kendisine tanrı tarafından yazıldığını ve İsa tarafından getirildiğini iddia ettiği bir mektup gösteriyordu. Bu mektupla tanrı ona liderlik yetkisi veriyordu. Yine binlerce insanın peşine takıldığı başka bir rahip de Beş Parasız Walter'dı.

Almanya'daki Ren Vadisi'nde, bir grup haçlı, bir kazın peşine düştü. Bu kazın, rehberlik etmesi için tanrı tarafından büyülendiğini düşündüler. Bu grup Leisingen'li Emich'in ordusuna katıldı. Bu lider bir mucize yaşadığını, göğsünde kızıl bir hacın belirdiğini iddia ediyordu. Emich'in adamları, tanrının İsrail'deki düşmanlarını öldürmek için iki bin mil kat etmeden önce, ilk görevlerinin kendi aralarındaki kafirleri katletmek olduğuna karar verdi. Bu kafirler, başta Mainz ve Worms olmak üzere, Alman şehirlerinde yaşayan Musevilerdi. Durdurulamaz bir hızla Musevi bölgelerine girip, binlerce savunmasız erkek, kadın ve çocuğu kılıçtan geçirip yaktılar. Musevilerin çoğu sıkıştırıldıkları evlerde, öfkeli Hıristiyan kalabalık girmeden önce, gözyaşları içinde çocuklarını ve kendilerini öldürdü.

Rahip Volkmar ve Gottschalk liderliğindeki benzer cani gruplar Bavyera'da Prag ve Regensburg Musevilerini katletti. Zaman zaman kurbanlara bir son dakika şansı veriliyordu. Kılıçlar boyunlarına dayalı bir şekilde Hıristiyanlığı kabul edip etmedikleri soruluyordu.

Çiftçi orduları, Hıristiyan olan Macaristan, Yugoslavya ve Bulgaristan'a doğru ilerliyorlardı. Kırsal alanlarda karınlarını doyurmak için bağ ve bahçeleri yağmalamaya başladılar. Bu da Haçlı orduları ve yerel halk arasında çatışmalara neden oldu. Bir çatışmada Ermiş Peter'ın ordusu, Zemun'da yaşayan dört bin Hıristiyan'ı öldürdü ve Belgrad yakınlarını ateşe verdi. Bunun karşılığında ise binlerce Haçlı, Bulgaristan'daki savaşta hayatını kaybetti. Haçlı ordularından sadece küçük bir grup Anadolu'ya ulaşabildi. Onlar da kısa sürede Türk orduları tarafından yok edildi. Örgütlü Hıristiyan şövalyeleri, seferlere devam etti. İkincisinde Haçlı seferlerine profesyonellik gelmişti. Şövalyelere eşlik eden yüksek rütbeli din adamları da savaşın kutsallığını artırıyordu. Bu askeri birlikler, yaptıkları savaşlarda öldürdükleri Müslümanların kafalarını kesip mızraklarının ucunda taşıdı-

Hıristiyan haçlıları kuşatma altındaki Antioch, Nicea ve Tyre şehirlerine kestikleri Müslüman kafalarını mancınıkla fırlattılar
(William of Tyre, Les Histoires d'Outremer, XIII. yüzyıl, Bibliotheque Nationale, Paris)

lar. Nicea, Antioch ve Tyre'daki kuşatmalar sonrasında da aldıkları şehrin içinde ibret olsun diye dolaştırdılar. Antioch yakınlarındaki Suriye kıyılarında kazanılan bir zaferden sonra Frenk haçlıları kampa 500 kafayla döndü. 300 kadarı direklere takılıp şehir duvarlarına dikildi. Bu direnişçilerin moralini bozma amacıyla yapıldı. Tarihçiler bir haçlı başrahibinin direklere takılmış kafaların tanrının kulları için eğlenceli birer oyuncak olduklarını söylediğini yazar. Geri kalan 200 kafa ise Antioch şehir surlarının üzerinden içeri atıldı. Müslümanlar ise karşılık olarak Hıristiyan şehir sakinlerinin kafalarını kesip aynı şekilde şehrin

dışına mancınıklarla fırlattı. Haçlılar sonunda 3 Ocak 1098'de içeri girmeyi başardılar ve şehirdeki Müslümanları katlettiler.

Sonra destek olarak gelen Müslüman ordusu şehri ele geçiren Hıristiyanları kuşattı. Peter Bartholomew kendisine bir azizin göründüğünü söyledi. Aziz ona, İsa çarmıha gerilirken vücuduna çakılan çivilerden birinin Antioch'daki bir kilisenin altında gömülü olduğunu bildirmişti. Bu da şehrin kutsallığını artırıyordu. Kutsal Çivi 'yi aramak için kazılar yapılmaya başlandı. Frenkler açlıktan ölmek üzereydi ama bu olay haçlılar için mucizevi bir itici güç oldu. Şehirden şiddetli bir hücumla fırtına gibi çıktılar. Müslüman askerler panik halinde kaçışarak kamplarını terk etti -sadece kampı değil, karılarını da bırakmışlardı. Tarihçi Chartres'li Fulcher bu olayı gururlanarak kaydetmiştir: "Çadırlarda kadınlar bulunduğunda, Frenkler kadınlara hiçbir kötü harekette bulunmamışlardır -karınlarına mızraklarını sokmaktan başka."

(Kutsal Çivi'nin gerçekten varolup olmadığı haçlıların tarih yazıcı rahipleri tarafından pek sorgulanmamıştır. Hıristiyanlık kutsal emanetler konusunda takıntılı düşüncelere sahipti. Sürekli bunların var olduğuna dair İncil'den deliller gösteriliyordu. "Gerçek Haç"ın parçaları, havarilerin eşyaları, İsa'nın hala ıslak gözyaşları, Dikenli Taç'ın iğneleri, Meryem'in iç çamaşırları gibi emanetler, büyük kiliselerde, değerli taşlarla işlenmiş sandıklarda özenle saklanıyordu. Saksonya yöneticilerinden biri sahip olduğu 17 bin emanetiyle gurur duyuyordu. Bu emanetlerin içinde Musa'nın yanan fırçası ve Cebrail'in kanatlarından tüyler de bulunuyordu. Canterbury Katedrali'nde ise Tanrı Adem'i yarattıktan sonra artan çamurdan bir parça sergileniyordu. Tarihçi Charles Mackay İspanyol kiliselerinde Meryem Ana'nın altı-yedi adet uyluk kemiğine ve Aziz Peter'a ait bir torba ayak tırnağına sahip olduğunu yazıyor.)

Haçlılar Kudüs'ün surlarını kolayca aşıp bu sembolik şehri,

Hıristiyan-Müslüman savaşlarından bir manzara
(Bir Ortaçağ kitabından)

içinde yaşayan herkesi katlederek "temizlediler". Sinagoglara sığınan Museviler diri diri yakıldı. Sokaklara cesetler yığıldı. Tarihçi Aguiler'li Raymond'ın kayıtlarında şöyle der:

"Her şey harika ve görülmeye değerdi. Sayısız Yahudi'nin kafası kesilmişti... Bazıları ise oklarla öldürülmüştü. Kulelerden atlamaya zorlananlar ya da birkaç gün işkence yapılıp sonra da alevler içinde yakılanlar da vardı. Caddelerde kafa, el ve ayak yığınları vardı. Sokağa çıkan biri atını insan ve hayvan cesetleri arasında zorlukla sürebilirdi.

"Süleyman tapınağında, atlar dizlerine kadar kan içinde yürüyor, bazen kan boyunlarına kadar geliyordu. Tanrı çok adaletli davranmıştı. Bu yer kafirlerin kanlarıyla yıkanmalıydı."

Sonraki iki yüzyıl boyunca Müslümanların Kutsal Toprakları ele geçirmesi yedi haçlı seferine daha neden oldu. Bu seferlerin çoğu, ilki gibi Avrupa'daki Museviler'in katledilmesiyle başladı.

Üçüncü Haçlı Seferinde, Aslan Yürekli Rişar 1191'de Acre şehrini ele geçirdikten sonra 3 bin esiri -çoğu kadın ve çocuktu- şehrin dışına çıkartıp öldürttü. Cesetlerin, yutulmuş değerli taşlar olabilir düşüncesiyle karınları yarıldı. Rahipler yapılan bu katliamı kutsadı. Tarihçi Ambroise şöyle yazıyor: "Herkesin tek tek öldürülmesi Tanrı'nın emriydi. Bunu yapanlar kutsanmış kullardı." İnsan yaşamının hiç değeri yoktu. Clairvaux'lu Aziz Bernard İkinci Haçlı Seferi'nin ilanı için şöyle demiş: "Bir Hıristiyan, bir kafirin ölümüyle zafer kazanır çünkü bu şekilde İsa'nın kendisi de zafere ulaşmaktadır."

Dördüncü Haçlı Seferi'nde, ordular ayrıldı ve Hıristiyan Konstantinapol ile Zara şehirleri ele geçirildi. 1212'deki Çocuk Haçlı Seferi bir trajediydi. Tanrı'nın günahsız Hıristiyan yavrulara Müslümanları yenmeleri için güç vereceğine inanılıyordu. Çocukların büyük çoğunluğu Kutsal Topraklar'a varamadan yolda öldü.

Sonunda Müslümanlar, kalan son Hıristiyan nokta olan Acre'ı zapt ettiklerinde her şey sona erdi. Müslümanlar Rişar'ın yüzyıl önceki katliamının öcünü tüm garnizonu yok ederek aldılar. Kutsal Topraklar yeniden Müslümanların elindeydi. İki yüzyıl süren ölüm ve yıkım sonuçsuz kalmıştı.

Başa geçen papalar yeni haçlı seferleri için ordular kurmak istediler ancak sadece birkaç birlik olumlu cevap verdi. Üç yüzyıl sonra, Müslümanlar Konstantinapol'u aldıktan sonra son bir hareket görüldü. Papa V. Pius bir haçlı seferi ilan etti ve Hıristiyan krallar bir donanma kurdular. Başına da Avusturyalı Don Juan'ı koydular. Fransız tarihçi Henry Daniel-Rops'un kayıtları şöyle:

"7 Ekim 1571'de İsa'nın savaşçıları ilahiler söyleyerek Lepanto Körfezi'nde savaşa girdiler. Bu korkunç bir karşılaşmaydı, sürpriz ve endişe doluydu. Don Juan amiral gemisinin pruvasında elinde bir haçla dikiliyordu. Muhteşem bir görünüşü olan

körfezin üzerine karanlık çöktüğünde Türk donanmasının gemilerinden yoğun bir duman ve pis bir koku yükselmeye başladı. Gemiler ve içlerindeki askerler yanıyordu. Gemilerin çoğu imha edildi geri kalanı da ele geçirildi. Marquesa gemisinde Te Deum'daki çatışmada kolu paramparça olmuş yaralı bir asker vardı. Bu askerin adı Miguel de Cervantes'di.

Kurban Verilen İnsanlar

Bugünkü modern düşünce sistemiyle bakıldığında geçmişte özellikle dinin baskın olduğu ve din adamları tarafından yönetilen kültürlerde var olan kurban vermenin ardında yatan mantığı anlamak gerçekten zor. Bir insan nasıl kendi çocuğunu, asılması, kafası kesilmesi, yakılması, boğulması, derisi yüzülmesi, kemiklerinin kırılması için feda edebilir ki? Bu feda da çoğu zaman varlığı bile hayal ürünü olan tanrıları memnun etmek ya da öfkelerini yatıştırmak içindir.

Geçmişe bakıldığında insan kurban etmek delice görünüyor. Ama aslında kanatlı tanrılara, asla göze görünmeyen ekin tanrısına, göklerdeki felaket tanrısına körü körüne inanması öğretilen bir insan için bu son derece doğal. Bu tür kurban verme törenleri özellikle Latin Amerika'daki Maya, İnka, Aztek ve Hindistan'daki Tagi kültürlerinde revaçtaydı.

Kurban vermenin yüzyıllar boyunca sayısız çeşidi görülmüştür. Eski Fenike'de genç erkek çocuklar Adonis ve diğer tanrıla-

rı memnun etmek üzere yakılırdı. Kartaca'nın düşüşü de kurban olarak kendi çocukları yerine kölelerinin çocuklarını veren asillerin inançsızlıklarına bağlanmıştı. İddiaya göre Eski Gaul'de, Druidler kurbanları sepet örgüsüyle yapılmış insan şeklindeki kutulara koyup yakarlardı. Tibet'te Bon şamanları öldürme törenleri düzenlerdi. Afrika'da Aşantiler her eylülde hasadın iyi olması için yüz kurban verirlerdi. Borneo'da yığma tekniğiyle ev yapanlar, evin duvarlarını yapmaya, toprak tanrıçasını memnun etmek için bir bakirenin cesediyle başlarlardı.

Kurban vermenin altın çağı Orta Amerika'da örgütlü din sınıfı ortaya çıkınca yaşandı. Mayalar XI. yüzyılda savaşçı komşu topluluklarla ittifak kurduklarında tüylü Tanrı Kukulcan'ı (Aztekler Kuetzalkotıl der) ve başka tanrıları memnun etmek için yapılan öldürme törenleri arttı. Bakireler kutsal kuyularda boğuluyordu, diğer kurbanların kafası kesiliyordu, kalpleri çıkarılıyordu ya da oklarla öldürülüyorlardı.

Peru'da İnkalar öncesi, kabileler "ay evleri"nde çocukları öldürüyordu. 1200'lerden başlayarak İnkalarda rahiplerden oluşan bir din sınıfı yönetime geldi. Bu rahipler günlük büyülü işaretleri okur ve bunlara göre tanrılara kurban verirdi. Önemli törenlerde 200 kadar çocuk, tanrılara sunulmak üzere yakılıyordu. Anneler çocuklarını ölüme en güzel kıyafetleri ve çiçekler içinde gönderiyordu. Özel "seçilmiş kadınlar" -kusursuz güzellikteki bakireler- bazen normal ibadetlerinden alınıp oracıkta boğuluyordu. Yerel yöneticiler kendi seçtikleri kızları Cuzco'ya, başkente gönderiyordu. Orada "seçilmiş kadın" unvanını aldıktan sonra da kendi evlerine canlı canlı yakılmak üzere gönderiliyorlardı.

En vahşi din ise Azteklerin diniydi. Yılda 20 bin kurban veriyorlardı. Baş tanrıları güneşti ve rahiplerin uyarılarına göre her gün kalp ve kanla beslenmezse tamamen kaybolabilirdi. Sayısız kurban, genelde savaş esirleri, idam sehpasına din adamları ta-

Aztek kurban törenlerinde kurbanın kalbinin gökyüzüne yükseldiğine inanılırdı
(Codex Magliabechiano, Library of Congress koleksiyonundan)

rafından yatırılır ve canlı canlı kalpleri çıkarılırdı. Kollarından kesilen et törensel bir şekilde yenilir ve kafaları diğer 10 bin kafanın yanına saklanmak üzere ayrılırdı. Savaşların çoğu kurban toplamak için yapılırdı.

Rahipler aynı zamanda birçok Aztek'i de öldürdü. Ağlayan çocuklar Yağmur Tanrısına ilham vermeleri için kurban edilirdi. Ekinleri sulamak için yağmur gerekliydi. Tahıl Tanrısını memnun etmek için, dans eden bakireler kurban edilir, kafaları kesilir ve derileri yüzülürdü. Derileri de dansa devam eden rahipler tarafından giyilirdi.

1487'de Tenoktitlan'daki büyük Aztek tapınağı inanılmaz bir törene sahne oldu. Savaşta üç farklı kabileden, 20 bin kişi esir alınmıştı. Sekiz rahip grubu dört gün boyunca ele geçirilen 20 bin kişiyi kurban etti.

Bu klasikleşmiş kurban verme törenleri İspanyolların yeni dünyaya ayak basıp Maya, Aztek ve İnka kültürlerini yıkmasıyla son buldu. İspanyollar Aztekleri zorla Hıristiyan yaptı. Karşı çıkanları ise yaktılar. Ama yine de eski tanrıların ve geleneklerin izleri kaldı. En son 1868'de bir Kızılderili çocuk Çiyapas'ta kurban edildi.

Uzakdoğu'da beş farklı kurban yöntemi varken, bunlar 1800'lerde Britanyalı yöneticiler tarafından yasaklandı. Biri Bengal'de yapılan yıllık meriah töreniydi. Bu törende kurban ufak parçalar halinde doğranıyor ve her parçası toprağa bereket getirmesi için farklı yerlere gömülüyordu. Bir diğeri de kana susamış Hindu tanrıçası Kali'ye tapanların haftalık töreniydi. Her cuma Hindistan'daki Tanjor şehrinde bir tapınakta bir erkek çocuk kurban ediliyordu.

Üçüncüsü de dul bir kadının ölen kocasıyla yakılmasını öngören eski bir Hint geleneğiydi. Britanyalılar bunu 1829'da yasakladı ama halk yine de devam etti. (Sind Brahmanları bu geleneğin kutsal olduğu yolunda itirazlarda bulundu ve vali Char-

les Napier şöyle cevap verdi: "Bizim de bir geleneğimiz vardır: Erkekler bir kadını canlı canlı yakarsa, biz de erkekleri asarız. İsterseniz hepimiz kendi geleneklerimize göre hareket edelim.")

Burma'da Budist kral 1854'te başkent Mandalay'a geldikten sonra şehir surlarını, varillerin içine tıkılan adamları kapı ve kulelerin altına canlı canlı gömerek güçlendirdi. 1861'de varillerin iki tanesinin boş olduğu keşfedildi. Kraliyet astrologları hemen 500 erkek, kadın ve çocuğun öldürülüp gömülmesi gerektiğini, aksi halde başkentin bir an önce boşaltılmasının şart olduğunu ilan ettiler. Britanyalı yetkililer törene son verene kadar yüz kişi gömülmüştü.

Hindistan'da Britanyalılar tarafından engellenen en kötü katliam pek meşhur olmayan Tagi katliamıdır. Nesiller boyunca felaket Tanrıçası Kali'ye gizlice tapanlar yılda 20 bin kurban veriyorlardı. 1500'lerden beri öldürdükleri insan sayısı 2 milyonu geçiyordu. Tag teolojisine göre Yaratan Brahma, Yıkan Şiva'dan daha hızlı çalışıp Şiva yıkmadan yeni yaşamlar üretiyordu. Bu yüzden Şiva'nın karısı Kali inananlarına, insanları avlayıp kuşaklarla boğmaları emrini verdi.

Taglar genelde tenha yerlerde yolculuk edenleri yakalıyorlardı. Kurban yakalanıp boğuluyordu. Sonra da Taglar kurbanın öldürüldüğü yerde törensel bir yemek yiyordu. (Ayrıca kurbanın mallarına da el koyuyorlardı -tabii bu da bu din coşkusu için başka bir itici güçtü.) Sonunda Britanyalı yetkililer Tagileri yakaladı. 3.689 tarikat üyesi yakalandı, asıldı ya da yüzlerine "Tag" damgası yapıldı. 1840'daki bir davada bir Tag 931 kişiyi öldürmekten hüküm giydi.

1800'lerde Afrika'da bir Aşanti kralı yeni sarayını ele geçirilemez bir yer yapmak istediği için 200 kızı kurban edip kanlarını duvarların harcına karıştırdı. 1838'de Pawney kabilesinden Amerikalı bir Kızılderili kız, ekinlere gübre olsun diye parçalanıp toprağa serpildi. 1800'lerin sonuna doğru Hindistan'daki

Kali tapınaklarında kurban edilmiş çocukların cesetleri bulunmaya başladı. 1890'larda Rusya'daki bir kıtlık sırasında bir düzine Votyak, bir toprak tanrısı olan Kurban'ı memnun etmek için bir adamı ağaca asıp kalbini çıkarma suçuyla yargılandı ve mahkum edildi.

İslami Cihat

Merhametli ve şefkatli olma iddiasında olan dinin kanlı savaşlar çıkarması bir çelişki gibi görünebilir ama dünyanın en büyük ikinci dini bu şekilde büyüdü. Ve yayıldıktan sonra kendi aralarında da savaşlar yapan mezheplere ayrıldı.

Savaş İslam'ın en baştan beri bir parçasıydı. Muhammed Mekke'yi güç kullanarak ele geçirmişti. Dokuz savaşa bizzat katıldı, birkaç tanesini de yönetti. Dini yaymak için cihadı kutsal sayan Kuran'a uyulmasını emretti.

Bu yeni inanç Arap Yarımadası'nda yüzyıllardır aralarında savaşan Bedevi kabilelerini birleştirdi. Onlar İslam'ın hücum kıtaları oldular. 632'de hemen Muhammed'in ölümünden sonra ardından gelen halifeler sonu gelmeyecek gibi görünen kutsal savaşlara giriştiler. İlki peygamber öldüğünde din değiştiren ve birlikten ayrılan kabilelere karşıydı, sonraki savaş ise komşu ülkelere açılmıştı. Fanatik bedevi orduları Arap Yarımadası'nın dışına taştılar. Hızlı bir şekilde Suriye, Irak, Filistin, Mısır ve

İran'ı fethettiler. Sonra kutsal savaş doğuda Hindistan'a, batıda da Kuzey Afrika ve İspanya'ya yayıldı. Sonunda 732 yılında Fransa'da Tours'da kaybedilen bir savaşla ilerleme durdu.

Bu arada inananlar arasında, suikastlar ve isyanlar arttı. Muhammed'in damadı Ali'nin takipçileri olan Şiiler, Sünni çoğunluğa karşı savaştılar. Şiiler'in bir alt grubu olan Hariciler yüzyıllarca, soyları tükenene kadar aşırı dinci teröristler olarak savaşmışlardır. Ultra fanatik Azariqiler ise tüm günahkarları ve ailelerini öldürmenin sevap olduğunu ilan etmişlerdi.

1100'ler ve 1200'lerde, Sünni halifelerle anlaşamayan İsmail takipçisi küçük bir mezhep kutsal mücadele için tuhaf bir yol kullanmaya başladı. Doğrudan bir savaşa girmek için sayıca çok azdılar. Adına Suikastçılar da denen bu mezhep Sünni liderlere kılık değiştirmiş birini gönderiyordu. Katil, yanına kadar sokulup lideri hançerleyerek öldürüyordu. Katil daima kıskıvrak yakalandığı için bu bir çeşit intihar saldırısıydı.

Suikastçılar, eylemlerini İran ve Irak dağlarındaki barınaklarında planlıyordu. Mezhebin üyeleri öldürme görevlerini yapıp şehit olmak için yanıp tutuşuyordu. Suikastçıların kalesine giren bir ziyaretçi, liderlerinden "dağların yaşlı adamı" diye bahsetmiş, tüm kullarının onu koruduğunu ve ona itaat ettiğini, itaatlerini de onun için kalenin duvarlarından atlayarak gösterdiklerini söylemiştir. Marco Polo ve başka tarihçiler, kendini adayan bu insanlara haşhaş ve başka uyuşturucular verildiğini yazar ama bunu kanıtlayan herhangi bir delil yoktur.

Onlarca yıl boyunca Suikastçılar din adamlarını, Sünni devlet adamlarını, generalleri ve hatta iki halifeyi öldürmüştür. Müslüman liderler camiye gittiklerinde veya halk içine çıktıklarında zırh giyer olmuşlardı. Haçlı Seferleri sırasında, Suikastçılar Müslüman hükümdar Selahaddin'i öldürmek için iki kez girişimde bulundular ve Hıristiyan kumandan Conrad de Montferrat'ı öldürdüler. Sonunda Moğollar ve sultanların yürüttüğü sal-

Bir İngiliz gazetesinden 1890'larda Nil Vadisi'nde yapılan cihattan bir manzara
(The Graphic, 2 Şubat 1885)

dırılar Suikastçıların varlığını sona erdirdi ve geriye sadece efsanevi isimleri kaldı.

1700'lerden başlayarak yeni bir cihat dalgası başladı. Arap yarımadasında Muhammed el-Vahab, İslam'ın dünyevi kaygılarla bozulduğu ve ancak ateşle temizlenebileceği yolunda vaazlar veriyordu. Dinden çıkmış kafir Müslümanlara karşı savaş açtı. Ölümünden sonra Vahhabi Bedevi ordusu 1800'lerin başında birkaç şehri fethetti ve şehir sakinlerini katletti. Bunu Türkler ve Mısırlıların saldırıları izledi. Bunlar, "sapkınları" çöle sürüp, kafalarını kestiler ve liderleri öldürdüler. Bir yüzyıl süren karışıklıktan sonra Vahhabiler tekrar 1900'lerin başında ortaya çıktılar. Arap Yarımadası'nı fethedip Suudi Arabistan'ı kurdular.

Tarihçi Daniel "1745'ten 1934'e kadar Vahhabiler, Müslüman düşmanlara karşı savaştılar... Vahhabiler öteki Müslümanların inanca sadık olmadığını, cihada ihanet ettiğini savunuyordu. Bu savaşlara dinsel farklılıklar neden oldu" diye yazıyor.

1804'de Nijeryalı bir din adamı Usman dan Fodio, Gobir sultanına karşı cihat ilan etti. Dört yıl süren çarpışmalar binlerce insanın ölümüne yol açtı ve sultan yönetimden düştü.

1854'te, günümüzde Afrika Mali Cumhuriyeti olan ülkenin dini lideri Ömer el Hac Afrikalı putperestlere ve Müslüman Fulani halkına karşı cihat ilan etti. 10 bin kişilik bir orduyla bölgeyi teröre boğdu, kendisine karşı gelenlerin kafasını kesti ve bir seferde 300 rehineyi öldürdü. Ömer sonunda mağlup edildi, bir mağaraya sıkıştırıldı ve bir barut patlamasıyla öldürüldü.

1880'lerde, Sudan'da Nil bölgesinde Muhammed Ahmet kendini Mehdi (Tanrı tarafından yönlendirilen kişi) ilan etti ve "inançsızlara" karşı bir savaş başlattı. Birlikleri 10 bin kişilik bir Mısır ordusunu yendi ve Hortum'u savunanları katletti. Bunların arasında Britanyalı general "Çinli" Gordon da vardı. Mehdi öldü ve yerine geçenler tüm İslam dünyasına karşı cihat başlatmak istediler. Ama Britanya ve Mısır orduları Sir Herbert Kitchener'ın (ve genç subay Winston Churchill'in) komutası altında Maxim tüfeklerini kullanarak 20 bin Mehdi takipçisini bir günde yok etti.

Kanlı Dedikodu

Yüzyıllarca Katolik kilisesi, Museviler'in "Hıristiyan düşmanı" olduğunu yaydı. Aziz Gregory onlara Musevilerin, "Tanrı'nın katilleri, peygamberlerin işkencecileri ve inanların hısımları" olduğunu söylüyordu. Aziz Jerome da onların engerek yılanları ve Hıristiyanlara küfreden pislikler olduğunu belirtiyordu. Clairvaux'lu Aziz Bernard onlara "aşağılık ve sadakatsiz insanlar" diyordu. Bir rahip Calfinicium'da bir sinagog yaktırdığı zaman Aziz Ambrose şöyle yazmıştı: "Bir sinagogun, yani delilerin ve inançsızlığın evinin yakılması kimin umurunda ki?" Aziz John Chrysostom da şöyle diyor: "Museviler çocukları Şeytan'a kurban eder... Onlar vahşi hayvanlardan daha kötüdür... Sinagog bir günah evidir, adi insanların yeridir, iğrenç şeylerin yapıldığı, şeytan tapınaklarıdır, Museviler'in suç dolu mekanlarıdır, İsa'nın öldürülmesinin planlandığı yerlerdir."

Toplu dualar ve ilahiler "kafir Museviler"den bahseder. Kilise tiyatrolarında Museviler İsa'ya acımasızca işkence ederken

gösterilirdi. Bu mesajın gerçekten bir etkisi oldu. Musevi karşıtlığı Hıristiyanlığın ayrılmaz bir parçası oldu. Museviler klanlar halinde toplumun geri kalanından ayrı yaşıyorlardı bu da onlar hakkındaki şüpheleri artırıyordu. Bu şartlar altında korkunç hikayelerin yayılmasına şaşırmamalı.

1144'de on iki yaşındaki William Norwich, İngiltere'de ölü bulundu. Musevilerin William'ı kurban ettikleri ve kanını tiksindirici törenlerde kullandıklarına dair dedikodular yayıldı. Bir rahip, Monmouth'lu Thomas, Musevilerin çocukları devamlı kurban ettiği yolunda acıklı bir ağıt yazdı. Bu hikaye hemen yayıldı. Aziz Williams adına Norwich'de bir kilise inşa edildi ve burası bir hac mekanı haline geldi.

Büyük bir hızla bu "kanlı dedikodu" Avrupa'ya yayıldı. Birçok şehirde Museviler çocukları kurban etme suçuyla yakalandı. Örneğin:

1171'de Blois, Fransa'da otuz sekiz Musevi lider ölüme mahkum edildi çünkü belediye başkanının uşağı, bir Musevi'nin bir çocuk cesedini nehre attığını gördüğünü sanmıştı. Ceset bulunamamıştı ve kayıp bir çocuk da yoktu. Bu otuz sekiz kişiye Hıristiyan olarak yaşamlarını kurtarma şansı verildi fakat onlar bunu reddetti. Tahtadan yapılmış bir barakaya hapsedildiler ve yakıldılar.

1255'te Lincoln, İngiltere'de Hugh adındaki sekiz yaşındaki bir çocuğun cesedi bir Musevi'nin su kuyusunda bulundu. Tarihçi Matthew Paris, çocuğun önce on gün boyunca ekmek ve sütle iyice beslendiğini ve sonra da neredeyse İngiltere'deki tüm Musevilerin çocuğun çarmıha gerileceği törene çağrıldığını yazar. Museviler umutsuz bir şekilde bu tür canavarca törenler yaptıkları iddialarını reddettiler ama yararı olmadı. On sekizi işkence gördü ve asıldı. Lincoln'lü küçük Aziz Hugh adına ise bir kilise yapıldı.

1258'de Münih'te, 180 Musevi, sinagoglarında küçük bir ço-

1475'te Musevilerin çocuk yedikleri suçlamasıyla Trent, İtalya'da yakılması
Tuhaf şekilli şapkalar Katolik kilisenin Musevilere belirleyici olarak zorla giydirdiği bir işaretti
(XV. yüzyılda yaygın olarak dağıtılan bir Alman tahta oyması)

cuğu kanlar içinde bırakıp öldürdükleri dedikodusunun yayılmasından sonra yakıldı.

1294'te Bern, İsviçre'de tüm Museviler bir kurban töreni hikayesi yüzünden öldürüldü ya da kovuldu. Daha sonra Bern'de "çocuk yiyen çeşmesi" yapıldı. Bu çeşmedeki heykelde şeytani görünüşlü bir Musevi bir çuval dolusu küçük çocuğu yakalamış, birini yiyordu.

1475'de İtalya,Trent'de raporlar Simon adında yeni doğmuş bir bebeğin kurban edildiğini yazıyordu. Neredeyse şehirdeki tüm Museviler işkenceyle ve yakılarak öldürüldü. Daha sonra olayları gösteren tahta oyma resimler yapılmıştır. Trent'li Simon bir Katolik şehidi kabul edildi, her yıl adına bir anma günü düzenlendi ve Trent'deki mezarında birçok mucize görüldüğü ağızdan ağıza dolaştı.

1491'de İspanya'daki Kutsal Engizisyon tarafından işkence yapılan Musevilere La Guardia köyü yakınlarında bir mağarada Hıristiyan bir çocuğa işkence yaptıkları itiraf ettirildi. Hepsi de yakıldı ve öldürüldü. La Guardia'nın kutsal çocuğu dini bir efsane oldu -öyle bir köyün ya da kurban edilen bir çocuğun hiç var olmamasına rağmen.

1759'da bir Vatikan soruşturma komisyonu Musevilerin hiçbir zaman çocuk kurban etmediğini açıkladı. Tüm hikayeler uydurmaydı.

Ama kanlı dedikodu devam etti. 1801'de Romanya, Bükreş'te Ortodoks rahipler Museviler'in kan içmeyle suçlanması olayını tekrar gündeme getirdi. Hıristiyanlar Musevi mahallerini yıktı ve 128 kişinin boğazını kesti.

1800'lerin sonlarına doğru Çarlık Rusyasındaki Ortodoks rahipler gizli kurbanlardan ve soykırımlardan bahsediyordu. 1934'te Alman Nazi gazetesi Der Stürmer ön sayfaya şeytani görünümlü bir Musevi'yi masum ve sarışın bir çocuğun boynundan kan içerken gösteren bir resim yayınlayarak Musevi düş-

manlığını tekrar ateşledi. 1965'te Vatikan sonunda bu "Trent'li Simon" olaylarına bir son verdi. Papa XXIII. John "hain Museviler" üzerine yazılmış ilahileri yasakladı.

Çivileme

1215'te toplanan Dördüncü Lateran Konseyi Katolik ülkelerdeki tüm Musevilerin kendilerini belli edici işaretler takmasını ya da giysiler giymesini karara bağladı. Bu tür bir etiketleme XX. yüzyılda da sarı yıldızlarla Naziler tarafından yapılacaktı. Tarih boyunca Vatikan, Musevileri dışladı ve gettolara hapseden kararlar aldı.

1215'te toplanan konseyin başka bir hareketi Museviler için daha da kötü sonuçlar doğurdu. Bu, bir parça ekmeğin bir ayin sırasında mucizevi bir şekilde İsa'nın bedenine dönüştüğünü kabul eden "transubstansiyasyon" mucizesinin gerçek olduğunun kabul edilmesiydi.

Batıl inançları kuvvetli insanlar arasında çok geçmeden söylentiler yayıldı: Museviler kutsal ekmekleri çalıp çiviliyorlar ve parçalıyorlardı. Bunun amacı da İsa'yı tekrar çarmıha germekti. Söylenenlere göre çivilenen ekmekten kanlar akıyordu, ekmek çığlık atıyordu ve ruhu uçuyordu. Bazen de bir kuğuya ya da meleğe dönüşüp yükseliyordu.

1243'te Belitz, Almanya'da kutsal ekmeğe işkence etmekle suçlanan Museviler yakıldı. Bu, sayısı yüzü geçecek katliamların sadece ilkiydi.

1298'de Nuremberg'de bir rahip, çivileme hikayesini yaydı ve 628 Musevi öldürüldü. Bunların arasında ünlü bilim insanı Mordecai ben Hillel de vardı. Aynı yıl Rindfliesch adında Bavyeralı bir şövalye silahlı bir birlikle, işkence yapılan ekmeklerin öcünü almak için Musevi kasabalarını yerle bir etti. Altı ay içinde 146 Musevi köyünü yok etti.

1337'de Deggendorf, Bavyera'da, çocuklar dahil, tüm Bavyera halkı çivileme hikayelerinin yayılmasından sonra yakıldı. Katolik kilisesinin duvarlarına Musevileri kutsal ekmekleri çivilerken, çekiçle ezerken ya da yakarken gösteren on altı yağlı boya tablo asıldı. Rahipler, tabloları açıklayan levhalar yazdı: "Kutsal Ekmek kötü ruhlu Museviler tarafından kanlar içinde bırakılıyor." Yüzyıllar boyunca 10 bin kadar hacı, resimleri görmek üzere bu kiliseye geldi ve bu 1960'lara kadar devam etti.

1370'de Brüksel'de bir Musevi'nin kutsal ekmeği hunharca parçaladığı bildirildi ve Belçika'daki tüm Museviler katledildi. Bir rapora göre yüz Musevi yakıldı. Bir başka kayıtta ise şöyle diyor: "Cinsiyet ve yaş ayrımı olmaksızın 500 Musevi, Brüksel sokaklarında sürüklendi."

Ekmek çivileme ile ilgili söylentiler Katolik ülkelerde devam etti. 1453'de Breslav'da bir kadın, bir Musevi'nin ekmek hançerlediğini söyledi ve 41 Musevi yakıldı. 1492'de Mecklenburg'da Museviler bir ekmeği kanlar içinde bırakıp bölgedeki Musevi din adamlarına gönderdiklerini itiraf edene kadar işkence gördü. Aynı olay Berlin'de de 38 Musevi'nin yakılmasına neden oldu.

Musevilerin aynı suç yüzünden asılarak cezalandırılmları en son 1761'de Fransa'da gerçekleşti.

Sapkınlara Ölüm!

Hıristiyanlar Haçlı Seferleri'yle Müslümanları, toplu katliamlarla da Musevileri öldürdü. Ama bu arada işin başka bir boyutu da vardı: Hıristiyanlar kendi Hıristiyan kardeşlerini de "sapkınlıkla" suçlayarak öldürdü.

Kilisenin ilk bin yılında, Tanrı'nın öğretisine karşı gelme suçuyla cezalandırılan pek fazla kişi yoktu. M. S. 385'de Trier, Almanya'da başrahipler, Priscillian ve takipçilerini Tanrı'nın varlığından şüphe etmekle suçlayıp ölüme mahkum etti. 415'de İskenderiye Kütüphanesi'nin başındaki büyük bilim kadını Hypatia, keşişler ve Aziz Cyrill'in takipçileri tarafından öldüresiye dövüldü. Hypatia'nın çalışmalarına, Engizisyon'un Galile'nin çalışmalarına baktığı gibi bakılıyordu. 550 yıllarında Konstantinapol'de Bizans İmparatoru Jüstinyen, Hıristiyanlığı yerleştirmek için sayısız insanı öldürdü. Dine karşı çıkanlarla ilgilenmek büyük bir önem taşıyordu.

Binyıl bittikten sonra, birkaç infaz gerçekleşti. Dindar laka-

bıyla bilinen Kral Robert 1022'de Orleans'da on üç sapkını yaktı. Goslar, Almanya'da bir Hıristiyan topluluğunun tüm üyeleri, inançlarına göre tavuk kesmek yasak olduğu için sapkınlıkla suçlanıp 1051'de asıldı. 1141 yılında, Rahip Abelard kilisenin çelişkilerini "Evet ve Hayır" adlı bir kitapta yazdı ve bunun sonucunda yaşam boyu hapse mahkum oldu.

Sonra 1200'lerde, Avrupa'da sapkın avı hızlandı. Kurbanların ilki Albi, Fransa yakınlarında yaşayan Albigenler ya da diğer adlarıyla, Catarilerdi. İncil'de yazan "Yaratılış"tan şüpheleri vardı ve İsa'nın tanrı değil, bir melek olduğuna inanıyorlardı. Transsubstansiyasyonu reddediyor ve evliliğe karşı çıkıyorlardı. Hıristiyan liderler Albigenlerin ileri gelenlerinden bazılarını idam ettirdi ama mezhep gelişmeyi sürdürdü. 1179'daki Üçüncü Lateran Konseyi onlara karşı bir haçlı savaşı ilan etti ama bu girişim küçük bir hareket olarak kaldı ve başarısız oldu.

1208'de Papa III. Innocent (Günahsız) Albigenlere karşı savaş ilan etti. 20 bin şövalye ve köylü çağrıya cevap verdi. Kurulan ordu Güney Fransa'da fırtınalar estirdi ve Albigen inancının yoğun olduğu şehirleri yerle bir etti. Ordu, Beziers şehrini ele geçirdiğinde askerler, Papa'nın temsilcisi Arnald Amalric'e (veya Arnaud Amaury) inançsızlarla inananları nasıl ayırt edebileceklerini sordu ve aldıkları cevap şu oldu: "Hepsini öldürün. Tanrı kimin kendi kulu olduğunu bilecektir." Binlerce insan katledildi -birçoğu önce kör edildi, sonra sakatlandı, atların arkasında sürüklendi ve nişan taliminde hedef olarak kullanıldı. Papa temsilcisi raporunda şöyle diyordu: "Tanrı'nın öfkesi şehrin üzerinde muhteşem bir şekilde yükseldi."

Bu, sorun çıkaran Hıristiyanlara ve isyan eden asillere karşı yapılan sayısız "iç haçlı savaşlarının" başlangıcıydı.

Yok edilmek üzere göze kestirilen öteki grup da Waldensiyalılardı. Bunlar Lyon'lu Peter Waldo'nun takipçileriydi ve sokaklarda vaaz verirlerdi. Kilise sadece rahiplerin vaaz verebileceği

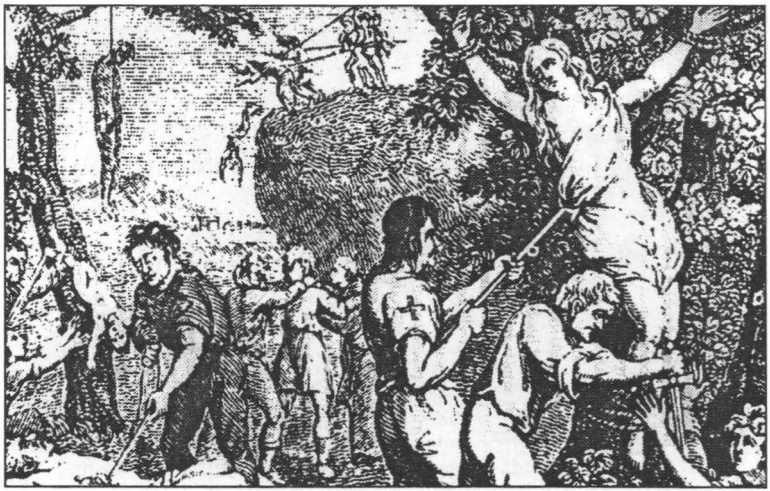

1100'lerin sonlarında Cathariler, Katolikler tarafından yakılmıştır
Hemen arkasından da Papa onlara karşı savaş ilan etmişti
(Martyrs Mirror, 1685, Lancaster Mennonite Historical Society)

yolunda bir açıklama yaptı ve Waldensiyalıların buna son vermesini istedi. Onlar ise karşı çıktı. 1184'de Verona Konseyi'nde Waldensiyalıların sapkın olduğu ilan edildi ve bu mezhebe ait olanlar aforoz edildi. Albigenlere karşı yapılan savaş aynı zamanda Waldensiyalılara da yönelmişti. Kilisenin saldırıları beş yüzyıl daha sürdü. Waldensiyalı vaizler Almanya ve İtalya'ya kaçtılar. Ancak oralarda da yakalanıp yakıldılar. Bazıları mağaralarda saklandı. Papa VIII. Innocent, Fransa'nın Savoy bölgesinde Waldensiyalılara karşı haçlı seferi ilan etti.

Amalrikanlar da suçlanan gruplar arasındaydı. Fransız din bilimci, Bena'lı Amalrik her insanın tanrısının kendi içinde olduğunu ve kilisenin gereksizliğini savunuyordu. 1200'lerde ölümünden sonra takipçileri diri diri yakıldı. Kendisi de toprağa gömülüp, yakılarak öldürülmüştü.

Aynı kaderi halk içinde vaaz verip ilahi söyleyen Apostolic Brethren de paylaştı. Gerhard Segarelli 1300'de sapkınlık suçla-

Güney İtalya'da 2000 Waldensiyalı, daha sonra Papa V. Pius olan engizisyoncu Michele Ghisieri'nin yönetimindeki birlikler tarafından katledildi (Library of Congress koleksiyonu)

masıyla yakıldı. Yerine geçen Dolcino geride kalanlarla, saldırılara karşı koyabilmek için yüksek duvarlarla çevrilmiş bir kalede yaşıyordu. Milan başrahibinin tuzakları kalelerini düşürdü ve hepsi öldürüldü. Dolcino 1307 yılında yakıldı.

1318'de bir grup Celestine ya da diğer adıyla "Ruhani" Franciscan keşişleri Francis tarzı basit ve ilkel kıyafetlerinden vazgeçmedikleri için yakıldı. Hıristiyan komünlerinde yaşayan Beghardlar ve Beguinler, Özgür Ruh Kardeşleri denilen rahip grubunun üyeleri de sapkın oldukları gerekçesiyle idam edildi.

Şövalye Savaşçılar, ilk Haçlı Seferini başlatan gruptaydı. Bu grubun şövalyeleri Fransa'da 1307'de haçlara tükürdükleri ve şeytana taptıkları iddiasıyla yakalandı. İnanılmaz işkencelere mazur kaldılar, bazıları öldü, bazıları da suçlarını "itiraf" etti. Yetmiş kadarı da yakıldı.

Sapkınları öldürmek Papa ve azizler tarafından da teşvik ediliyordu. İncil'den işlerine gelen kısımları ön plana çıkarıyorlardı: "Tanrı'nın adına leke getiren öldürülecektir." Aziz Thomas Aquinas şöyle demiştir: "Kötülük yapan kimseler adaletli bir şekilde cezalandırılacaksa, tüm sapkınların ölüme mahkum edilmesi gerekir."

Engizisyon

Sapkınları cezalandırma arzusu, daha sonra insanlığın en büyük korkularından biri haline gelen Engizisyon'un ortaya çıkmasına neden oldu. 1200'lerin başında yerel rahiplerin sapkınları belirleyip cezalandırma yetkileri vardı. Bu rahiplerin yetersiz olduğu belirlenince gezici papa temsilcileri, genelde Dominik rahipleri, Roma'dan gelir ve gerekli temizliği yapardı.

Papa IV. Innocent 1252'de işkenceyi yasallaştırdı ve Engizisyon mahkemeleri terör mekanları oldu. Suçlanan "kafirler" yakalanıp hücrelere yerleştiriliyordu, ailelerini göremiyorlardı ve onları kimin ihbar ettiğini bile bilmiyorlardı. Eğer çabucak itiraf etmezlerse, tarif edilemez işkenceler başlıyordu. İsviçreli tarihçi Walter Nigg'in kayıtlarında şöyle yazıyor:

"Baş parmağı sıkarak işkence yapmaya yarayan alet şöyle kullanılırdı: Parmaklar mengenelere yerleştirilir ve kemikler kırılana ve kan fışkırana kadar aletin vidaları sıkılırdı. Suçlu, demir işkence sandalyesine de oturtulabilirdi. Bu sandalyenin siv-

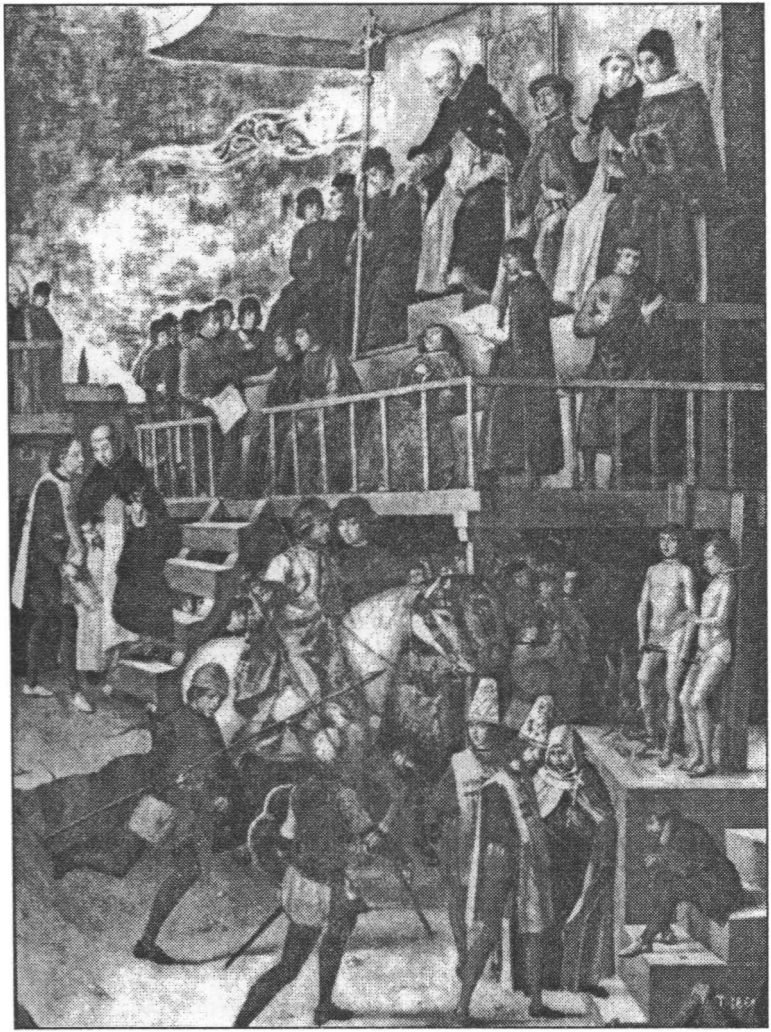
rileştirilmiş demir çivileri vardı. Çiviler korlaşana dek aşağıdan ısıtılır, sonra da kurban üzerine oturtulurdu. "Bot" denilen işkence aleti ise kaval kemiğini kırmak için kullanılırdı. Diğer bir popüler işkence yöntemi ise kişiyi askı ya da tekerleğe bağlayıp, iki tarafından kol ve bacakları kırılıncaya kadar gerdirmekti. Bu arada da bedeninin üzerine taşlarla ağırlık yapılırdı.

"İşkencecilerin çığlıklarla rahatsız olmaması için de kurbanın ağzı bezle kapatılırdı. Üç dört saat süren işkenceler çok yaygındı. Bu işlem sırasında, işkence aletlerine devamlı 'kutsal' su dökülürdü."

Kurbanın sadece bir sapkın olduğunu itiraf etmesi yetmez, aynı zamanda karısını, çocuklarını, arkadaşlarını da suçlaması gerekirdi. Daha sonra onlar da aynı işkencelerden geçirilirdi. Hemen itiraf edenler ötekilere göre daha hafif işkenceler görürlerdi. Tövbe eden kafirlere yaşam boyu hapis cezası verilir ve mallarına el konurdu. Ötekiler ise "auto-da-fe" (inancın göstergesi) olarak bilinen bir törenle yakılırdı. 1231'de Papa'nın yayınladığı bir bildirge yakmayı standart ceza olarak kabul etti. Kilisenin kutsallığını -en azından görüntüde- korumak için cezalar rahipler tarafından değil sivil görevliler tarafından infaz edilirdi.

Bazı engizisyoncular korkunç kararlar alıyordu. Rober le Bourge bir haftada 183 kişiyi yakılma direğine göndermişti. Bernard Gui 930 kişiyi mahkum etmiş, hepsinin mallarına el koymuş, 307 kişiyi hapsetmiş ve 42 kişiye de yakılma cezası vermişti. Marburg'lu Conrad ise her şüpheliyi masum olduğunu iddia etse bile yaktı. Ama bir kontu şeytani bir ayin yaparak dev bir yengece binmekle suçladığında sonu geldi. Kardinal konta yapılan suçlamanın asılsız olduğunu ilan etti ve Conrad, muhtemelen kontun adamları tarafından öldürüldü.

Tarihsel olarak Engizisyon üç aşama kaydeder: Ortaçağ'da kafirlerin yok edilmesi, 1400'lerdeki İspanyol Engizisyonu ve

Aziz Dominik bir engizisyon mahkemesi sırasında sağ alttaki iki sapkının kaderi üzerine karar veriyor
(Pedro Berruguete, 1500, Prado Müzesi, Madrid)

Bir "auto-da-fé" töreniyle yakılan sapkınlar
(Bernhard Picart, 1723, Library of Congress koleksiyonu)

Reform'dan sonra başlayan Roma Engizisyonu. İspanya'da binlerce Musevi devam eden Hıristiyan katliamlarından kurtulmak için Hıristiyan olmuştu. Aynı nedenle, bazıları da Müslüman. Ama Hıristiyanlar onların el altından gizlice eski dinlerini devam ettirdiklerinden şüphe ediyordu. 1478'de Papa, Kral Ferdinand ve Kraliçe İzabella'ya Engizisyon'u tekrar kurmaları için yetki verdi. Amaç da "gizli Musevileri" ve tabii ki Müslümanları avlamaktı. Dominik rahiplerinden Tomas de Torquemada engizisyon mahkemesinin başı tayin edildi ve adı dinsel dehşetin sembolü oldu. Binlerce kurban çığlıklar içinde işkence gördü ve sonunda 2 bin tanesi yakıldı.

1542'de Papa III. Paul'ün İtalya'daki Protestan etkilerin kökünü kazımak istemesiyle Roma Engizisyonu dönemi başladı. Papa IV. Paul'ün yönetiminde bu engizisyon şiddetli terör rüzgarları estirdi. Ufak şüphelerde bile birçok "sapkın" öldürüldü. Kurbanları arasında bilim insanı ve felsefeci Giordano Bruno da vardı. Galile'nin teorisini araştıran Bruno 1600'de Roma'da yakıldı.

Engizisyon yüzyıllarca birçok ülkeyi mahvetti. Portekiz'de "auto-da-fe" törenlerinde bir seferde 184 kişi canlı canlı yakıldı. Toplam rakam 1500'ü geçti. Engizisyon İspanyollar tarafından Amerikan kolonilerine de getirildi. Amaç öz dinlerine dönen yerlileri cezalandırmaktı. Meksika'da 1500'lerde 879 "sapkın" davası görüldü.

Dehşet, modern çağlara kadar devam etti. İspanyol Engizisyonuna 1808'de Joseph Bonaparte tarafından son verildi. 1814'te ise VII. Ferdinand tarafından tekrar canlandırıldı, 1820'de kapandı, 1823'te tekrar açıldı ve en sonunda 1834'te tarihe karıştı.

Kendisi Katolik olan Lord Acton, 1800'lerde şöyle yazmış: "Engizisyon'un prensibi cinayet işlemeye dayalıydı... Papalar sadece şık katiller olmakla kalmadı, cinayeti de Hıristiyan kilisesinin temeli haline getirdiler."

Kara Ölüm

Dinsel nefret kolaylıkla etnik nefrete de dönüşebilir. Nefretle oluşan Musevilik karşıtlığı bir süre sonra kendisi bir akım haline geldi. Museviler dinsel sapıklar olarak cezalandırıldı ve dinle ilgisi olmayan başka sorunların da kaynağı olarak gösterildiler. Avrupa'da nüfusun yarısını öldüren veba salgını 1384'te başladığında histeri içindeki Hıristiyanlar bunun nedeninin Museviler'in su kuyularını zehirlemesi olduğunu düşündüler. 300 şehirdeki savunmasız mahallelere toplu halde saldırılar düzenlendi. Tüm mahalle sakinleri öldürüldü -sadece birkaçı Baptizmi (sonradan vaftiz edilerek Hıristiyan olmak) kabul ederek yaşamını kurtarabildi.

Speyer, Almanya'da, Musevi cesetleri büyük şarap fıçılarına kondu ve Ren nehrine salıverildi. Strasburg'da 2 bin Musevi ahşap, dev bir ağıla tıkılıp, bir koyun sürüsü gibi yakıldı. 24 Ağustos 1349'da Mainz'de bir gün içinde tahmini 6 bin Musevi, ateşli Hıristiyanlar tarafından katledildi. Birkaç kuzey Almanya şeh-

rinde Museviler evlerine kapatıldı ve çevrelerine duvar örüldü. Böylece açlıktan ölmeleri beklendi.

Benfeld'de bazı Museviler yakıldı ve bir bölümü de bataklıkta boğuldu. Bavyera'da Hıristiyan gruplar, seksen Musevi mahallesine ellerinde tırmık ve küreklerle girdi ve 10 bin kişiyi öldürdü. Basel, İsviçre'de Hıristiyan liderler, kuyuları zehirledikleri gerekçesiyle 600 Musevi'yi yaktı ve çocuklarından 140 tanesi Hıristiyan olarak yetiştirilmek üzere zorla alındı. Böylece Basel'deki Musevi topluluğun kökü tamamen kazındı.

Flagellantlar Tanrı'nın vebaya neden olan günahlarını affetmesi için kendilerini kırbaçlayan bir grup tövbekardı. Flagellantlar 1349 haziranında Frankfurt'a geldiklerinde acımasız bir katliamla Musevi mahallesini yerle bir ettiler. Brüksel'de Flagellantların gelmesiyle orada yaşayan Hıristiyan halk da galeyana gelip 600 Musevi'yi öldürdü.

Bazı yerlerde asiller ve dükler Musevileri gözü dönmüş kalabalıktan kurtarmak için çalıştılar. Diğer yerlerde ise asiller de katliama katıldı. Thuringia prensi yönettiği Musevileri "Tanrı adına" yaktığını söyledi ve tüm asillerin aynısını yapması gerektiğini savundu.

Tarihçi Philip Ziegler Kara Ölüm yıllarında Hıristiyanların 350 ayrı Musevi kıyımı yaptığını yazıyor. Gözlemlerini şöyle aktarıyor: "Avrupalıların başlarına gelen en büyük doğal afeti bu şekilde Musevilere yüklemeleri, insanlık tarihinde bir kara lekedir. Doğanın acımasızlığı bile insanların gaddarlığını geçememiştir."

Cadı Avları

1400'lerde "Kutsal" Engizisyonlar ilgilerini cadılara kaydırdılar ve sonraki üç yüzyıl boyunca dini yanılgılar sürdü gitti. Kilisenin ajanları binlerce kadına ve bazı erkeklere işkence yaptı. Şeytanın verdiği görevle gökyüzünde uçtuklarını, şeytanla seks yaptıklarını, bir hayvana dönüşebildiklerini ve diğer doğaüstü kötülükler yaptıklarını itiraf ettirdi. Suçlanan herkes sonunda öldürüldü. Kurbanların sayısının 100 binden 2 milyona kadar olabileceği tahmin ediliyor.

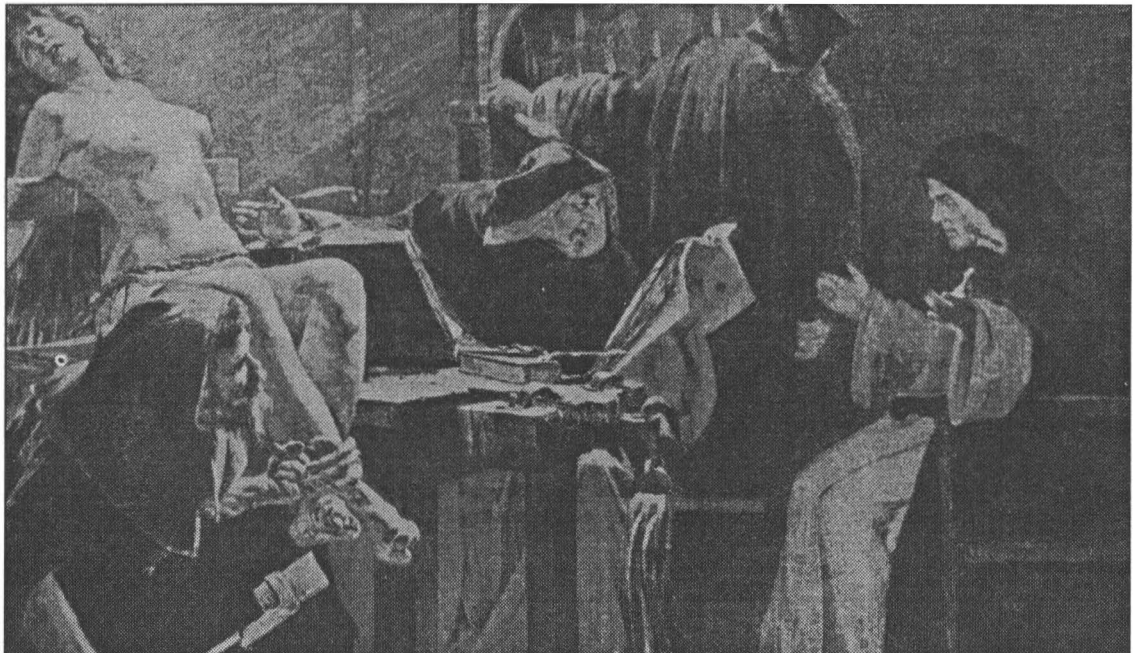
Papa IX. Gregory cadıların öldürülmesini aslında 1200'lerde yasallaştırdı. O zamandan itibaren tek tük cadılık davaları görüldü ama ancak XV. yüzyılda çılgınlık boyutunu aldı. 1484'de Papa VIII. Innocent cadıların gerçekten varolduğu yolunda bir bildirge yayınladı. Cadıların varlıklarından şüphe etmek sapkınlık kabul edilir olunca da infazlar arttı. Engizsiyoncu Cumanus sonraki yıl kırk bir kadını yaktı. İtalya'da bir meslektaşı ise Piedmont'da 100 kişiyi yaktı.

Hemen ardından iki Dominik engizisyoncusu, Jakob Sprenger ve Heinrich Kramer pek de ünlü olmayan Malleus Maleficarum (Cadıların Çekici) adlı kitaplarını yayınladı. Bu kitap cadıların yaptığı büyüleri, hayaletleri, şeytanları anlatıyordu. Kötü kadınların ekinleri nasıl soldurduğu, çocukları yediği, hastalıklara neden olduğu ve büyüler hazırladıklarını tarif ediyordu. Kitap cadıların cinsellikleriyle doluydu ve tüm kadınları hafif ve tehlikeli gösteriyordu. "Cadılığın esasında kadınlık tutkusu vardır" diye yazmışlardı. Modern psikoloji, bu rahiplerin yaşadığı psikoseksüel bozukluğa bir isim koyabiliyor ve onları hasta olarak adlandırıyor. Ama yüzlerce yıl kadınlar korkunç ölümlere gönderilirken bu, el kitabı olarak kullanıldı.

Cadı avları Fransa, Almanya, Macaristan, İspanya, İtalya, İsviçre, İsveç ve Avrupa'nın hemen hemen her köşesinde yapıldı. En sonunda da İngiltere, İskoçya ve Massachusetts Koyu Kolonisi'ne kadar ulaştı. Kurbanların çoğu tuhaflıklarıyla ünlenmiş yaşlı kadınlardı. Diğerleri genç ve hoş kadınlardı. Bazıları erkekti. Kıta Avrupasında yakılan cadıların çoğu arkadaşlarından işkenceyle isimleri alınmış basit vatandaşlardı. (İngiltere'de ise işkence kullanılmıyordu, bu yüzden orada daha azı öldü.)

Standart Engizisyon yöntemi, cadıyı yakaladıktan sonra vücudundaki tüm tüylerin kazınması ve sivri uçlu bir cisimle derilerinin kesilmesiydi. Malles Maleficarum'da her cadının üzerinde şeytanın bir işareti olduğu yazıyordu. Bu işaret cadının vücuduna sert ve sivri bir cisim batırılarak bulunabiliyordu. Engizisyoncular aynı zamanda cadının vücudunda, şeytanlarını emzirdiği gizli meme uçlarını arardı.

Vücut taraması işe yaramazsa, işkence başlardı. Önce tırnaklar sökülürdü. Göğüslere ateşte kızmış demirler bastırılırdı. "Kadının cinsel organları erkek işkenceci için özel bir ilgi alanıydı" diye yazıyor Nancy van Vuuren. Bedenler işkence tahtalarına ve tekerleklere bağlanıyordu. İşkence gören her kurban itirafta bulunuyor ve itiraftan sonra da cezası infaz ediliyordu.

Cadılıkla suçlanan kadınların üzerinde "şeytan işaretleri" aranır, sonra da işkence yapılırdı. Sonuç genellikle ölüm olurdu
(Jose Brito, Library of Congress koleksiyonu)

Cadılık suçu genelde yakılmayla cezalandırılırdı
(Library of Congress koleksiyonu)

İspanya'nın Bask bölgesinde, kilise kayıtlarına göre Iturenli Maria kendinin ve kardeşinin atlara dönüşüp gökyüzüne doğru dört nala ilerlediklerini kabul etti. Fransa'nın bir bölgesinde ise 600 kadın, şeytanla ilişkiye girdiği itirafında bulundu.

Tüm ölümlerin hesabını çıkarmak mümkün değil. Bazı tarihçilerin kayıtları duruyor ama birçoğu da kayıp. Çeşitli kayıtlar Alsace'de 5 bin, Bamberg'de 900, Bavyera'da 2 bin Vaud'da 311, Greoble'da 167, Wurzburg'da 157, Saksonya'da bir günde 133 cadının öldürüldüğünü rapor ediyor. Bazı köylerin ise tümü yok edilmişti.

Bu çılgınlık XVIII. yüzyıla kadar devam etti. İskoçya'da 1722'de yaşlı bir kadın kızını bir taya dönüştürmek ve onun üzerinde dört nala cadı barınağına gitmekle suçlanıp yakıldı. Almanya'da 1749'da bir rahibe Wurzburg pazar yerinde diri diri yakıldı. Diğer rahibeler onun bir domuz şeklinde manastır duvarlarına tırmandığını görmüşlerdi. Son yasal cadı infazı 1782'de İsviçre'de gerçekleşti. İnsanların cadılık diye bir şey olmadığını anlamaları oldukça uzun zaman almıştı.

Bu işin en ironik yanı da cadı avının batıl inançlara sahip vahşiler tarafından değil de eğitimli rahipler, yargıçlar, profesörler ve diğer toplum liderleri tarafından yürütülmüş olmasıdır. Yüzyıllar süren bu cadı takıntısı, doğaüstü güçlerin insanlar üzerindeki korkunç etkisini gösteriyor.

Reform

Ortaçağda Katolikliğin üst düzey din adamının arasında yaşanan ahlaksızlıklar pek bilinmez. Bir din adamanın dünyevi işlerle uğraşması hoş karşılanmazken Papa XII. John'un açıkça yaşadığı aşklar olmuştur. Bir metresine kilisenin hazinesini vermiş, bir rakibini hadım ettirmiş, bir diğerinin gözlerini oydurmuştur. IX. Benedict papalık hakkını kendinden sonra gelen kişiye 1.500 altına satmıştır. VI. Urban, kardinallerine işkence yapmış ve onları öldürtmüştür. VIII. Innocent gayri meşru çocuklarını himayesine almış ve kilisenin parasıyla onları zengin etmiştir. Papa VII. Boniface, X. yüzyılda kendi yerine papa olma ihtimali olan iki kişiyi öldürtmüştür. III. Sergius da aynı şekilde iki kişiyi idam ettirmiştir. V. Benedict genç bir kızın ırzına geçip, sonra da Vatikan hazinesiyle kaçmıştır. VI. Clement ise metresleriyle işlemeli yataklarda oynaşmasıyla meşhurdur. VIII. Boniface Palestrina şehrinde yaşayan herkesi öldürtmüştür. VII. Clement daha henüz papa temsilcisiyken Cesena'da aralarında

çocuklar da bulunan 8 bin kişinin öldürülmesini emretmiştir. Papa XXIII. John (1950'lerdeki XXIII. John değil) 1414'de kurulan bir konseyde verilen bir kararla görevinden alınmıştır. Edward Gibbon *Roma İmparatorluğu'nun Duraklama ve Çöküş Devri* adlı kitabında şöyle der: "Çok ciddi cezalar uygulandı; Papa, korsanlık, cinayet, tecavüz, livata ve ensestle suçlandı." VI. Alexander papalığı kardinallere rüşvet vererek aldı. Sonra da gayri meşru çocukları Cesare ve Lucrezia Borgia'nın da katıldığı toplu seks ayinleri düzenledi.

Akademisyen Barbara Tuchman *Aptalların Yürüyüşü* adlı kitabında şöyle yazıyor:

"Papa, Vatikan'da Cesare tarafından verilen bir ziyafeti ancak porno filmlerde görülebilecek bir hale getirdi. Burchard adlı tarihçinin kayıtlarına göre, yemekten sonra elli kişi konuklarla dans etti. Önce kıyafetleriyle, sonra da çıplak. Yere kestaneler saçıldı ve konuklar yerden kestaneleri toplarken Papa, Cesare ve kız kardeşi Lucrezia konukları izledi. Sonra konuklar eşleşti ve en iyi görüntü veren çifte ödül olarak ipek kıyafetler verildi."

Kardinallerin, başrahiplerin ve öteki dini yöneticilerin cariyeleri vardı. Kilisenin parasını yiyorlardı ve kilisenin hazırladığı "günah affetme kağıdı" satarak para kazanıyorlardı. Papa III. Innocent din adamlarına karşı çıktı: "Hepsi de, en düşük rütbelisinden en önemlisine kadar aynı şeyi yapıyor. Yolsuzluğa batmışlar, ödül peşindeler ve aldıkları rüşvetler karşılığında Tanrının hoşuna gitmeyecek hareketlerde bulunuyorlar..."

Rahiplerdeki hırs, aydınlardan gelen protestolara yol açmaya başladı. 1100'lerde Brescia'lı Arnold reform yapılmasını istedi. Bunun karşılığında sürgüne gönderildi ve aforoz edildi ama inatla Roma'daki halkı uyandırmaya çalıştı. Sonunda 1155'de yakalandı, asıldı ve yakıldı.

1300'lerde İngiltere'de profesör-rahip John Wycliffe kilisenin bozulduğunu yazdı. Transsubstansiyasyonu reddetti ve İn-

1631'de Magdeburg'da Protestanların Katolikleri katletmesi
(Martyrs Mirror, 1685, Lancaster Mennonite Historical Society)

cil'i herkesin okuyabilmesi için İngilizce'ye çevirerek kilise kurallarını ihlal etti. Ölümünden sonra Lollardlar adını alan takipçilerinin sapkın olduğu ilan edildi. Çoğu yakalandı, hapsedildi ve inançlarını reddetmeye zorlandı. Bazıları da yakıldı.

Prag'da rahip John Hus Wycliffe'in öğretilerini kabul etti ve din sınıfının ahlaksız olduğunu ilan etti. Peşinden gelen insanlar oldu. 1412'de Hus'un takipçilerinden üçü aforoz edilip sürgüne gönderildi ama Hus devam etti. 1415'de kilisenin bozulduğunu düşünen Constance Konseyi'ne gitti. İmparator'dan güvende olacağına dair bir garanti mektubu almasına rağmen bir zindana atıldı ve yakıldı. Hus'ın öldürülmesi Çekoslavakya'daki takipçilerini öfkelendirdi ve din özgürlüğü için bir ittifak oluşturdular. Papa V. Martin tekrar tekrar ordular gönderdi ama hepsi de yenildi. Sonunda kilise sorun olan dinsel noktalardan birinde anlaşma yapmak istedi ve bu, Hus takipçilerini ikiye böldü. Ayrılan kısım Katolik ordusuna katıldı ve geride kalanlar yok edildi.

Floransa'da rahip Girolamo Savonarola kilise reformu için

ilk sesini yükselten kişi oldu. Öfkeli saldırıları, rakiplerinin onun aforoz edilmesini sağlamalarına yol açtı. Ama o vaaz vermeye devam etti. Sonunda hapse atıldı ve iki takipçisiyle beraber 1498'de yakıldı.

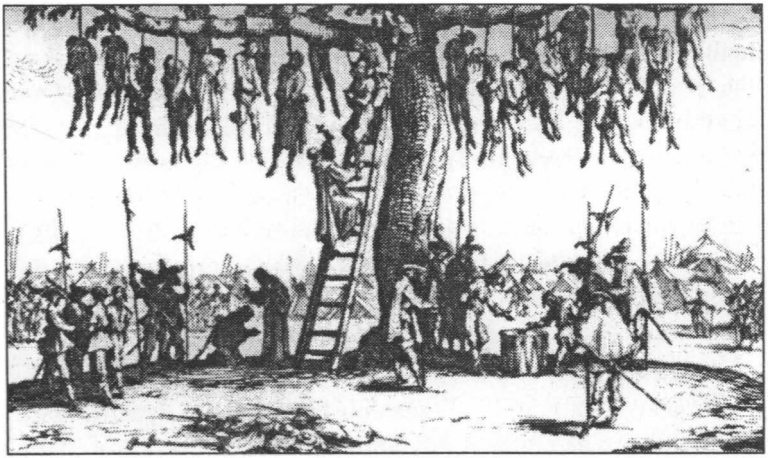
Bu küçük isyanlardan sonra gerçek isyan 1517'de patlak verdi. Martin Luther 95 maddelik bildirgesini Wittenberg kilisesinin kapısına çiviledi. Bu hareket Hıristiyanlığı, Katolik-Protestan savaşlarıyla dolu bir yüzyıla sürükledi.

Luther'ın isyanından sonra taraftarlarından biri Rahip Thomas Muntzer, isyanı beklenmedik bir şekilde devam ettirdi. Muntzer, tanrısızların yok edilmesi gerektiğini açıkladı. 8 bin köylüden oluşan derme çatma bir ordu kurdu ve 1525 Çiftçi Savaşı'nı başlattı. İlahiler söyleyen amatör askerleri eğitimli birlikler tarafından silip süpürüldü. Muntzer aforoz edildi ve işkence gördü.

İsviçre'de Ulrich Zwingli tarafından başka bir isyan yürütüldü. İsveç şehitleri içeriği farklı bir hale gelmiş olan Zwingli Hıristiyanlığını benimsemişti ama kırsal kesimdeki şehirler Katolik kalmıştı. Şehir Protestanları ve Kır Katolikleri iki yerel savaşta çarpıştı. 1531'de yapılan ikincisinde Zwingli öldürüldü.

Almanya'da Lutheran prensler Schmalkald'da buluştu ve Katolik güce karşı bir ittifak oluşturdu. Kutsal Roma İmparatoru V. Charles, Protestanları yok etmesi için Katolik ordularını gönderdi. Bazı zaferler kazandı ama 1555'de 300 yerel Alman yöneticiye kendi bölgelerinin Katolik ya da Protestan olması kararını verme hakkını tanıyan Augsburg Barışı'nı kabul etmek zorunda kaldı.

Augsburg Barışı'yla Protestan "sapkınların" Almanya'da hakları olduğu kabul edildi. Ama diğer Katolik ülkelerde böyle bir hoşgörü yoktu. İspanya'da Engizisyon, Protestan olduğundan şüphelenilen kişileri asmaya başlamıştı bile. Sayısız insan öldürüldü.

Otuz Yıl Savaşlarıyla ilgili çizilmiş bir eskiz
Bir rahip asılanları kutsuyor.
(Jacques Callot, 1592-1635, Metropolitan Museum of Art)

Katolik Duc de Guise'i öldüren genç Hugenot
1563'te yukarıda gösterilen işkence ile öldürüldü
(Alman gravürü, Library of Congress koleksiyonu)

İsviçre'de Zwingli'nin ölümünden sonra John Calvin Protestanlığın itici gücü oldu. Cenova'da bir teokrasi yarattı. Ahlak polisi ev içinde yapılan davranışları kontrol ediyordu. Dans etmek, kağıt oynamak, içki içmek ve diğer eğlenceler için ağır cezalar vardı. Michael Servetus Tanrı'nın varlığında şüphe ettiği için yakıldı. Tanrı'ya küfrettiği için Jacques Gruet'in başı vuruldu.

Tüm Avrupa'da Reform hareketiyle başlayan savaşlar, katliamlar ve sürgünler saymakla bitmez. İşte Hıristiyanların birbirleriyle yaptığı savaş ve çatışmalar:

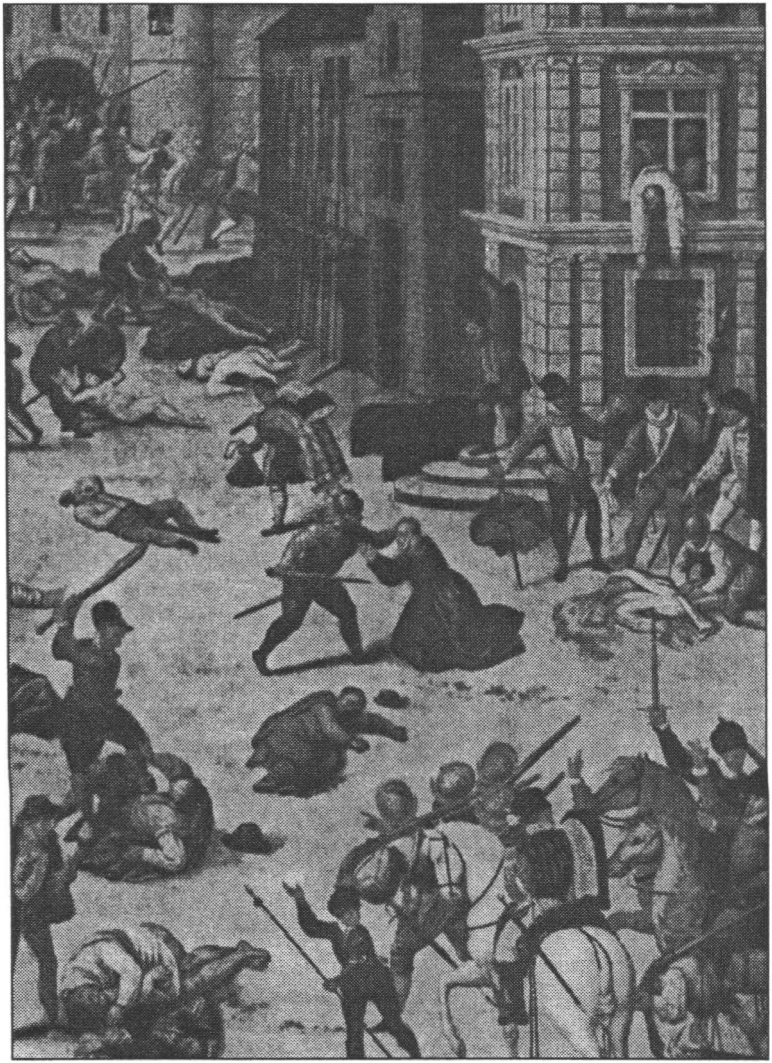
Fransa

Protestanlık, Katolik Fransa'da filizlendi ve Kral II. Henry de bu inancı yok etmek için yemin etti. Hugenotlar (Protestanlara Fransızların taktığı isim) için Ateş Çemberi adıyla da bilinen bir mahkeme kurdu. 1559'da Fransa ve İspanya Protestanlığı ülkelerinde yasaklamak üzere anlaşma imzaladı.

Bir süre Fransa ana kraliçesi Catherine de Medici, Hugenotların bazı yerlerde ibadet etmesine izin verdi. Ama Katolik dükler ibadet eden Protestanları katlettiler. Böylece din savaşları yine başladı. 1562 ve 1589 yılları arasında toplam sekiz Hugenot savaşı oldu. İki taraf da çok acımasızdı. Hugenot askerleri kilise süslerini yıkıp rahipleri hayvanlar gibi avladı. Bir yüzbaşı rahiplerin kulaklarından yaptığı bir kolyeyle övünüyordu. Bir Fransız gözlemci şöyle diyor: "İki tarafın da ne kadar acımasız olduğunu anlatmak imkansız. Hugenotlar üstün oldukları yerlerde kiliseleri ve mezarları yıkıyor. Öte yandan Katolikler ise Protestanları öldürüyor ve kendi mezheplerinden olmayan herkesi boğuyor."

Papa Pius Fransa'ya, Hugenotlara karşı yardım gönderdi ve kumandana, yakalanan herkesi öldürmesini emretti. Pius daha sonra tarihe aziz olarak geçti.

Üçüncü savaştan sonra Catherine de Medici kızını genç bir

24 Ağustos 1572'de Batholomew Günü'nde, Katolikler Protestanları katletti
(Francois Dubois, XVI. yüzyıl, Musee Cantonal des Beaux Arts, Lausanne, Fransa)

Hugenot prensiyle evlendirip savaşlara son verdi. Paris'teki düğün töreni için Hugenotlara güvenlik sözü verilmişti. Bu sözün rahatlığıyla Hugenotlar törende toplandılar. Catherine ise Katolik düklerle Hugenotların askeri lideri Amiral Gaspard de Coligny'yi öldürtmek için plan kurmuştu. Ama suikast başarısız oldu ve Catherine ile dükler Hugenotlar saldıramadan önce hepsini öldürmeye karar verdi. 24 Ağustos 1572 gecesi -Aziz Bartholomew Günü- Katolikler Paris'teki Hugenot mahallerine saldırdı. Coligny'nin kafası kesildi. Bu olaydan sonra Fransa'da başka katliamlar da görüldü.

Coligny'nin kafası Roma'ya gönderildi. Pius'dan sonra gelen Papa XIII. Greogory bunu zevkle kabul etti. Tüm kardinallerle birlikte bir yemek düzenlendi. Kutlamalar yapıldı ve ressam Giorgio Vasari'ye Hugenotlara karşı kazanılan bu zaferin tablosu yaptırıldı.

Aziz Bartholomew Günü katliamı doğal olarak dördüncü bir Hugenot savaşına neden oldu ve arkasından dört tane daha geldi. Sonunda Navaro'lu Hugenot Henry'ye Katolik olması karşılığında Fransız krallığı teklif edildi. Henry "Paris her şeye değer" dedi ve kabul etti. Protestanları ibadet konusunda özgür bırakan Nantes Bildirgesini yayınladı. Ama ölümünden sonra Hugenotların tüm hakları ellerinden alındı ve hepsi acımasızca tutuklandı. 1620'lerde ise yeni savaşlar patlak verdi. 1715'de Kral XIV. Louis gururla Protestanlığın Fransa'da bastırıldığını ilan etti.

Yüz binlerce Hugenot bu dehşet sırasında kaçtı. Sadece şu anda adı St. Augustine olan Florida'da bir koloni kaldı. 1565'de bir İspanyol keşif ekibi koloniyi keşfetti ve gördükleri herkesi katletti. İspanyol kumandan orada yaşayanların "Fransız" oldukları için değil, "Lutheran" oldukları için öldürüldüğüne dair bir levha astı.

Hugenotlar Katolik rahibeleri katlederken
(Pierpont Morgan Library, New York)

Hollanda'da Haarlem Protestanları 1573'te Katolikler tarafından katledildi
(New York Public Library koleksiyonundan)

İngiltere

Katolik Kilisesi İncil'in sadece Latince basılabileceğini belirtmişti. Bu da İncil'i sadece eğitimli kişilerin ve rahiplerin okuması anlamına geliyordu. Herkesin anlayabileceği bir dilde basmak ölümle cezalandırılabilecek bir davranıştı. İngiltere'de 1520'lerde William Tyndale İncil'i İngilizce'ye çevirmek için izin istedi. Bu istek hayatını tehlikeye soktu ve Almanya'daki Lutheran bölgesine kaçtı. Çevirisini bitirdi ve İngiltere'ye gönderdi ama çeviri orada rahipler tarafından yakıldı. Arkasından Tyndale Antwerp'te Katolik yetkililer tarafından yakalandı. Hemen oracıkta boğuldu ve yakıldı. (Daha sonra Tyndale'in muhteşem satırları İncil'in Kral James versiyonunda kullanıldı.)

İngiliz Kral VIII. Henry de Tyndale'i yakalamak için uğraştı. Çünkü onu yakalamak dini bir saygınlık ve güç demekti. Henry aynı zamanda Martin Luther'ı ve Protestanlığı reddeden bir açıklama yaparak Papa'dan "İnancın Savunucusu" unvanını aldı.

Ama Henry Aragon'lu Catherine'den boşanmak istediğinde, Papa izin vermedi. Bunun üzerine Henry İngiltere'yi Katoliklikten "boşamaya" karar verdi. Kendisine itaat eden bir başrahip seçti. Thomas Cranmer adındaki bu rahip istemediği evliliği bozdu. Henry ayrıca İngiltere'deki Katolik manastırlarının da topraklarına el koydu. Papa Henry'yi aforoz etti ve İngiltere'ye karşı haçlı seferi başlatmaya çalıştı. Ama Avrupa'daki Katolik yöneticiler katılmayı reddetti.

Henry yeni bir İngiliz kilisesi kurdu. Bu kilise Katolikliğin tüm dogmalarını taşıyordu ve karşı çıkanları da cezalandırmak için hazırdı. Sir Thomas Moore gibi papaya bağlı kalmakta ısrar edenleri aforoz etti. Lutheranları da yaktı. Henry'nin yerine on yaşındaki oğlu VI. Edward geçince Katolik dünyadan gelen saldırılarla Başrahip Cranmer uğraştı.

Edward'ın yerine ise 1553'de Henry ve Aragon'lu Catheri-

ne'in kızı I. Mary geçti ve tarihteki yerini ünlü "Kanlı Mary" olarak aldı. Koyu bir Katolik olan Mary, şiddet kullanarak İngiltere'yi Katolikliğe döndürmeye uğraştı. Üç yılda 300 Protestan'ı canlı canlı yaktı. Başrahip Cranmer önce Katolikliği kucakladı sonra da inkar etti. Ama Cranmer'in yakılması halkı çok etkiledi.

Cranmer'ı destekleyenler de aynı kaderi paylaştı. Başrahipler Nicholas Ridley ve Hugh Latimer birlikte yakılırken Latimer şöyle dedi: "Rahat olun Ridley Usta ve erkekçe davranın. Tanrı'nın ışığını yaktığımıza ve bu ışığın İngiltere'de asla sönmeyeceğine inanıyorum." Haklıydı... İngilizler idamlardan bıkıp, yakılanlardan etkilendiler ve Protestanlığı kabul ettiler.

I. Elizabeth tahta geçtiğinde din cinayetlerine bir son verdi. Ama kilisenin çapraz ateşine tutuldu. Bir yandan Katolikler onu öldürmeyi planlıyor ve kuzeyde isyan çıkartıyorlardı. Öte yandan, aşırı uç Protestan Püritenler ve Ayrılıkçılar, Anglikan kilisesine rahat vermiyordu. Buna karşılık olarak parlamento Katolikliği yüceltmenin de Püriten bir şekilde ibadet etmenin de yasak olduğu yolunda sert kanunlar çıkardı. Anglikan kilisesine katılmayan herkese ayda 20 paund ceza kesilecekti.

Elizabeth'in hükümdarlığı sırasında 200 Katolik idam edildi. Katolikler Elizabeth'in yerine İskoç kraliçesi Mary'yi düşündüğü için, Mary'nin kafası kesildi. Bunlara ek olarak üç fanatik Püriten öldürüldü.

Bu kadar çalkantının arasında Kral II. Philip İngiltere'yi Katolikliğe geri döndürmek için İspanyol donanmasını gönderdi ama bu da işe yaramadı ve İngiltere Protestan kaldı.

İskoçya

İskoç kraliçesi Mary kafası vurulmadan önce İskoçya'daki Katolik-Protestan savaşlarını başlatmıştı.

Reform hareketi öteki ülkeler gibi İskoçya'ya da aynı dehşe-

ti getirmişti. Katolik parlamentosu, Lutheran kitapları ve vaaz vermeyi yasakladı. Kardinal David Beaton, Protestan liderler Patrick Hamilton ve George Wishart'ı yaktı. Sonra da Protestanlar Beaton'ı öldürdü ve cesedi St. Andrew Kalesi'nden sarkıtıldı.

Kale Katolikler tarafından kuşatıldı. John Knox kuşatılan Protestanların başına geçti. Sonunda Fransız Katolikler, İskoç Katoliklerine kaleyi ele geçirmek için yardıma geldi. Kale düştükten sonra Knox ve arkadaşları Fransız gemilerine kürek mahkumu olarak gönderildi. İngilizler Knox'un on dokuz ay sonra serbest bırakılmasını sağladılar ve Knox İngiltere'de vaaz vermeye başladı.

İskoçya'nın başında Lorraine'li Mary vardı. İskoç Protestanlarının sapkın olduğunu söylüyordu. Protestanlar isyan çıkardı ve Katoliklere saldırdı. Edinburgh'u aldılar ve İngilizlerin de yardımıyla İskoçya'yı ele geçirdiler. Protestan parlementosu papayı reddetti ve Katolik ayinine ikiden fazla katılanların öldürülmesi kararını aldı.

Lorraine'li Mary öldü ve 18 yaşındaki kızı -o da Mary- İskoç kraliçesi olmak üzere Fransa'dan geldi. Genç kız, Protestanlığın gittikçe güçlendiği bir ülkede toy bir Katolik liderdi. Uyum sağlayabilirdi ama sevmediği bir Katolikle evlendi, sonra onu sevgilisine öldürttü ve sevgilisiyle evlendi. Bu arada Protestanlar yine isyan etti. Mary'nin Katolik birliklerini yendiler ve onu bir adaya hapsettiler.

Mary kaçtı ve etrafında yeni bir Katolik ordu toplandı. Ama bu ordu da yenildi. Mary İngiltere'ye kaçtı ve Kraliçe Elizabeth tarafından on sekiz yıl hapiste tutuldu. Katolikler Elizabeth'in yerine onu geçirme planları yapmaya başladığında kafası vuruldu.

1560'larda Hollanda Protestanları Alva Dükü yönetimindeki Katolik birlikleri tarafından katledildi
(Martyrs Mirror, 1685, Lancaster Mennonite Historical Society)

Macaristan, Belçika ve Hollanda

Protestanlık Kuzey ülkelerinde filizlenmeye başlayınca Katolik yöneticiler ne pahasına olursa olsun bunu bastırmaya yemin etti. Ülke kendisine kalan Macar Kraliçesi Mary tüm sapkınların öldürülmesini emretti. Herkes öldürülmeliydi ama şehirler de tamamen boş kalmamalıydı. Engizisyon binlerce kişiyi öldürdü. Mary tövbe eden Protestanların yakılma cezasından kurtulacaklarını, onun yerine erkeklerin kılıçla öldürüleceğini, kadınların ise canlı canlı gömüleceğini ilan etti.

Büyük haritacı Flemenk Gerardus Mercator 1544'te şüpheli bir Lutheran grubuyla birlikte yakalandı. Onunla birlikte yakalananların ikisi yakıldı, ikisi canlı canlı gömüldü ve birinin de kafası kesildi. Mercator sonunda kayıtlı olduğu kilisedeki papazın çabalarıyla kurtuldu.

Belçika ve Hollanda'yı yönetiminde bulunduran İspanyol kralı II. Phillip bu ülkelerde gelişen Protestanlığı yok etmeye

kafayı takmıştı. Engizisyonu tekrar oluşturdu ve şu emri verdi: "Tüm tutukluları öldürün, artık hakimlerin yanlış kararlarından şikayetçi olamasınlar." Protestanlar isyan etti ve 400 Katolik kilisesini yaktı. Alva Dükü Protestan şehirlerini yerle bir etmek üzere gönderildi. Yaptığı bu katliama " İspanyol öfkesi" ismi verildi. Dük Antwerp'te binlerce insanı öldürdü ve 1573'te Haarlem Protestanlarını katletti. "Kanlı Tribünal" olarak da bilinen bir mahkeme kurdu ve çok sayıda şüpheli Protestan'ı ipe gönderdi. Hollandalı bir tarihçi şöyle yazıyor:

"Tekerlekler, idam sehpaları, yol kenarındaki ağaçlar; asılan, yakılan ve kafası kesilen insanların kanları ve vücut parçalarıyla doluydu."

Kurbanlardan biri, ölümü üzerine Beethoven'ın Edmond Üvertürü'nü yazdığı Kont Egmont'tu.

Hollanda'nın kuzey bölgelerinde William of Orange yönetimindeki Protestanlar Katolik İspanya'dan bağımsızlıklarını ilan ettiler. II. Phillip, William'ın öldürülmesi karşılığı 25 bin altın kronluk bir ödül ortaya koydu ve William 1584'te öldürüldü. Ama William'ın Kalvinist militanları kuzey şehirlerindeki Protestanların bağımsızlığını güvence altına alana dek savaşmaya devam etti.

Otuz Yıl Savaşları

Reform Hareketi sırasında yaşanan son dehşet en kötüsüydü. Otuz Yıl Savaşları 1618'den 1648'e kadar sürdü. Orta Avrupa'da milyonlarca kişi öldü ve savaş Almanya'yı sefil bir ülke haline getirdi.

Her şey Kutsal Roma İmparatorluğu'na bağlı Katolik Habsburg yöneticilerinin o günlerde gelişmeye başlayan Kalvinizmi bastırmak istemesiyle başladı. Bu bölgede zaten Katolik-Lutheran gerginliği yaşanıyordu. Evangelist prensler bir savunma ittifakı kurdu, adına da Protestan Birliği dendi. Karşı taraf da Ka-

tolik Birliğini kurdu. Ateşle barut gibiydiler ve sonunda patladılar. Protestan asiller Prag'daki kraliyet sarayına girdi ve iki Katolik bakanı pencereden attı. Böylece savaş başladı.

Katolik ordular Protestan askerlerini hallaç pamuğu gibi attı. Çatışma orada bitebilirdi ama Katolik İmparator II. Ferdinand Protestanlıktan tamamen kurtulmak istedi. Protestanlara karşı acımasız infazlar yapıldı.

Protestanlar dış yardım istedi ve Danimarka kralı IV. Christian yardım için bir ordu gönderdi. Lutheranlar ve Kalvinist Almanlar da katıldı. Ama yine de bir kez daha Protestanlar yenildi ve Ferdinand tekrar din baskısına başladı. Ferdinand'ın kurbanları yine dış yardım istedi.

Sonra da İsveç kralı Protestan Gustav Adolph din kardeşlerini kurtarmak için Almanya'ya girdi. Askerleri Martin Luther'ın ilahisi Ein Feste Burg'u söylüyordu. Korkunç bir katliam oldu. Katolik ordusu Magdeburg'u ele geçirdi ve yaşayan Protestanları katletti. Kral Gustav öldü ve askerleri Katolik köylülerden intikam aldı.

Sonunda savaş dinden çok politikaya dayanmaya başladı. Katolik Fransa Protestanların tarafında savaşa katıldı. Savaş iki taraf da devam edemeyecek kadar güçsüzleştiğinde sona erdi.

Otuz Yıl Savaşları bir çıkmaz sokaktı. Hiçbir işe yaramadı ve sayısız insan öldü. Bir tahmine göre Almanya'nın nüfusu 18 milyondan 4 milyona düştü. Arkadan açlık geldi. Tarlaları ekecek, şehirleri yeniden inşa edecek çok az insan kalmıştı.

Bu felaket birbirine bağlanan Hıristiyanlık ve politikayı ayırmak için bir şans oldu. Westphalia Barışı'yla Papa'nın sivil hükümetler üzerindeki etkisine son verildi.

Anabaptistler

Katolik ve Protestanlar Reform boyunca uzunca bir zaman ölümcül düşmanlar olarak kaldılar. Sonra ise Anabaptistlere karşı birleştiler.

"Hıristiyanlık tarihinde birçok grup inançları yüzünden katledilmiştir. Bu katliamların en geniş çaplısı ise Anabaptistlere yapılmıştır" diyor İngiliz Bamber Gascoigne.

Anabaptistler geleneksek bebek vaftizi olayını reddediyordu. Vaftizin bilinçli yetişkinlere yapılması gerektiğini düşünüp, kendi mezheplerine geçenleri tekrardan vaftiz ediyorlardı. Bunu ilk olarak 1571'de Zwingli yönetimindeki İsviçre'de yaptıklarında Zürih'in Protestan liderleri Anabaptistleri ölüme mahkum etti. Bu karar Jüstinyen kanunlarına göre verilmişti. Bu kanunlar ikinci bir vaftiz için ölüm cezası öngörüyordu. İsviçreli Anabaptistlerin boğulması emri verildi. Bu mezhebin böylece sona ereceği düşünülüyordu.

İdam cezası yerine Anabaptizm hızlı bir şekilde Kuzey ülke-

lerine ve Almanya'ya yayıldı. 1529'da Speyer'de Katolikler ve Lutheranlar Anabaptistleri öldürmeyi kararlaştırdılar. Martin Luther kararı 1531'de resmi olarak kesinleştirdi. Avrupa'da birçok Anabaptist boğuldu, yakıldı ve kafası vuruldu.

Katliam sırasında bir grup Anabaptist beklenmedik bir şekilde Almanya'daki Munster şehrinin kontrolünü ele geçirip bu yeni inanca geçmeyi kabul etmeyen Katolik ve Protestanları şehirden attı. Munster piskoposu şehir surlarının önüne bir ordu getirdi ve şehri kuşattı. İçeride ise Anabaptist lider Leyden'li John kendini Yeni Zion kralı ilan etti. John birkaç kadınla birden evlendi ve yasaları çiğneyen birçok kişiye ölüm cezası verdi. Tarihçi Hendrick van Loon'un kayıtları şöyle:

"İnsanlar farklı dinsel çılgınlıklar yüzünden acı çekiyor, meydanlar Cebrail'in borusunun ötmesini bekleyen insanlarla dolup taşıyordu. Açlıktan ölmek üzere olan insanlar ve acılar içindeki çocuklar artık halüsinasyonlar görmeye başlamışlardı. Arkasından terörle dolu bir dönem başladı. Din adamları cemaatlerini kanla cesaretlendirip kendi kraliçelerinin boğazını kesti."

Sonunda piskoposun ordusu Munster şehrini geri aldı ve intikamı kanlı oldu. Anabaptist liderler işkenceyle öldürüldü. Kızgın demirlerle vücutları dağlandı ve cesetleri demir kafesler içinde bir kilise kulesinden yıllarca sarkıtıldı.

"Munster'daki katliamdan kaçmaya çalışan liderler tavşan gibi avlandı ve görüldükleri ilk yerde vuruldu" diye ekliyor van Loon.

Anabaptistlerden kalanlar, modern zamanlardaki Mennonitler, Amişler ve Huteranlar olarak varlıklarını devam ettirmektedir.

1554'te Ghent'te Anabaptist bir çift yakıldı
(Martyrs Mirror, 1685, Lancaster Mennonite Historical Society)

Püritenler

İngiltere tarihsel geçmişinde iki ayrı dinsel bölünmeyle uğraştı. Birincisi İngiliz kilisesinin Roma'dan ayrılmasıydı ve bu infazlarla dolu ünlü bir dönemi başlattı. Püritenlerin İngiliz kilisesinden ayrılmasıyla yaşanan ikincisinin sonuçları ise daha ölümcül oldu. Püritenlik Kraliçe I. Elizabeth tarafından resmi olarak yasaklandı. Ancak amaçları Katolikliğin izlerini temizleyerek Anglikan kilisesini saflaştırmak olan Püritenler giderek sertleşti ve güçlendi.

Tarihçi J. R. Green şöyle yazmıştı:

"Püritenler kendilerini yüce bir varlığa aşırı derecede adıyordu. Bu da genel konulardaki ölçü ve oran duygularında büyük bir kayba neden oluyordu. Küçük şeyler dinsel çabanın göz kamaştırıcı ışığıyla büyük şeyler haline geliyordu. Böylece zaten yalandan ve hileden korkan dindar insan, papazın cüppesinden veya Noel'de kıymalı börek yemekten de korkmaya başlıyordu. Yaşam onlar için zor, sert, sıkı ve renksiz bir hale dönüşmüştü."

Püritenler zaman kaybından nefret ederlerdi. Lord Macaulay'in söylediğine göre, Püritenler "ayılara eziyet edilmesinden, ayıya acı çektirildiği için değil, izleyenler zevk aldığı için nefret ederlerdi".

Püritenler Kral I. James'ten kilise reformu istediklerinde, Kral sinirli bir biçimde onları Anglikanizm'e uymaya davet etmişti: "Ya onların uymalarını sağlarım ya onları bu yerden kovarım ya da daha kötüsü onları asarım." Kralın sert tutumu Püritenlerin bir kısmının Hollanda'ya ve New England'a göç etmeye başlamalarına neden olmuştu.

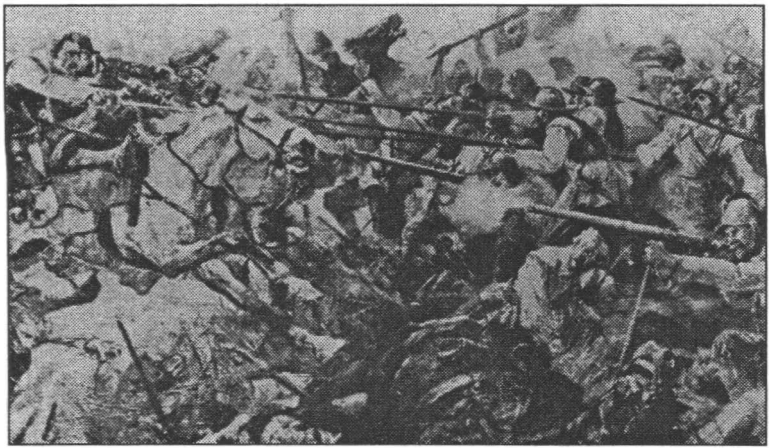
James'in yerine oğlu I. Charles geçti. Charles ve önemli bir devlet adamı olan Canterburry başpiskoposu William Laud, acımasız yöneticilerdi. Püritenler Yıldız Odası denilen gizli bir salonda yargılandı. Burada onlara işkence yapıldı; kırbaçlandılar, gözleri oyuldu, yüzleri dağlandı, burunları kesildi. Laud, İskoç cemaatine Anglikan dua kitabını zorla kabul ettirmek istedi. Bunun üzerine 1639'da İskoçlar isyan etti ve Piskoposlar Savaşı çıktı. İskoçya ile savaşacak orduya para sağlamak için Charles parlamentoyu topladı. Ama bu parlamento pek iş yapamadı ve kısa süre sonra dağıldı. Daha sonra onun yerine adına "Uzun Parlamento" denilen yeni bir meclis toplandı.

Parlamento çoğunlukla Püritenlerden oluşuyordu ve Püritenler Charles'ın hükümetini parçalamaya başladı. Başpiskopos Laud hapse atıldı ve sonra idam edildi. Yıldız Odası tamamen kaldırıldı. Anglikan kilisesinin kontrolünün parlamentoya verilmesi istendi. Püritenler rakip bir hükümet kurma ve süvari birlikleri örgütleme çalışmalarına başladılar. Kral parlamentodan kaçtı ve askeri birliklerini yeniden düzenledi. Artık bir iç savaş başlıyordu.

Parlamento üyesi Oliver Cromwell Püriten ordusunun liderliğine getirildi. Bu orduda aynı zamanda Protestan ve diğer ayrılıkçılar da vardı. Cromwell, dinsel coşkunun bir savaş ruhu ya-

Püriten Massachusetts'de dine karşı çıkanların maruz kaldığı işkence
(1892, Library of Congress koleksiyonu)

Cromwell'in askerleri bir Anglikan birliğiyle çatışırken.
(Library of Congress koleksiyonu)

ratabileceğini biliyordu. "Ironsides" denilen askerleri İnciller taşıyıp, ilahiler söylüyordu. Cromwell bizzat kendisi ibadetleri yönetiyor, kutsal kitaptan şarkılar okuyordu. Daha sonra da süvarilerini kutsal bir coşkuyla öldürmeye yolluyordu. Onun tüm zaferleri tanrıya atfediliyordu. Bir Anglikan birliğini yendikten sonra şöyle demiştir: "Tanrı, onları bizim kılıçlarımız için hazırlayarak gönderdi."

Cromwell savaşı kazandı ve Kral Charles'ın asılmasını sağladı. Daha sonra askerlerini isyancı Katolikleri öldürmek üzere İrlanda'ya götürdü. İngiliz kuvvetleri bir ölüm makinesiydi. İrlandalı tarihçi Seumas MacManus şöyle yazar:

"17 bin kişilik Püriten ordusunun tüm askerleri olağanüstüydü. Onlar Tanrı'nın askerleriydi. İncil okuyup ilahiler söylüyorlardı. Korkutucu, Katoliklere karşı nefretle dolu, bu toprakların kendi hakları olduğuna inanan Tanrı tarafından seçilmiş insanlardı."

Bu "kutsal" savaşçılar öncelikle Dogheda'yı ele geçirdiler. Cromwell, bunun "Tanrının bu barbar zavallılara hak ettiklerini verdiğini" söyledi ve şehirdeki Katoliklerin ve papazların idamlarını emretti. Daha sonra aynı senaryo bir kasabadan diğer kasabaya ta ki Katolik direnişi kırılana dek devam etti. Kadınlar ve papazlar toplu bir kıyıma uğratıldı. İngiliz yazar Thomas Carlyle daha sonra Cromwell için şöyle yazdı: "Oliver Cromwell, ölüm kadar korkunç, kader kadar amansızdı. Tanrı'nın düşmanlarına, Tanrı'nın yargılarını uygulayan, adil bir askerdi."

Cromwell İngiltere'ye döndü ve kendini "kutsal" bir yönetici, Tanrı'nın koruyucusu ilan etti. Fakat onun 1658'deki ölümünü Yenilenme (Restoration) Dönemi denilen beklenmeyen bir Anglikan karşı atağı izledi. Vücudu topraktan çıkarıldı ve asıldı. Kafası Westminister Hall'un üstündeki uç bir yere konuldu. 1800 Püriten mahalle papazı, Anglikan birliği yasalarının tekrar

yürürlüğe girmesiyle görevlerinden alındı. Püriten, Protestan ve diğer ayrılıkçıların ibadetleri yasaklandı. Baptist başkan John Bunyan, on iki yıllık hapis cezası aldı. Hapiste de *Pilgrim's Progress* adlı kitabını yazdı. Süvarilerin en büyük görevi tarlalarda ibadet eden ve Anglikan olmayan kişileri bulmak oldu.

Sonunda, Anglikan olmayan her türlü faaliyete ölüm cezası uygulanmaya başlandı. Tutuklamalardan kaçan adamların yerlerini söylemeleri için çocuklara ve kadınlara işkence yapıldı. Protestanlığı inkar etmeyi reddettiği için on sekiz yaşında bir kız boğularak öldürüldü. 1666 ve 1679'da küçük dinsel ayaklanmalar oldu. Kral II. James'in 1680'lerdeki hükümdarlığı sırasında Kameronyanlar olarak bilinen sıkı Protestanların peşine düşülmesi olayı "öldürme vakti" adıyla ün yaptı.

O sıralarda, işkencelerden kaçmak için Massachusetts'e giden Püritenler daha önceden başkalarına eziyet etmeleriyle ünlenmişlerdi. Düzenin kamçılamayla, teşhirle, sürgüne yollamayla, asmayla, kulak kesmeyle, sağlanmaya çalışıldığı dinsel bir polis devleti yarattılar. Farklı düşünceleri anlatmak, bu konuda vaaz vermek büyük bir yasaktı. Bu yasayı delenler asıldılar. 1690'larda ise cadı korkusu tüm İngiltere'yi kapladı. Cadı olduğu ileri sürülen 20 kişi öldürüldü ve 150 kişi de hapse atıldı.

Ortodoks Savaşı

1100'lerden 1500'lere kadar geçen süre dinsel eziyetin en korkunç olduğu dönemdir. Musevi topluluğunun büyük bir kısmı bu dönemde yok edildi. Çok sayıda insan öldürüldü. (Tarihçi Dagobert Runes'ın tahminlerine göre bu yüzyıllarda yaklaşık 3,5 milyon Musevi, Hıristiyanların elinde öldü.) Diğer Musevi kasabalarıysa Hıristiyanlığa geçerek kendilerini korudular. Birçok Musevi çocuk zorla vaftiz edildi ve ailelerinin ellerinden alındı. Ülkeler birbiri ardına Musevilerin mal varlıklarına el koyarak onları ülkelerinden kovdular ve tek kuruşsuz sürgüne yolladılar. Kovulmamış olanlar küçük gettolara sıkıştırıldılar ve dinlerini belirtecek aşağılayıcı bir işaret taşımaya zorlandılar.

Umutsuzca güvenli bir yer ararken Museviler önce Polonya'ya akın etti, daha sonra da daha ilkel bir bölgeye gittiler. Orada yerleşme ve tekrar yaşamlarını elde etme fırsatını yakaladılar. Asiller onları kölelerin başına görevli olarak dikti. Polonya'nın 1569'da Ukrayna'ya katılmasından sonra, Museviler bu

bölgede koloni kurmak üzere gönderildiler. Polonya'daki Musevi topluluk dünyadaki en büyük Musevi grubu oldu ve sayıları 500 bin'e ulaştı.

Museviler için her şey yolunda giderken, Ortodoks olan Ukraynalı Kazaklar Katolik yöneticilere ve Musevi görevlilere karşı isyanlar çıkarmaya başladılar. Bir ayaklanma patlak vermek üzereydi. 1648'de Ukraynalı devlet adamı Bogdan Chmielnicki (veya Bohdan Kmelnitsky) Musevilere ve Polonyalı Katoliklere duyulan nefret üzerine bir vaaz verince bombanın pimi çekildi. Ortodoks köylüler ve rahipler vaazın ardından kanlı bir şekilde ayaklandılar.

Saldırı süratli bir biçimde en uzak Musevi yerleşimlerine dek ulaştı ve Museviler Polonya'ya geri kaçmaya çalıştı. Ortodoks kalabalık da onların peşinden gitti. En büyük toplu katliamlar Nemirov, Tulchin, Bar, Narol ve diğer şehirlerde gerçekleşti. Son beş yüzyıldır olduğu gibi, yakalanmış olan Musevilere ya dinlerinden dönme ya da ölüm şeklinde bir seçim hakkı tanındı.

Chmielnicki, başlattığı savaşın dinsel bir doğası olduğundan bir Kazak Cromwell'i olarak tanındı. Başarısız olunca Polonya'yı da işgal etmiş olan ve Musevi katliamına devam eden Ruslardan yardım istedi. Toplam olarak 300 farklı topluluktan 100 bin Musevi öldürüldü.

Sonunda Ukrayna Katolik Polonya'dan zorla alındı ve Ortodoks Rus İmparatorluğu'na katıldı.

Aydınlanma

1700'lerde Avrupa'nın boğazını sıkan din bağı yavaş da olsa gevşedi. Din yüzünden işlenen cinayetler ve yapılan katliamlar yine devam etti fakat eskisi kadar sık görülmüyordu. İşte az sayıdaki olaylardan birkaçı:

1723'de, Polonya'da, Gdansk piskoposu Musevilerin şehirden kovulmasını talep etti. Şehir konseyi bunu reddettiyse de piskoposun vaazları insanları galeyana getirmeye yetti. Gözü dönmüş kalabalık, gettoları bastı ve orada oturanları ölesiye dövdü.

Kadınların cadılıkla suçlanıp yakılmaları da zaman zaman yaşandı. 1722'de İskoçya'da, 1749'da Almanya'da, 1782'de İsviçre'de yakılan kadınlar oldu.

1702'den 1710'a kadar XIV. Louis'nin Protestanlığı bastırma çabaları Güney Fransa'daki Kamizarların, Katolik kiliselerini yakmalarına ve rahipleri öldürmelerine yol açtı. Katolik süvariler buralara gönderildi ve tüm kasabaları darmadağın ettiler. Kamizar liderleri ise asıldı.

Engizisyon özellikle İspanya'da hala canlıydı fakat yarattığı korku azdı. (Bu da büyük olasılıkla, İspanya'da öldürülecek çok az gizli Musevi, Müslüman ya da Protestan kalmasından dolayıydı.)

1715'de Rhineland Palatinate'ta Protestanlara şiddetli bir zulüm uygulanmaya başladı. 1732'de ise başpiskopos Firmian 20 bin Protestan'ı Salzburg eyaletinden zorla attı.

Hıristiyanlar Musevileri hala kutsal ekmekleri çalmakla ve bu ekmekleri hançerleyerek İsa'yı tekrar çarmıha germek istemekle suçluyorlardı. Bu tür kutsal ekmek çivileme olayları yüzünden bir idam da 1761'de, Nancy, Fransa'da yaşandı. Hıristiyanlar Musevileri hala çocukları kurban etmekle suçluyordu. Fakat toplu katliamlar azalmıştı. Son dönemde ise şöyle bir istisna yaşandı: Ortodoks rahipler Musevilere kanlı bir iftira attılar ve bunun üzerine 1801'de Bükreş'de, 128 Musevi öldürüldü.

Batı'da kilisenin yarattığı vahşetin gerilemesinin somut bir sebebi vardı. Toplumun yaşadığı atmosfer değişiyordu; başlayan tam bir mantık çağıydı. Yıllar sonra tarihçiler bu döneme şöyle bir isim verecekti: Aydınlanma. Filozof Hegel bu çağı "Akıl Çağı" olarak adlandırdı. Bilimsel düşüncenin ve açık tartışmanın gelişmesi, insan hakları konusunda bir uyanışı da beraberinde getirdi. Artık insanlar değişik inançları ölüm riski olmadan taşıyabilmek istiyordu.

Özgürlük kolay elde edilmedi. Maverick düşünürleri kendilerini tehlikeye atıp bunun bedelini ödediler. Thomas Woolstone "Diriliş" ve diğer İncil mucizeleri ile ilgili şüphelerini dile getirdi ve yaşamının geri kalan süresi boyunca evine hapsedildi. İlk ansiklopedinin yazarı olan Fransız entelektüel Denis Diderot, din dışı şeyler yazdığı için hapse atıldı. Dine uymayan birçok düşünürün yazılarına el koyuldu ve bu yazılar yakıldı. Aydınlanma'nın olağanüstü insanı, adı sonsuza dek "Voltaire" olarak bilinecek olan Francois Marie Arouet idi. Ünlü bir oyun yazarı

iken yaşamının son dönemlerine doğru dinsel zulüm ve haksızlığa karşı mücadele veren korkusuz bir savaşçıya dönüştü. Kişisel güvenliğini göz ardı ederek kilisenin acımasız geçmişiyle ilgili sert saldırılarını yazıya döktü.

"Her mantıklı ve onurlu kişi Hıristiyan cemaatine korkuyla bakmalıdır" şeklinde sözler söyledi. Cesaretle manifestolarda bulundu: "Hıristiyanlık dünyayı şimdiye dek hastalandıran en gülünç, en saçma, en kanlı dindir."

Voltaire'in saldırıları hayatını tehlikeye attı. Dini değerlere isyan eden eseri Felsefe Sözlüğü Paris'te, Cenova'da ve Hollanda'da halkın önünde yakıldı ve resmi din kurumlarınca yasaklandı. XIV. Louis onu Paris'ten sürdü. Sürgünde yaşadı ve sonunda İsviçre-Fransa sınırında bir ev satın aldı. Böylece Fansız Katolikler onun için gelirlerse İsviçre'ye, İsviçreli Kalvinistler onu ararlarsa Fransa'ya kaçacaktı. Bu sığınmadan sonra, Avrupa'nın her yerindeki düşünürlerle bağlantı kurdu ve sempatizanları her yerde onun hoşgörü konusundaki mücadelesini izlemeye başladı.

Voltaire, Fransız Katoliklerinin Protestanlara uyguladıkları, Protestan evliliklerini ve vaftizini tanımamak gibi politikaları protesto etti. Voltaire, haksızlığa uğramış Protestanların savunucusu haline geldi. Doğrudan olayların içine giriyor, avukatlar tutup mahkeme salonlarında uzun savaşlar veriyordu. Uğraştığı davalardan bazıları şunlardı:

Fransız Protestan, pamuk tüccarı Jean Calas, oğlunu, güya Katolikliğe dönmeyi planladığı için öldürdüğü iddiasıyla tutuklandı. Aslında oğlu Katolik olmayı hiç düşünmemişti ve ağır bir depresyon sonucu intihar etmişti. 1762'de Katolik yargıçlar aileyi suçlu buldu ve barbarca bir şekilde babayı öldürttü. İki bacağı ve iki kolu ikişer yerden kırıldı sonra boğulup yakıldı. Ailenin mal varlığına el konuldu ve ailenin diğer üyeleri sınır dışı edildi. Voltaire öfkeli bir şekilde bu zulme karşı kitapçıklar çı-

kardı ve bu durumu düzeltebilecek etkili arkadaşlarıyla bağlantı kurdu. Sonunda 1765'de yeni bir dava açılması uygun bulundu. Kırk yargıç oy birliğiyle Calas'ın suçsuz olduğuna karar verdi. Ailenin mal varlığı geri verildi ve kral dul kadın için tazminat ödenmesine karar verdi.

Abbeville'den iki delikanlı, Chevallier de la Barre ve Gaillard d'Etallonde, bir kilise resmi geçidi sırasında şapkalarını çıkarmamakla, dine uymayan şarkılar söylemekle ve bir köprünün üzerinde duran çarmıhı parçalamakla suçlandı. D'Etallonde dava başlamadan kaçmayı başardı fakat öteki genç hüküm giydi. Ceza olarak diliyle sağ eli kesildikten sonra yakılacaktı. Voltaire kararın iptali için çalışmaya başladı. Dava Paris'teki parlamentoya iletildi. Rahipler gencin ölümünü talep ettiler fakat parlamento daha "merhametli" davrandı ve yakılma cezası yerine boynunun vurulmasını kabul etti. Bu korkunç ceza 1 Temmuz 1766'da yerine getirildi. Voltaire, d'Etallonde'a Prusya ordusuna katılması konusunda yardımcı oldu ve onun mahkemede aklanması için savaştı.

Jean Pierre Espinas, Protestan bir bakana bir akşamlığına barınacak yer sağlamaktan, 23 yılını bir ceza gemisinde kürek mahkumu olarak geçirdi. Voltaire onun salıverilmesini sağladı.

Claude Chamont da bir Protestan ayinine katıldığı için aynı şekilde kürek mahkumluğu cezasıyla hüküm giymişti. Voltaire onu özgürlüğüne kavuşturdu.

Voltaire'in bu tür davalarda başarılı olması ona uluslararası bir ün kazandırdı. Ayrıca dinle ilgili olmayan konulardaki haksızlıklarla ilgili olarak da itirazlarda bulundu. Voltaire'in çabaları tüm dünyadaki benzer fikirli insanlara insan hakları konusunda nasıl savaşılması gerektiğini öğretti.

Aydınlanma düşünceleri Amerika'da şekillenmekte olan yeni devrim demokrasisi içinde kendine verimli bir taban buldu. Ciddi bir bilgin olan, Thomas Jefferson, eski dünyadaki kötülük

ve sömürünün ne kadar korkunç olduğunun farkındaydı ve onlara karşı önlemler aldı. Kilisenin devleti kullanmasını ya da tam tersini engelleyecek bir bir sistem olması konusunda ısrarlıydı. Virginia dinsel özgürlük yasalarının yazarı olmaktan gurur duyuyordu ve bunu mezar taşının üzerine de yazdırdı. Şöyle başlıyordu yazı: "Hiç kimse dini bir ibadete, yere, kuruma ya da herhangi bir şeye uymaya ya da onları desteklemeye zorlanamaz..."

Devrimin ateşli yazarlarından Thomas Paine İngiltere'deki ve Fransa'daki yıllarında kilise baskısına karşı savaş açtı. Mantık Çağı'nda, Hıristiyanlığı "fanatikler üreten" ve "despotizmin amaçlarına" hizmet eden bir batıl inanç kurumu olmakla suçladı. Kitap İngiltere'ye ulaştığında, birçok kitapçı kutsal şeylere saygısızlıkla suçlandı ve hapse atıldı.

Aydınlanma Çağı'nın yarattığı değişim heyecanı gittikçe büyüdü. Artık insanlar dine, işkence yapacak, yakacak ve teolojiden yola çıkarak toplu katliamlar yapacak kadar sıkı bir biçimde bağlı değildiler. Böylece dinsel cinayetler Batı Avrupa'da son bulmuş oldu.

Fakat dünyanın diğer yerlerinde, asla sona ermedi.

Hint Askerleri İsyanı

Dinsel tabuların tehditkar gücü 1857'de Hindistan'da kendini gösterdi. Hem Müslüman hem de Hindu tabuları askeri Hint isyanının gerçek nedeniydi. Hindistan'ı kazançlı bir koloni gözüyle yöneten, İngiliz Doğu Hindistan Şirketi, sepoy denilen yerli ve paralı çeyrek milyon Hint askeri için yeni tüfekler satın almıştı. Tüfekler, kağıtları ısırılarak açılan mermilerden kullanıyordu. Ne yazık ki bu mermiler hayvan yağı ile kullanılıyordu. Bu, hem inekleri kutsal sayan Hindu askerleri hem de domuzları pis sayan Müslüman askerleri öfkelendirdi.

Ayaklanmalar Meerut'ta başladı. 85 sepoy bu mermileri kullanmayı reddetti. İngiliz görevliler onları zincire vurdu ve her birini on yıl ağır çalışma cezasına mahkum etti. Hemen ardından tüm garnizon bir savaş alanına döndü. Sepoylar kazıklarla yapılmış setleri yıktılar, zincire vurulmuş arkadaşlarını serbest bıraktılar ve askeri kampı yaktılar. Daha sonra bulabildikleri tüm Avrupalıları öldürerek şehri işgal ettiler.

Sepoyların çoğu hızla Delhi'ye doğru ilerledi ve şehirdeki Avrupalıları katletti. Daha sonra isyan Ganj Vadisi'ne doğru yayıldı. Kanpur'da kuşatılmış ve açlıktan ölmekte olan İngiliz süvarileri, eşlerinin ve çocuklarının güvenle şehri terk etmelerine izin verileceği sözüne karşılık teslim oldular. Kadın ve çocuklara Ganj nehrine kadar eşlik edildi ve orada öldürüldüler. Hayatta kalan bazı kadınlar günlerce tutuldu, daha sonra da bıçaklanarak öldürüldüler. Lucknow'da kuşatılmış bir İngiliz garnizonu ve az sayıda sadık sepoy, kurtarma güçleri gelene dek beş ay direndiler.

İngilizlerin talihi hem Hindulardan hem de Müslümanlardan nefret eden Pencap bölgesi Sihleri sayesinde döndü. Sihler sadık sepoylar olarak savaştılar ve isyancıları püskürtmeye yardımcı oldular. Zafer sırasında İngilizler en az isyanın kendisi kadar barbar bir biçimde intikam aldılar.

Elbette ki Hint askerlerinin isyanı yalnızca tüfeklerde hayvan yağı kullanılması yüzünden patlak vermemişti. Birçok Hintli, ülkelerinin İngilizler tarafından kontrol edilmesini reddediyordu. Dul kadının ölen kocasıyla birlikte yakılmasının ve çocuk öldürmenin yasaklanması, dulların yeniden evlenmesine izin verilmesi gibi düzenlemeler ve İngilizlerin kültür değişimi üzerindeki çabaları, dinsel bir tecavüz olarak görüldü. İngiliz misyonerlerin gelmesi huzursuzluk yarattı. Tüfek yağı tüm bunları bir katliam haline getiren kıvılcım oldu.

Bu trajediden sonra, İngiliz parlamentosu sivil Doğu Hindistan Şirketi'ne yasak koydu ve Hindistan kolonisini hükümet kontrolü altına soktu.

Bahailer

Dünyadaki yaygın inançların en genci bir buçuk yüzyıl önce başladı ve o andan itibaren Müslümanların ellerinde korkunç acılar çektiler.

Bahailer, Şiilerin bir kolu olan, uzun süredir görünmeyen On İkinci İmam'ın dönüşünü huşu içinde bekleyen, On İkincilerin uzantısı olarak ortaya çıktılar. 1844'de İranlı bir ermiş kendisinin, On İkinci İmam'la konuşmak için bir köprü sayılan "Bab" olduğunu ilan etti. Babi denilen insanları ardında toplamaya başladı. Müslüman kadınların boyun eğmekten kurtulması için uğraşan Müslüman bir kadın şairi de aralarına kattılar.

Din adamları sınıfı ve İslam hükümeti bu ateşli hareketi bastırmaya çalıştı. Şiddet büyüdü. Bab yıllarca hapiste kaldı, daha sonra da 1850'de bir manga tarafından kurşuna dizildi. Babiler daha da isyancı oldular ve daha sert intikamlar peşine düştüler. 1852'de iki Babi'nin Şah'ı öldürmeye çalışması, her yeri bir kan gölüne dönüştürecek tetiği çeken şey oldu. İslami güçler, arala-

rında kadın şair de olmak üzere yaklaşık 20 bin Babi'yi öldürdüler. Tahran sokakları kanla yıkandı. Hayatta kalan Babi liderler ve aileleri diğer Müslüman ülkelere, önce Bağdat'a daha sonra İstanbul'a ve Edirne'ye sürgüne yollandı. Liderlerden biri, Bahaullah, kendini yeni kutsal elçi ilan etti. Üvey kardeşiyle isim mücadelesine girdiler ve grup bölündü. Türkler Bahaullah'ı ve müritlerini, yani Bahaileri, Akra'da bir hapishaneye gönderdi. Üvey kardeşin daha küçük olan grubuysa, Kıbrıs'a sürgüne gönderildi.

Hapisteyken, Bahaullah şiddetten vazgeçti ve büyüyen inançlı taraftarlarına mektuplar yazdı. 1892'de öldü ve iki oğlu liderlik mücadelesine girdi. İçlerinden biri devam etmeyi başardı. 1908'de Jöntürk isyanı, Bahai liderlerinin 56 yıllık hapis hayatını bitirdi.

O sırada İran'da artan Bahailer hapisteki liderlerinden daha fazla acı çekiyordu. Şii mollalar onları kafir ve büyücü ilan ettiler. Halk bazen onlara saldırdı. Şahlardan biri 1896'da Müslüman bir terörist tarafından suikasta uğrayınca, Bahailer suçlandılar ve katledildiler. Bu katliam dalgası 1903'te, 1906'da ve I. Dünya Savaşı sırasında tekrar yaşandı. Kanada'ya kaçan genç bir Bahai kadın şöyle yazıyordu:

"1910'da annemin babası ve büyükbabası önce bacaklarından kurşunlanmışlar ve daha sonra da Bahai oldukları için asılmışlar. Büyükbabası hemen ölmemiş, bu yüzden etrafına odun yerleştirip onu yakmışlar. Annemle babamın evliliklerinin ilk zamanlarında ise tarladan aldıkları ürünlerine el konulmuş ve evleri yakılmış."

İran Şiileri sürekli olarak Bahaileri İslam'a dönmeye zorluyordu. Düşmanlık düzenli aralıklarla patlak veriyordu. 1955'de, ateşli bir molla olan Şeyh Muhammed, İran Radyosundan, inançlı Müslümanların bu "yanlış dine" karşı ayaklanmaları gerektiği vaazını verdi. Halkın öfkesi daha da arttı. Şah'ın ordusu

Müslamanlar bir Bahai'yi öldürürken
(Arap dergisi İmamat, 1911, Bahai Office of Public Information, Wilmette, III.)

Tahran'daki kubbeli Bahai ibadethanesine girdi ve mollalar ve albaylar orayı yıkarken gülümseyerek fotoğraf çektirdiler. İç işleri bakanı parlamentoda, Bahailiğin yasaklanmasını önerdi. Tüm İran'da bir cinayet, tecavüz, dayak, yağmalama, kundaklama ve yıkım fırtınası savunmasız azınlığı darmadağın etti. Birleşmiş Milletler olaya müdahale etti ve bu katliam yavaşladı.

Zulüm diğer Müslüman ülkelere de yayıldı. 1962'de, Fas'ta, bazı Bahailer Müslümanların bir kısmının İslam'dan dönmesine neden oldukları suçlamasıyla ölüme mahkum edildiler. Uluslararası baskı Fas'ı affa zorladı. 1987'de, Mısır'da, 48 Bahai ibadetlerini yaptıkları için hapse atıldı.

Diğer bir Bahailer cinayeti de 1980'lerde köktenci Şii grupların ülke yönetimine geçmesinden sonra İran'da yaşandı. İslam'a karşı gelmek kanunlarca yasaklandı. Dinci bir baş yargıç şöyle bir açıklama yaptı:

"İran milleti dünyada Allah'ın hükümetini kurmakta kararlı-

dır. Bu yüzden, şeytana alet olan, kötülüğün ve şeytani güçlerin müridi, yoldan çıkmış Bahailere tahammül edemez.... Çok geç olmadan Bahailer, Bahailikten vazgeçmelidir."

Halk önünde infazlar, hapse atmalar, işkence, zorla din değiştirmeler ve linç edilmeler İran'daki 300 bin Bahai'den çoğunun sonu oldu. İşlerinden, okullarından ve evlerinden atıldılar. Yaşlıların emekli maaşları kesildi. Aralarında gençler ve kadınlar da bulunan 200 kişi İslam'a dönmeyi reddettikleri için öldürüldü. Lise öğrencisi kızlar dahi öldürüldü. Bazen, mangalar bu "kafirleri" kurşuna dizdiler ve aileleri cesedi alabilmek için kurşun paralarını ödemeye zorlandı. Yaklaşık 40 bin Bahai ülkeden kaçtı. 1985'de 100'den fazla Amerikan kongre delegesi, İran'ın masum Bahailere karşı uyguladığı korkunç zulmü kınayan bir önerge imzaladı. İnsan hakları bölümü başkanı İran'ın dinsel fanatikliğini Ortaçağ düşüncesine doğru bir gerileme olarak adlandırdı.

Rus Katliamı

Bir yüzyıldan diğer bir yüzyıla, bir milletten diğer bir millete, Hıristiyanların elinde zulüm ve katliamlara maruz kalmak Musevilerin kaderi haline gelmişti. Rusya'nın bu katliam çemberine "katkıları" 1800'lerin sonlarında gerçekleşti.

Büyüyen köylü ve işçi isyanlarıyla varlıklarının tehdit edildiğini gören çarlar, Musevilere karşı Ortodoks nefretini körükleyen Semitizm karşıtı gruplara yardım ettiler. Bu taktikle, halkın huzursuzluğunun yönünü değiştirmeye çalıştılar. 1880'lerde, yeni yüzyılın hemen başında ve Bolşevik Ayaklanması sırasında üç ayrı katliam dalgası meydana geldi. Her bir dalga bir öncekinden daha fazla kanla doluydu.

İlk dalga, 1882'de liberal görüşleriyle tanınan Çar II. Alexander'ın nihilistler tarafından bombalı saldırıyla öldürülmesiyle başladı. Altı saldırganın içinden, genç bir Musevi kadının ölüme mahkum edilimesi, sessiz Semitizm karşıtı hareketi canlandırdı. Güruhlar halinde, insanlar Musevi topluluklara saldırdılar.

Çoğu zaman dükkanlarını yağmaladılar, Musevileri dövdüler ama öldürmediler. Sert Musevi karşıtı yasalar uygulamaya geçti ve Moskova'dan 35 bin Musevi kovuldu.

1903'de, ilk Rus devrimi hazırlanırken, Ortodoks hiyerarşisine sıkıca bağlı Çar hükümeti "Musevi entrikalarını" protesto etme konusunda Semitizm karşıtı basına yardım etti. Askeri geçitler ve yürüyüşler yapıldı. Bu da Ortodoks Rusya'nın huzursuzluğu artırmamak için, yoğunlaşan sıkıntıyı, Musevi düşmanlığına yönlendirme yolunda tatbikatları olarak değerlendirildi.

Yakınlarda yaşayan Musevilerin üzerine öldürücü saldırılar başladı. Odessa'da 300, Yekaterinoslav'da 120 ve yüzlerce kasabada çok sayıda Musevi öldürüldü. Daha sonra çarın gizli polisi tarafından basılmış, bu katliamlara çağrıda bulunan broşürler bulundu.

Dıştan bakılınca, bu katliamlar din kökenli değildi, oysa bu katliamların kökü Rus toplumunun dinsel bölünmesinde yatıyordu. Ortodoks inancı, yabancı Musevi topluluklarını yara almaya hazır bir doğal hedef haline getirmişti. Musevileri güven duyulamaz, farklı insanlar olarak gösterip ülkeyi kontrolü altına almıştı.

Ermenistan

İnsan çatışmaları, kökenini din, politika, dil, milliyetçilik, ırk, etnik köken, uluslararası güç elde etme veya diğer nedenlerin bir karışımından alır. I. Dünya Savaşı sırasında bir milyondan fazla Hıristiyan ve Müslüman'ın öldürüldüğü, tarihin hakkında az şey bilinen trajedilerinden Ermeni olayı için de bu böyleydi.

Tarih olarak, Türkiye'nin kuzeydoğu sınırında küçük bir ülke olan Ermenistan, Müslüman dünyasında kuşatılmış kapalı bir bölgede yaşayan Hıristiyanlar topluluğuydu. 1300'lerden beri Osmanlı İmparatorluğunun bir parçasıydı ve pek çok Muhammed taraftarı barındırıyordu. İki inanç arasında kavgalar sıktı. Ortodoks Rusya sürekli olarak Hıristiyan tarafına müdahalede bulunuyordu. (Bu müdahalelerden biri 1854'de Kırım Savaşına neden oldu. Çar, Rusya'yı Osmanlı İmparatorluğundaki Hıristiyanların ve kutsal yerlerin koruyucusu ilan etti. Bunun üzerine Osmanlı sultanı da Rusya'ya savaş açtı.)

1800'lerin sonlarında, Protestan misyonerler Ortodoks ve Katolik gruplar arasında rekabet yaratarak Ermenistan'da pek çok din değiştirme olayı gerçekleştirdiler. Bu dinsel coşkunun dışında, bağımsız bir Hıristiyan Ermenistan yaratmak için bir hareket ortaya çıktı. 1890'larda bu hareket biraz fırtınalı bir hal aldı. Protestolar isyana, isyanlar katliamlara, katliamlar da ordu savaşlarına dönüştü. Bazı tahminlere göre 1890'larda 200 bin, 1909'da da 20 bin Ermeni öldürüldü.

En korkunç katliamlar, Osmanlı Türklerinin 1915'de Almanya'nın yanında I. Dünya Savaşına girmesiyle başladı. Rusya tarafından desteklenen Hıristiyan Ermenistan Türkiye'ye baş kaldırdı ve Müslümanları katletmeye başladı. Van'da 30 bin kişiyi öldürdüler ve şehrin İslami kültürü yansıtan kısmını yaktılar. Osmanlılar Ermenilere karşı ordular gönderdi ve Ermeni topluluklarının zorla yerlerini değiştirdiler. Savaşın faturası tüyler ürperticiydi, binlerce insan öldü. I. Dünya Savaşının bitmesinden sonra, Ermenistan 1920'lerde yeni Sovyetler Birliğine katılana dek Müslüman-Hıristiyan çatışmaları devam etti.

O zamandan beri dünyanın her yerindeki Ermeniler milletlerinin katledilişini protesto ettiler ve sürekli olarak Ermeni teröristler Türk diplomatlara suikast girişimlerinde bulundular.

Bazı tarihçilere göre bu korkunç olayda Hıristiyanlardan daha fazla Müslüman ölmüştü. Louiseville Üniversitesinden, Dr. Justin McCarthy'nin tahminlerine göre 1915 ve 1920 yılları arasında 650 bin Ermeni ve 2.5 milyon Müslüman öldürülmüştü. 1985'de Amerikan parlamentosu Ermeni soykırımını kabul eden bir genelgeyi onaylayınca, McCarthy ve diğer altmış sekiz öğretim görevlisi New York Times gazetesine Kongre'yi azarlayan bir ilan verdiler:

"Soykırımın sorumluluğu için... Buna bölgede yaşayan Müslümanların çektikleri acılardan ayrı bir gözle bakılamaz. Şimdiye dek elde edilen belgeler olayın (düzensiz Hıristiyan ve Müs-

lüman birlikleri arasında gerçekleşen) topluluklar arası ciddi bir savaş olduğunu ortaya koymuştur... Bu olay Lübnan'da gerçekleşen trajediden farklı değildir. Sonuçta, bölgedeki Müslümanlara ve Ermenilere patlayan ölüm faturası çok büyüktür..."

Sonuç olarak Ermenistan'daki dinsel çatışma sesleri Sovyetler Birliği döneminde bile tükenmemiştir. 1988'de Hıristiyan Ermenilerle Şii Müslüman Azeriler arasında çıkan çatışmalarda yüzden fazla kişi öldürülmüş ve Sovyet liderleri askeri birlikler göndermek zorunda kalmıştır.

Bu çatışma Ermenistan korkunç bir depremle sarsılana dek 11 ay sürmüştür.

Büyük Nazi Soykırımı

İnsanlık tarihinin en affedilmez lekelerinden olan Nazi Katliamının da dinsel bir boyutu vardı.

Birbiri ardından geçen yüzyıllar boyunca kilise hor görülecek insanları belirledi; Musevileri "Mesih-katilleri", "Tanrı'nın düşmanları" şeklinde adlandırdı. 900 yıl boyunca imansızları kovalayan Haçlılar, sapkınların avına çıkan engizisyon memurları, çocuk kurban etme, kutsal ekmekleri parçalama ve kuyu zehirleme hikayeleri anlatan batıl inançlı insanlar tarafından yapılan katliamlar, Musevilere lanetli damgası yapıştırmıştı. Papalar Musevilere belirleyici giysilerle dolaşmalarını ve gettolarda yaşamalarını emretti. Museviler her yerden kovulunca bu "yüce halkın" içinde yaşamaya uygun olmadıkları ortaya çıktı. Musevileri Mesih'le alay eder bir halde betimleyen dinsel tiyatro oyunları, Hıristiyan olmayanları şeytani olarak gösteren katedral resimleri, kilisenin "hain Museviler" diye adlandırdıklarına olan nefreti körükledi.

Böylece Adolf Hitler sıkıntıda olan halkını harekete geçirecek ve kendisini güce ulaştıracak bir günah keçisi arama ihtiyacı duyunca, kilise tarafından belirlenen doğal kurbanlar onun planına katılmış oldu. Hıristiyan halk sadece Almanya'da değil, tüm Avrupa'da Musevi nefretiyle ilgili Nazi mesajını almaya önceden hazır hale getirilmişti.

Temple Üniversitesi din bölümü başkanı Dr. Franklin Littell "Büyük katliam elbette yüzyıllardır Hıristiyanlığın Musevilik hakkındaki öğretilerinin acı meyvesiydi" diye yazıyor.

New York Times editörü A. M. Rosenthal, Tanrı adına, böylesine bir kabusun eğitilmiş modern insanların arasından nasıl ortaya çıkmış olabileceğini sordu. "Tanrı'nın adına mı?" dedi. "Eğer Tanrı'nın adına yüzyıllarca diğerinden, Musevilerden, nefret etmek öğretilmemiş olsaydı, tüm bunlar olmazdı."

İndianapolis'teki Hıristiyan Din Okulu'nda çalışan dinbilimci Clark Williamson, yüzyıllarca devam ettirilen Musevi düşmanlığının "büyük katliam için gereken şartları hazırlamış olduğunu" söyledi. "Naziler de aynen Hıristiyan geleneğine göre düşünüyorlardı. Hitler'in yaptığı katliam, Musevilere karşı çok uzun süredir beslenen nefretin ulaştığı doruk noktasıydı" dedi.

Büyük katliam, Hıristiyan dünyadaki Musevi karşıtı vaaz ve öğreti geleneğinin şeytani sonuçlarını ve nefretin büyüklüğünü gösterdi.

"Hıristiyanlıktaki Musevi karşıtlığı Nazilerin amaçlarını pek çok yönde besledi. Bu, Nazilerin Museviler üzerine yoğunlaşmasını sağladı ve yok etme politikalarını çok az bir dirençle sürdürebilecekleri bir ortam yarattı. Ayrıca, Hıristiyanların, Nazi emellerinin gerçekleşmesi yolunda yardımda bulunmaları ve onlara karşı çıkmamaları için de somut bir neden oldu. Birçok tarihçiye göre Musevi katliamının gerçekleşmesinde, Hıristiyanlıktaki Musevi karşıtlığı en büyük suçludur.

Teolog Richard Rubenstein şöyle yazar: "Nazilerin yaptığı

Bir Nazi gazetesinde korkutucu biçimde resmedilen Museviler masum sarışın çocukların kanlarını akıtırken gösteriliyor (*Mayıs, 1934*)

yeni bir canilik değildi... Sadece, zaten bir cani olan 2 bin yıllık Musevi karşıtı Hıristiyan geleneğini devraldılar... Ölüm kamplarının kökleri Hıristiyanlığın tarihsel yapısında aranmalıdır... Musevilerin şeytani rolleriyle ilgili mitler yüzyıllar boyunca Hıristiyanlığı onlara karşı harekete geçirmiştir..."

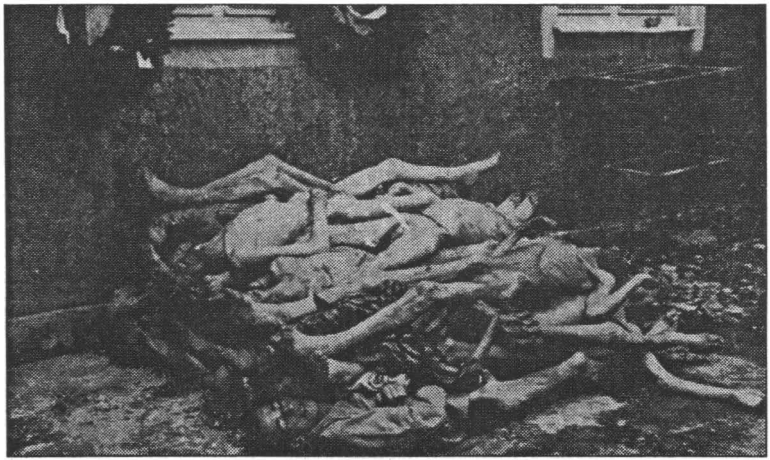
Rahipliği bırakan Cizvit teolog Peter de Rosa, Katolikliğin "felaketler getiren teolojisinin Hitler ve Musevi katliamı için tüm şartları hazırlamış olduğundan" şikayet eder. Kilisesinin yüzyıllar içinde yüzden fazla Semitizm karşıtı belge basmış olduğunu söyler. "Ne arabulucu bir irade, ne bir papa ya da piskopos bildirgesi, ne de İsa'nın 'Komşunu kendin kadar sev' emrini hatırlatacak samimi öneriler... Musevilerle ilgili hiçbir konuda olumlu bir eylem görülmemiştir."

Sert konuşan eski Cizvit, 1988'de yayınlanan Mesih'in Köy Papazları adlı kitabında şöyle anlatır: "Museviler bir ülkeden diğerine kovuldular. Papalardan biri, onlara sadece iki yerde mültecilik hakkı tanıyarak, İtalya'daki evlerini terk etmek için bir ay süre tanıdı. Haçlılar zamanında binlercesi öldürüldü. Sokaktaki adamın da Musevilerden farklı bir burnu olmadığı halde, Kutsal Cuma'da burnunu gösteren bir Musevi aslında intihar girişiminde bulunuyor demekti..."

"Papanın çıkardığı yasalarla, katliamlar, gaz odaları ve Nazi ölüm kamplarındaki insan fırınları arasındaki trajik bir bağ inkar edilemez."

Araştırmacı Paul Grosser ve Edwin Halperin şöyle diyor: "Nazi zulmü geçmişte gerçekleşenler kadar 'Hıristiyan' değilse bile elbette tarihi bir suç ortaklığı vardı... Musevi karşıtlığı için dinsel motivasyonun ve onayın azaldığı zamanlardaysa, zaten bu önyargıların tohumları çoktan yaşamın içine işlemişti... Sonuç olarak Museviler, insanların kirletme eğilimi konusunda en iyi belirlenmiş hedefler oldular."

Annesi Naziler tarafından öldürülen tarihçi Dagobert Runes

1945'te Buchenwald ölüm kampında
Museviler öldürülüp, cesetleri istifleniyordu
(Library of Congress koleksiyonu)

büyük katliam konusunda Hıristiyan kilisesini suçladı. Öfke dolu yazılarından birinde şöyle diyordu:

"Hitler'in Musevilere yaptığı her şey, tüm o korkunç, anlatılamaz kötülükler zaten daha önce Hıristiyan kilisesi tarafından insanlara uygulanıyordu, bu ilk darbe değildi... Musevilerin gettolara sıkıştırılması, belirleyici işaretler taşıma zorunluluğu, önce Musevi kitaplarının ve sonunda da Musevilerin yakılması... Hitler, bunların tamamını kiliseden öğrendi. Yine de kilise çocukları ve kadınları canlı canlı yakarken, Hitler onlara daha hızlı bir ölüm bağışladı, önce gaz odalarında öldürdü ve sonra yaktı."

Dr. Runes, III. Reich başa geçtiğinde, Hıristiyan rahiplerin ve devlet adamlarının hala insanların kafalarına Musevi düşmanlığı soktuklarını söyledi:

"Din adamları size kimi öldüreceğinizi söylemez, sadece

kimden nefret edeceğinizi söyler" diyordu bir yazısında. "Hıristiyan din adamları gençlere, en hassas çağlarında, Musevilerin Tanrı'nın sevgili nazik çocuğu İsa'yı öldürdüğünü, Tanrı'nın kendisinin yani Baba'nın, Musevileri, kutsal şehirlerini yakarak cezalandırdığını ve Tanrı'nın Musevileri sonsuza dek lanetlediğini öğretmeye başladılar...

"2 bin yıl boyunca Musevilere karşı yapılan bütün savaşlarda kilisenin parmağı vardır. Tüm bu vahşet içinde ne zaman bir hoşgörü, affetme veya yumuşama olduysa, bu kiliseden değil, Napolyon Fransasında veya Amerikan Devrimi'nde olduğu gibi sivil dünyanın hümanistlerinden gelmiştir...

"Bazıları, sanki bir mazeretmiş gibi tüm bu canavarca şeylerin sadece karanlık çağlarda olduğunu zanneder. Oysa George Washington başkanken, Museviler Mexico'da şişlerle dağlanıyordu... Her nerede Hıristiyan kilisesi varsa orada Musevi düşmanlığı vardır...

Sonunda Nazizm yönetime geldiğinde, köklerini temel bir gerçek üzerinde sağlanlaştırmıştı. Din, Avrupa'yı baskın çoğunluk ve zavallı bir azınlık şeklinde ikiye bölmüştü. İnsanların çılgınlığı da bu ayrımı yıkıma çevirdi.

Ölüm kamplarının korkunç durumlarının ortaya çıkmasından 15 yıl sonra Papa XXIII. John şu duayı etti: "Kabil'in izi alnımıza damgalanmıştır. Yüzyıllar boyunca kardeşimiz Habil bizim sebep olduğumuz bir durumda, kanlar içinde yattı. Senin sevgini unuttuk ve gözyaşlarına neden olduk. Tanrım, onların adına yanlışlıkla atfettiğimiz lanetten dolayı bizi bağışla."

Hindistan

Hintçe'de özel bir sözcük vardır: dharmiklarai. Anlamı "dinsel şiddettir". Hindular, Müslümanlar ve Sihler arasındaki asla bitmeyen nefretle lanetlenmiş bu ülkede bu sözcüğe sıkça ihtiyaç duyulur.

Sömürge döneminde, İngiliz silahları ülkeyi esir alınca, inançlar arasındaki çatışmalar bastırılmış oldu. Mohandas Gandhi tarihin gelmiş geçmiş en büyük barışçı insanlarından biridir. Büyük uğraşlardan sonra Hindistan'daki İngiliz kontrolünü bile ortadan kaldırmayı başarmıştır. Gandhi'nin hiç istemeden de olsa korkunç bir dinsel cinayetler silsilesine yol açmış olması son derece ironiktir.

1930'larda Gandhi İngiliz yöneticilerden Hindular için imtiyazlar kazanmaya başlayınca, Hint Müslümanları kendilerini dışlanmış hissettiler ve onlar da imtiyazlar istemeye başladılar. Birçok şehirde ölümcül Hindu-Müslüman çatışmaları patlak verdi.

II. Dünya Savaşından sonra İngilizler bu koloniyi terk etmeye hazırlanırken, Hindu ve Müslüman otoriteler arasındaki mücadeleler kontrolden çıktı. Sadece basit bir özgürleşme hareketinin bile iç savaşa neden olacağı çok ortadaydı. Bu yüzden 1947 yılında, İngiltere iki bağımsız devlet kurdu, Müslümanlar için Pakistan, Hindular için Hindistan. Fakat ayırma işlemi felaketi önleyemedi.

Pakistan'da yaşayan Hindular Hindistan'a doğru son derece kalabalık bir göçe başladı. Müslümanlarsa ters yönde aynı şeyi yaptı. Sadece 1947 eylülünde dört milyon kişi sınırdan geçti. Göçler sırasında, dinsel nefret katliamlara neden oldu. Dharmiklarai, ölüm ve yıkımla sonuçlanarak diğer şehirlere yayıldı. Kaşmir ve Junagadh eyaletlerinde, askeri savaş başladı. Ayrılık işleminin yarattığı ölüm faturasının bir milyon civarında olduğu tahmin ediliyor. Gandhi, onun fazlaca Müslüman yanlısı olduğunu düşünen bir Hindu tarafından öldürüldü.

O zamandan beri dinsel cinayetler devam etti. Ufacık şeyler bile, hala gizli düşmanlığın alevlenmesine neden olmaktadır.

1980'de, Moradabad'da iki yüzden fazla Hindu, bir domuz Müslümanların kutsal yerlerinden birinde yürüdüğü için öldürüldü. Müslümanlar bu "kirli" hayvanı kutsal yerlerine sokmakla suçladı ve art arda birçok çatışma gerçekleşti.

1983'de Kuzeydoğu Assam eyaletinde, Müslüman-Hindu çatışmaları sırasında 2 binden fazla insan öldü.

1984'de, Bombay yakınlarında bir Hindu lideri İslam karşıtı bir konuşma yaptı ve Müslümanlar da onun portresinin üzerine dinsel bir hakaret anlamına gelen kirli çarıklar astı. Kısa süre içinde kalabalık insan grupları bıçaklar, silahlar, mızraklar ve alev bombalarıyla sokaklara döküldü. Kundaklama ve çatışmayla geçen bir hafta sonunda geriye 216 ölü, 756 yaralı, 13 bin evsiz ve 4100 tutuklu bıraktı.

1989'da, İndor'da, dini bir geçit töreni yapan Müslüman bir

grup, yakınlardaki bir patlamayla sarsıldı. Müslümanlar silahlı, taşlı ve sopalı bir kavga başlatarak, öfkeyle Hinduların üzerine saldırdı. Dükkanlar ve arabalar ateşe verildi. En az 15 kişi öldürüldü, 75 kişi de yaralandı. Aynı şekilde 1989'da da, Ayodhya'daki kutsal bir mekan için çıkan bir münakaşada 300'den fazla inanan birbirini öldürdü. Hindular sınırda Tanrı Rama'nın doğduğunu düşündükleri yere bir mabet yapmaya kalkıştılar. Bunun için Müslümanların o bölgede duran camilerden birini yıkması gerekiyordu ve bunu reddettiler. Müslüman evlere saldıran göçebe Hindu gruplar ölümcül bir şiddet yarattı.

Hindistan'daki en büyük katliam 1980'lerde Sihlerin, Pencab eyaletinde, "saflığın ülkesi" dedikleri, Halistan adında bağımsız bir teokrasi devleti kurmaya kalkışmalarıyla gerçekleşti. Birçok Sih, "muhalifleri cehenneme göndermek üzere kutsal bir görevleri olduğunu" söyleyen, köktenci vaiz Jarnail Bhindranwale'in peşinden gitti. Silahsız Hindu ailelerini sistematik bir biçimde öldürerek şiddetli bir terör fırtınası estirdiler.

1984'de aşırı dinciler, arkadaşları dışarıda teröre devam ederken, en kutsal yerleri olan Amritsar'daki Altın Mabet'te siper aldılar. Başbakan Indira Gandhi mabedi kurtarmak için birlikler yolladı. Bhindranwale de dahil olmak üzere, çatışmalarda 1000 kişi öldü. Ardından Sihler 50 atışlık devamlı bir ateş sonucu, Gandhi'yi özel korumalarını geçerek öldürdüler. Gandhi'nin öldürülmesi, Hinduları üç gün içinde 5 bin Sih'in öldürülmesiyle sonuçlanacak bir intikam saldırısına sürükledi. Kalabalık gruplar Sihleri, ölümüne dövdüler. Bıçaklarla saldırarak, evlerinden, dükkanlardan, otobüslerden ve trenlerden attılar. Bazılarının üzerine petrol döküp, canlı canlı yaktılar. Sih erkek çocuklarını hadım ettiler.

Sih terörizmi durmadı. Hindistan Havayolları uçaklarına bombalar yerleştirildi ve Hinduların öldürülmeleri devam etti. 1988'in ilk beş ayı içinde, aşırı dinciler, düğünlere kutsal tören-

lere ve aile toplantılarına pusular kurarak 1168 kişiyi öldürdüler. Altın Mabedi tekrar işgal ettiler. "Saflığın Ülkesi"ni kurmak için kendilerinden olan ama karşıt görüşlü en az 300 ılımlı Sih öldürüldü.

Sudan

Afrika'nın en büyük devleti olan Sudan Cumhuriyeti, İngilizlerin terk etmesinin ardından dinsel bir kan gölü haline gelen ikinci ülke oldu.

1890'lardan beri, kendini "Korunan Kutsal Kişi" ilan eden Mehdi, korkunç dinsel savaşlara neden olunca, İngilizler Sudan yönetimine el koyup tekrar barışı sağladılar. Sonunda, Britanya, kuzeyin Müslüman Arapları ile güneyin Hıristiyanları ve Animist kabileleri arasında çıkacak savaşın sahnesini hazırlayıp, 1956'da ülkeyi özgür bırakmayı kabul etti.

Güneydekiler, kuzeydeki çoğunluğun İslam kurallarını yerine getirmeleri için onlara baskı yapmasından korktular. İngilizler daha çekilmeden önce isyan hareketlerine başladılar. Bu hareketler, 17 yıl süren ve tahmini olarak 500 bin kişinin ölümüyle ve 750 bin kişinin evsiz kalmasıyla sonuçlanan bir kutsal savaşa dönüştü. Sonunda 1972'de bir anlaşmaya varılabildi.

Daha sonra 1983'de, başkan Cafer Muhammed el-Nimeyri

tüm ülkeyi, hırsızların ellerinin ya da ayaklarının kesilmesi, evlilik dışı ilişkilerin taşlanarak öldürmeyle cezalandırılması ve diğer suçluların kırbaçlanması gibi hükümleri geçerli kılan sert bir şeriat sistemiyle yönetmeye kalkınca, her şey tekrar başladı.

Ondan sonraki 18 ay boyunca 400 hırsızın cezası kutsal kılıçlarla uygulandı. Kötürüm bırakılmış insanlar acınacak halde, tozlu yollarda dilencilik yapmaya başladılar. Uluslararası tepki arttı. Amerika, Sudan'ın İslam yasalarını Hıristiyanlara dayatmalarının bir insan hakları suçu olduğunu ve organ kesmenin zalim ve sıradışı bir ceza biçimi olduğunu belirtti.

Bazı Müslümanlar dahi olayları protesto etti. Cumhuriyet Kardeşleri adlı tarikatın başı olan Mahmud Muhammed Taha, şeriatın kaldırılması çağrısında bulundu. Ama dinsizlikle suçlandı ve ilahiler söyleyen 2 bin insanın önünde asıldı. Tarikatı yasaklandı.

Şeriat cezaları gülünç olaylara neden oldu. Organ kesme günlerinin gazetelerde reklamları çıktı ve Hartum'daki Kober Hapishanesine büyük insan kalabalıkları geldi. Hapishanedekiler kesilmiş elleri ve kollarıyla direklerin ucunda sallanırken, toplanan kalabalık ilahiler söyledi. Alkol taşımanın cezası kırbaçlanmaydı ve ziyaret için gelmiş bir İtalyan rahip kutsal şarap taşıdığı için hırpalandı.

Yaşam her yönüyle etkileniyordu. Yol üzerine kurulmuş barikatlardaki İslami polis devriyeleri zina yapanları bulmak için arabaları durdurdular. Tutuklanma tehlikesine karşı evli çiftler evlilik belgelerini sürekli olarak taşıdılar. Yetişkin kızlarıyla yolculuk eden bazı adamlar zina suçlamasından korunabilmek için kızlarının doğum belgelerini yanlarında taşıdılar.

Şeriatın zorla uygulanması ülkedeki Hıristiyan ve Animistlerin tekrar isyan çıkarmalarına neden oldu. Siviller arasındaki ölüm sayısı korkunçtu. Hıristiyanların başı çektiği isyan ordusu sıklıkla köyleri bastı ve tüm yiyecekleri yağmalayarak orada ya-

şayanları açlıktan ölmeye terk ettiler. Daha sonra Müslüman hükümet birlikleri bu köyleri tekrar ele geçirdi ve isyan ordusuna yataklık ettikleri gerekçesiyle onları yaktı.

1985'de Nimeyri düşürüldü ve yerine, tarihteki Mehdi'nin torunlarının torunlarından olan Sadık-el-Mehdi geçti. Yeni Mehdi şeriatı kaldıracağına söz verdi ama hükümetteki aşırı dinci Müslümanlar bunu reddettiler.

İç savaş daha da kötüleşti. 1988'de Mehdi, elden çıkmış olan güney bölgesine yapılan yiyecek ve ilaç yardımının durmasını istedi. Yardım için çalışanların tahminlerine göre 250 bin güney Sudan'lı 1988'de açlıktan öldü.

1989'da Mehdi görevden düşürüldü ve kabinesiyle birlikte hapse atıldı. Yeni lider Ömer El Beşir şeriatın kaldırılacağına söz verdi ve savaşın artık durmasını istedi.

24 yıl içinde bir biri ardından gelen dinsel savaşlar, Sudan'da bir milyondan fazla insanın ölümüne yol açtı.

Ulster

Dinin, politikanın ve milliyetçiliğin ölümcül bir karışımı Kuzey İrlanda'yı dünyanın en nefretle kaçılan yerlerinden biri haline getirmişti.

Burası, Katolik ve Protestan teröristlerin, sonu gelmez bir biçimde birbirlerini, güvenliği sağlamaya çalışan polisleri ve yollarına çıkan veya fazlaca sesini çıkartan sivilleri öldürdükleri bir yerdi. Katolik amaca ihanet ettiklerinden şüphelenilen Katolikler dizlerinden kurşunlanıyordu.

Burası, çalışan Katolik ve Protestan sınıfının silahlı adamlar tarafından korunan mahallelerde yaşadıkları ve "düşman topraklarına" geçmekten, çocuklarının evden uzaklaşmasından korktukları bir yerdi. Keskin nişancıların kurşunlarından koruyan ama yükseklerden atılan taşlardan ve alev bombalarından koruyamayan 6 metre yüksekliğindeki "barış duvarları" iki toplumu birbirinden ayırıyordu.

Ulster olarak bilinen İrlanda'nın kuzeyi nasıl bir şiddet mer-

kezi haline gelmişti? Cevap köken olarak tüm adayı kapsayan dört yüzyıllık dinsel-politik çatışmada yatıyor.

İngiltere, Katolik olduğu eski zamanlarda bile, toprak kazanmak için İrlanda'yı baskı altında tutmaya çalışmıştır. VIII. Henry Anglikan Protestanlığını kurduğunda, aynı zamanda İrlanda'da da kral sıfatını taşıyordu. Bu yeni dini oraya da taşımak istedi ve böylece son derece uzun sürecek dinsel isyanlar başlamış oldu. I. Elizabeth Katolik isyanlarını bastırdı ve İrlanda'nın fethini tamamlamış oldu.

Daha sonra I. James Kuzey Ulster bölgesini, Katolik yerleri ele geçirip oralara İngiltere ve İskoçya'dan Protestanlar yerleştirerek, kökten değiştirdi. Yerlerinden edilen Katolikler tepelerde açlıktan öldüler. Bir kısmı sonunda sürünerek geri döndü ve daha önce kendilerinin olan çiftliklerde tarla işi istediler. Ulster'da güçsüz bir azınlık haline geldiler.

Tüm İrlanda'da devam eden Katolik ayaklanmaları İngilizlerin, Cromwell'in Püriten ordusuna saldırmaları gibi karşılıklar vermesine neden oldu. 1700'lerdeki ceza yasalarına dayanarak, Katoliklik yasaklandı ve tüm Katolik din adamları sınır dışı edildi. Ormanlarda gizlice ibadet etmeye devam eden Katolikler av köpekleri kullanılarak yakalandılar ve genellikle öldürüldüler. Sonunda Katolikler 1800'lerde özgürlüklerini kazandılar fakat Anglikan kilisesine vergi ödemek zorunda bırakıldılar. Bu da her iki tarafın da oldukça zalim davrandığı Vergi Savaşının tetiğini çekti.

Bu savaş, XX. yüzyılda, Güney İrlanda yüzde doksan beş Katolik nüfusuyla bağımsız bir millet haline gelene dek devam etti. Fakat, Katolik çiftliklerinin gaspçılarının torunları olan Ulster Protestanları birleşmiş İrlanda'da asimile olmaktan korktular. Bu da Ulster Protestanları ile Katolikleri arasında bugün yaşanan kabusu yarattı.

1950'lerde, gizli Katolik paramiliter İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA) güneyle birleşmeyi başarabilmek için terör eylemlerine başladı. 1962'de IRA öldürmekten vazgeçti ama küçük çapta şiddet devam etti.

1968'de ve 1969'da Ulster'ın ekonomisinin dışında bırakılan fakir Katolikler başkaldırdılar. Protestan militanlar silahlar, bombalar ve binaları ateşe verme eylemleriyle karşılık verdiler. Daha sonra IRA'nın ılımlı kanadı cinayetlerin artmasını engelledi. İngiliz ordusu olaylara el koydu. Barikatlar, koruma kazıkları ve çekilen teller Ulster'ı dinsel bölümlere ayırdı.

Kanlı olayların en yoğun hali 1970'lerdeydi. Bundan sonra bu düzenli bir hale geldi. Örneğin, sakin bir yıl sayılabilecek 1985'te, 54 cinayet, 148 bombalama olayı, 237 silahlı saldırı, 916 yaralama, 31 dizden kurşunlama, 522 terörizm nedenli tutuklama gerçekleşti, 3.3 ton patlayıcı ve silah ele geçirildi. Tüm bunlar 1.5 milyon nüfusu olan küçücük bir ülkede gerçekleşti.

Tahribatlar bilinen dört grup ve bilinmeyen bazı diğer gruplarca gerçekleştiriliyordu. Örneğin, 1983'de bir Protestan kilisesine saldıran silahlı adamlar, ibadet edenleri otomatik silahlarla taradılar ve 3 kişiyi öldürüp 7 kişiyi yaraladılar. Daha sonra, adı duyulmamış "Katolik Tepki Birliği" olayı üstlendi.

Nefret hala devam ediyor. Protestan ve Katolik mahallelerinin birbirleriyle sınır oldukları "tampon sokaklarda" saldırıların gerçekleşmesi ancak polisin aşırı dikkatiyle önlenebiliyor. Polis bu noktalarda zırhla dolaşmak zorunda. "Barış" duvarlarının her iki tarafındaki evler mermilerle harap olmuş durumda.

Protestanların uç kişilikleri hem İngiliz hem de Avrupa Parlamentosu üyesi, Katoliklikle savaşmak için kendi Protestan kilisesini kurmuş olan, dramatik çıkışlarda bulunan, demagoji ustası Ian Paisley'in kişiliğinde özetlenebilir. Roma Kilisesi'nin Hıristiyan olmadığı yönünde atıp tutmuş ve Katolik topluluğunu "dinsiz ve hilekar" olarak tanımlamıştır. Bekar rahiplere ve

"Putperest" ibadetlerine gülerek bakmıştır. Öbür taraftansa, Katolikler çocuklarını, karışık okullara göndermemektedir.

Bu nefreti ortadan kaldırmak için gösterilen çabalar faydasızdır. Protestan bakan, David Armstrong, yakındaki bir Katolik cemaatine bir iyi niyet ziyareti yaptı. Çok geçmeden kendi cemaatinde kargaşa çıktı ve İrlanda'yı terk etmeye zorlandı. Bazı Protestanlar ve Katolikler Ulster'daki bu dinsel kutuplaşmayı bitirmek için beraberce İttifak Partisini kurdu fakat bu parti son derece az oy aldı. Biri Protestan biri Katolik iki kadın, uzlaşma için gösterdikleri, hapsedilmelerine neden olan çabalarından dolayı 1976 Nobel Barış Ödülünü kazandılar.

1990'lara gelindiğinde, Ulster'da son 20 yılda gerçekleşmiş saldırıların faturası yaklaşık 3 bin ölüydü.

Jonestown

Diğerlerine benzemeyen bir dinsel kabus 1978'de dünyayı şaşırttı.

Amerikan kilise topluluklarından birinin 900 üyesi, ziyarete gelen araştırmacıların topluluğun silahlı korumaları tarafından öldürülmesinden sonra, toplu intihara giriştiler.

Felaketin nedeni kimsesiz bir bakan olan Jim Jones'tu. Indiana'da genç bir idealist olarak, farklı ırkları içeren fakir insanlardan oluşan bir cemaat için Peoples Mabedini kurdu. İhtiyacı olanlar için bir yemek mutfağı, yaşlılar için bir bakım odası kurulmasını ve giysi ihtiyacı olanlar için kullanılmış giysi tedarik edilmesini sağladı. Jones restoranlarda ve tiyatrolarda ırk ayrımlarını durdurmak için gösterilen çabalara ön ayak oldu. 1961'de, Indianapolis İnsan Hakları Komisyonunun başkanı oldu.

Peoples Mabedinden kötü bildirimler gelmeye başladı. Jones kendini önce peygamber ilan etti. Daha sonra da bizzat İsa olduğunu açıkladı. Bunu kanıtlamak için, kanserlileri iyileştire-

rek ve başka türlü inanca bağlı tedavi yolları kullanarak mucizeler gösterdi. Ama her zaman şüphe edenler ve ona inanmayanlar vardı. Jones bir misyoner olarak Brezilya'ya gitti. 1964'te Mesih'in Havarileri tarafından papazlığa tayin edildi. Vaazlarında, 15 Temmuz 1967'de dünyanın sonunun geleceğini söylüyordu; ama öyle olmadı.

Jones bir dergiden nükleer bir savaş sonrası radyoaktif atıklardan korunmak için en güvenli yerlerin listesini içeren bir makale okudu. Bunlardan biri California'daki Ukiah idi. Peşinden gelenlerden 150 tanesini yanına aldı ve kırsal bölge olan Ukiah'a hareket etti. Peoples Mabedi üye sayısını 5 bine çıkararak gücünü artırdı. Mabet 1971'de San Francisco'nun siyahların bulunduğu bir yerine tekrar taşındı. Ücretsiz bir yemek salonu, ücretsiz bir klinik, bir hukuki yardım ofisi, günlük bakım merkezi ve yaşlı vatandaşlara hizmet veren yerler açtı. Jones'un peşinden gelenler 20 bin kişi olmuştu.

Politik insanlar da Jones'a gelmeye başladı. Eski hükümet görevlisi Jerry Brown, yeni vali George Moscone ve hatta aktris Jane Fonda onunla aynı sahneyi paylaştılar. Moscone Jones'u San Francisco Konut İşleri Dairesine başkan tayin etti. Politikacılar Peoples Mabedi üyelerinin seçim için oy kaynağı olduklarının farkındaydı.

Fakat Jones'un yürüttüğü başkanlığın çirkin tarafı su yüzüne çıkmaya başladı. Çocukların dövüldüğüne, sapıkça cinsel aktivitelerin gerçekleştiğine, erişkinlerin tüm mal ve para varlıklarını kiliseye bağışlamak zorunda bırakıldıklarına ve başkanın cemaatine intihar talimleri yaptırdığına dair söylentiler dolaşmaya başladı. Bunun üzerine müritlerin pek çoğu, zamanlarını, Peoples Mabedinin Guyana, Güney Amerika'da sahip olduğu bir çiftlik kolonisi olan Jonestown'da geçirmeye başladılar.

1977'de New West dergisi, eski üyelerle yapılmış, oradaki sömürüleri anlatan röportajlar yayınladı. Pek çok üyenin gitmek

istediğini ama gitmeye korktuğunu açıklandı. Ayrılmış olan iki tanesi, Jeannie ve Al Mills, Tanrı'yla Altı Yıl adında sert bir dille yazılmış bir kitap çıkardılar. 1978'in başlarında, Jonestown'da kalanların elliden fazla akrabası, devlet sözcüsü Cyrus Vance'den ailelerinin "yoğunlaşma kamplarından" geriye alınması konusunda yardım istediler. Kongre üyelerinden de yardım istendi.

Kasım 1978'de, California'dan bir meclis üyesi olan Leo Ryan şikayetleri yerinde incelemek için Jonestown'a gitti. Yanında pek çok yardımcı, haber muhabiri, devlet görevlisi ve kalanların akrabalarından insanlar vardı. Koloniye yakın bir yerdeki bir Guyana kasabasındaki piste indiler. Gelenlere konukseverlik gösterildi ve etraf gezdirildi. Her şey yolunda görünüyordu.

İkinci gün hava değişti. Kolonide kalanlardan biri Jonestown'ı terk etmek konusunda yardım isteyen bir notu gizlice bir muhabire iletti. Bıçaklı bir adam Leo Ryan'a saldırdı. Ziyaretçiler ayrılmaya karar verdiler. Kolonidekilerden on altı tanesi onlarla gelmek istedi. Hepsi beraber bir kamyonla piste doğru yola çıktılar. Uçağa binişleri sırasında, Jones'un yardakçılarından biri tetiği çekip gruba doğru ateş etmeye başladı. Ardından üç kişi belirdi, bir römorktan silahlarını aldılar ve ateş etmeye başladılar. Ryan, iki NBC haber muhabiri ve bir San Francisco Examiner muhabiri yaralandı. Daha sonra dördü de kafalarından vurularak öldüler. Kolonide kendi yandaşlarından bir kadın da öldürüldü. 11 kişi de yaralandı. Katiller yakınlardaki Guyana askerlerinden sakınmak için acele ederken, geri kalanlar ormana kaçtılar veya yara almadan kurtuldular.

Yerleşim yerindeyse, Jones Müritlerini topladı ve meclis üyesi ve grubunun infaz edildiğini söyledi. "Artık bizim için başka bir yerde toplanma zamanı gelmiştir" dedi. Müritleri, sıkılmış yumruklarla onu selamladılar. Otomatik silahlı korumalar bölgenin etrafını kuşattı.

Kampın doktoru ve iki hemşiresi çelik bir bidonun içindeki meyve suyuna siyanür karıştırdılar. Kolonide yaşayanlar ölüm yudumları için sıraya girdiler. Sıvı bebeklerin ağızlarına fışkırtıldı. Jones onlarla konuşmaya ve "anne, anne, anne" şeklinde dinsel şarkılar söylemeye devam ederken, kurbanlar gelişigüzel diziler halinde yere yıkılıyordu. Onun vücudu da daha sonra kafasında bir kurşunla cansız bulundu. Sadece iki kolonici daha kurşunla öldü. Toplam 914 kişi hayatını kaybetti. Bunlardan yaklaşık 300 tanesi çocuktu. Bir avuç üye ormana kaçmayı başardı ve hayatta kaldılar.

Peoples Mabedi Guyana'nın başkenti Georgetown'da merkezlerden birini korudu. Toplu intiharın gerçekleştiği gün, Georgetown ofisindeki bir kadın lider ve üç çocuğu boğazları kesilmiş bulundu.

Bu sonuçların ardından, görevliler Peoples Mabedinin Panama bankalarında ve diğer bankalarda biriktirilmiş 10 milyon dolarlık servetini ortaya çıkardılar.

Bir yıldan fazla bir süre sonra, Peoples Mabedinde dönen olayların ortaya çıkmasında başı çekmiş olan Jeannie ve Al Mills, California'daki evlerinde 15 yaşındaki kızlarıyla birlikte kafalarından kurşunlanarak öldürüldü.

Newsweek'teki yorumlardan bir tanesi, bu trajedinin, "kutsallığın ve inancın nasıl kolayca çılgınlığa ve toplu histeriye dönüşebildiğini gösterdiğini" yazdı.

Lübnan

Dinsel kamplaşma -bir toplumun tarikat gruplarına bölünmesi- Lübnan'da korkunç bir sonuç yarattı.

Bir zamanların sevimli ülkesi Lübnan, Sünni, Şii, Dürzi, Alevi Müslümanlar ve Maruni Hıristiyanları ve hatta İsrail Musevileri arasındaki bitmek bilmeyen anlamsız savaşlar sonucunda ıssız bir yer haline geldi. En az 15 yıl boyunca gazeteler, "Hıristiyan nişancılar", "Şii milislerin saldırıları", "canlı Sünni bombalar" ve bunlar gibi haberlerle doluydu. Tüm bunların faturası 130 bin ölüyü geçti ve görünüşte bitmiş gibi de değil.

Lübnan trajedisinin temelleri, Ortadoğu'da birbirine sıkıca örülmüş olan sosyal ve politik gerilimlerde yatar. Kaosun gerçek nedeni, Lübnanlı grupların inançlarına milliyetlerine olduğundan daha fazla bağımlı olmalarıydı. Daha önce bölgede bulunan Fransız Hükümeti, 1946'da bölgeden elini çekince, güç paylaşımı Lübnan'daki dinler arasında yapıldı: Yeni hükümette bir Maruni Hıristiyan başkan, Sünni Müslüman başbakan ve Şii Müslüman meclis sözcüsü olacaktı.

Güç paylaşımı bu şekilde 1975'e kadar sürdü. Daha sonra Müslümanlar ve Hıristiyanlar arasında şiddet ortaya çıkıverdi ve pek çok grup silahlandı. Bu parçalanmış ülkeyi gezdikten sonra, gazeteci Mark Patinkin şöyle yazdı: "Lübnan inanç tarafından parçalanmıştı. Dinler milisler yaratmaya başlamıştı. Ve düşünün, eğer Amerika'daki Protestan gruplar, sonra Katolikler, daha sonra da Museviler sadece el silahlarıyla değil de toplarla silahlanmış ordular oluşturmaya kalksalardı nasıl bir nefret ortaya çıkardı?" Birbiri ardından geçen yıllarda, savaş bir alevlendi bir geriledi. Sonra tekrar alevlendi. Çeşitli milisler kasabaları ve mahalleleri yönettiler. Sürekli olarak ittifaklar kurdular, sonra birbirlerine saldırdılar. En azından 10 farklı silahlı ordu savaşa katıldı:

(1) Allah'ın Partisi, İran'a bağlı Şii bir grup olan Hizbullah, (2) Suriye'ye bağlı Şiilerden oluşan Amel milisleri, (3) Taved köktenci Sünni milisleri, (4) Alevi Arap Demokrasi Partisi, (5) Dürzi İlerici Sosyalist Parti, (6) Çoğunlukla Maruni Hıristiyanlardan oluşan Lübnan Milli Ordusu, (7) Falangist Partisine bağlı rakip bir Hıristiyan grup olan Lübnan Güçleri, (8) Lübnan'a başta barışı korumak için girmiş olan Suriye ordusu, (9) Lübnan'daki savaşçı Filistin mültecileri, (10) Gizli bir Şii terörist grup olan İslami Cihat Örgütü. Yanı sıra İsrail orduları Lübnan'ı iki kez işgal etmiş, ayrıca Fransa, Amerika, Birleşmiş Milletler barışı sağlamak için birlikler göndermişlerdir.

Yardıma muhtaç siviller dinsel milislerin devamlı ateşleri sonucu arada boş yere kurban oldular. Çeşitli dinlerden nişancılar Beyrut Hıristiyanları ile Müslümanlarını birbirinden ayıran "Yeşil hattı" geçen yolcuları vurdular. İki tarafta da arabalara bırakılan bombalar sivilleri parçaladı ya da sakat bıraktı. Bombalama olaylarından sonra, görgü tanıkları ofis binalarının üçüncü katlarına kadar kan sıçradığını anlattılar. Batılılar, Müslümanlar tarafından kaçırıldı veya öldürüldü. Kalabalık insan grupları

"Allah büyüktür. Çok yaşa İslam!" şeklinde ilahiler okurken, bir Birleşmiş Milletler görevlisinin asılışı gizlice kameraya alındı.

Beyrut Havaalanındaki Amerikan Marine kışlasına 1983'te, 241 servis görevlisinin ölümüne neden olan bomba dolu bir tırı süren intihar komandoları gibi, bazı Müslümanlar için ölüm bir korku değildi. Amel milislerinin askeri şefi bir televizyon muhabirine şöyle dedi:

"Hiçbirimiz korkmuyoruz. Allah bizimle ve bize güç veriyor. Allah'a ilk kim varacak diye atlar gibi bir yarış yapıyoruz. Ben arkadaşlarımdan önce ölmek istiyorum. Onlar benden önce ölmek istiyorlar. Allah'ımızı görmek istiyoruz."

Aslında Amel milisleri, rakipleri olan Allah'ın Partisi Hizbullah'tan daha az fanatiktiler!

Bazı Müslüman savaşçıları, XII. yüzyılda Hıristiyan Haçlıları yenen Selahaddin'in savaşçıları olduklarını söyleyip, kendilerine "Salabeyn" diyorlardı.

1985'te, yaptıkları savaşta Müslüman rakiplerinin Sovyet silahları kullanıyor olmasına sinirlenen köktenci Sünni Taved milisleri, Beyrut'ta dört Sovyet konsolosluk görevlisini kaçırdı. Ruslardan birinin cesedi yakın mesafeden kafasına sıkılmış bir kurşunla ölmüş bir şekilde bir spor sahasında bulundu. Haber bürolarını arayan biri şöyle dedi: "Diğer üç Rus bir 'iyi niyet' gösterisi olarak sonunda serbest bırakıldı." Daha sonra, Rand Grubu terörizm uzmanlarından Brian Jenkins dinin Ortadoğu'daki şiddeti büyüttüğü yönünde yorum yaptı. Şöyle dedi: "Tarih boyunca da gördüğümüz gibi, Tanrının, kafirleri, putperestleri, dinsizleri öldürmek için verdiği varsayılan onay, korkunç cinayetlere ve yıkım olaylarına neden olmuştur."

Politika uzmanları, Lübnan'ın dinsel kutuplarını yönlendiren nefreti nasıl açıklayacaklarını şaşırdılar. "Çılgınlık" sözü ise bunun için sıkça kullanıldı. Nobel Ödülü sahibi yazar Isaac Bashevis Singer, gözlemleri sonucu insanlık için şunları söyledi:

"Sürekli olarak bir tür korku ve umutsuzluk içinde yaşıyorum. Her gün gazete okuyup insanların birbirlerine neler yaptıklarını, birbirlerini nasıl öldürdüklerini veya öldürmeye kalktıklarını öğreniyorum. Örneğin Lübnan'da bütün toplumu saran bir öfke var. Herkes nefret içinde ve bir başkasını öldürmeye hazır. Bazen Lübnan'da olanların, tüm insanlığın başına gelecek olanların bir işareti olmasından korkuyorum. Bir şeyler patlak verecek, bir devrim ya da bir karşı devrim ve insanlar birbirlerinin kanlarını içecekler."

İran

1979'da din İran'da mutlak bir hakimiyet kazandı ve kurulan hükümet zulme yöneldi.

İran'ın köktenci Şii teokrasisi zalimliğinin bir sembolü haline geldi. Dünyadaki diğer tüm rejimlerden daha rahat bir biçimde ölüm cezasını uyguladı. Ahlak zabıtaları kendilerine göre "dinsiz" gördükleri her şeyi avlamak için sokaklarda devriye gezdiler. Halk tarafındaysa nefret sloganları yükseldi. Kadınlara örtünmeleri için baskı yapıldı. Kontrolü ele alan din değil, kötülüğün ta kendisiydi.

Daha eski zamanlarda, İran şahların yönetimindeyken de demokratik bir cennet değildi. Kötü yöneticiler huzursuzluğu bastırmak için Savak gizli polis örgütünü kullanıyordu. Bastırılacak çok şey vardı, çünkü Şah Muhammed Rıza Pehlevi ülkeyi Batılılaştırmaya çalışırken tutucu Şii mollaları buna dinsizlik diye engel olmaya çalışıyordu. Bu "kutsal" adamlar sert İslami kurallara bir geri dönüş istiyordu. Toplumdaki birçok kişi de bunu

onaylıyordu. En tutucu molla, Fransa'da sürgünde bulunan Ayetullah Humeyni, uzaktan, büyüyen isyanı yönlendirdi. Son noktaya, Şah 1979'da kaçıp, Humeyni zafer kazanmış bir biçimde "yeryüzünde Allah'ın devletini" kurmak için geri dönünce ulaşıldı. "Allah'ın Devletinin" nasıl bir şey olduğu çabucak tüm dünyanın gözlerinin önüne serildi. Ölmekte olan Şah bir Amerikan hastanesindeyken, üst düzey bir yetkili şöyle emretti: "Amerika'daki, Afrikalılar, Filipinliler, Filistinliler dahil olmak üzere tüm Müslümanlara onu hastaneden çıkarmayı ve yok etmeyi emrediyorum."

İran'daki din adamları Parlamentoda güç kazandı ve ağır İslami yasaları meclisten geçirdiler. Humeyni muhalifleri şöyle uyardı: "Eğer uymazsanız, yok edileceksiniz." Ilımlılar çabucak uzaklaştırıldı. Liberal başkan Ebulhassan Bani-Sadr tutuklandı ve sürgüne gönderildi. Dışişleri bakanı Sadeh Gubzadeh kurşuna dizildi. Ölümünden önce, hapisten dışarı 'şeytani molla rejimini' desteklediği için tüm dünyadan özür dileyen bir not çıkarttı.

İşkenceler ve infazlar dayanılmaz bir hale gelmişti. Tahran'da bir tutuklama merkezinin yakınlarında yaşayan yabancı diplomatlar gecelerinin dayanılmaz çığlıklar içinde ve sürekli silah sesleriyle, bir işkence gibi geçtiğini bildirdiler. 1983'de dünya çapında bir insan hakları örgütü olan Uluslararası Af Örgütü, dinsel rejimin ilk dört yılı içinde 5195 infazın yerine getirildiğini açıkladı. "Altmış Dakika" adlı haber programı, İslam'da bakirelerin öldürülmesi yasak olduğu için, tutuklanan bazı genç kadınlara infaz edilmelerinden önce görevliler tarafından tecavüz edildiğini bildirdi. Ayrıca Uluslararası Af Örgütü, "Kısasa Kısas" yasasının uygulandığını, mağdurların kendilerine karşı işlenen suçun aynısını, suçluya yaptıklarını ve bu şekilde öldürme olaylarının bile yasallık kazandığını bildirdi.

En korkunç dini katliam İslam'a dönmeyi reddeden Bahailerin öldürülmesiydi. Kadınların ve gençlerin de dahil olduğu

gruplar halk önünde asıldı. Başka ülkelere kaçabilen Bahailer yanlarında katliamın fotoğraflı delillerini getirdiler. Amerika Mülteciler Komitesi, İranlı Şii bir yargıcın, cinayetleri Kuran'a dayanarak nasıl haklı çıkardığını aktardı: "Allah'ın, yeryüzünde tek bir kafir ailesi bırakma."

Irak, İran sınırına girdiğinde, gözü dönmüş Ayetullah, yüzlerce, binlerce eğitilmiş askerini ölüme yollayacak çılgın bir savaşla karşılık verdi. Aralık 1984'de, Muhammed'in doğum gününde halkına şöyle seslendi:

"Savaş dünyadaki tüm milletler için bir Allah'a şükretme biçimidir. İnsanı savaşmaya ve öldürmeye teşvik eden Allah'tır. Kuran, 'Bozulma ve isyan bitene dek savaşın' der. Peygamberimizin kafirlere karşı yaptığı savaşlar tüm insanları kutsamak içindi. Yakında savaşı kazanacağımızı hayal edin. Bu yetmeyecek, bozulma ve İslam'a direniş yine devam edecek. Kuran der ki 'Savaşın, zafere dek savaşın!' Tüm bunların Kuran'ın öğretisine ters düştüğünü söyleyen yoldan çıkmış, zavallı molaların dedikleri İslam için değersizdir. Allah'a şükürler olsun ki gençlerimiz ellerinden geleni yaparak, Allah'ın emirlerini yerine getiriyorlar. Onlar biliyorlar ki inanmayanları öldürmek insanın en yüce görevlerinden biridir."

Tüm bu cinayetlerin arasında, İran cinselliğe de savaş açtı. Kadınlara, saçlarının bir buklesi dahi görünmeyecek şekilde örtünmeleri emredildi. Ahlak zabıtaları "kötü peçeli" kadınları yakalayıp üç aylık rehabilitasyon için hapishane kamplarına göndermek üzere beyaz ciplerde devriye geziyordu. İran'a giren Batı dergileri önce, içindeki tüm kadın resimlerinin açıkta yalnızca gözlerini bırakacak şekilde kapatıldığı sansürlere giriyordu. Kadınların yüzmesine ve kayak yapmasına izin veriliyordu ama bu sadece örtünmüş olarak ve kendilerine ayrılmış plaj ve kayak bölgelerinde mümkündü.

Bu arada infazlar katlanarak çoğaldı. Uluslararası Af Örgütü,

1989'un ilk dokuz ayı içinde 1466 İranlının ölüm cezasıyla hapse atıldığını bildirdi. Tutuklulardan bir kısmı fahişelikle suçlanan kadınlardı. Af Örgütü ayrıca 78 İranlının, çoğu cinsel suç nedeniyle, taşlanarak öldürüldüğünü ve bazılarının da İslam yasasına dayanarak ellerinin kesildiğini ekledi.

İçte devam eden tüm bu zulümler dünyada sadece küçük bir tepki uyandırdı fakat Ayetullah Humeyni'nin yaptığı bir şey Batı'yı sarstı. Humeyni, Muhammed'e inmiş olan Kuran'daki vahiylerin cennetten gelmediğini yazan, "dine küfreden" İngiliz yazar Salman Rüşdi'nin katledilmesini emretti. Salman Rüşdi saklanmaya başladı. Pek çok Batılı devlet İran'la diplomatik bağlantılarını kesti.

Ayetullah 1989'da öldü. Rüşdi'nin katli için yaptığı çağrı en kavgacı tavrı olarak bilinir. Oysa bu, gerçekte, yaptığı kötülüklerin en küçüğüydü.

Diğer İslami Olaylar

İran'da, Lübnan'da, Sudan'da ve Hindistan'da yaşanan büyük olayların yanı sıra, daha küçük çaplı olaylar 1980'lerde pek çok milleti yaraladı.

Bunlardan pek çoğu İran'da zafere ulaşan Şii hareketi ile alevlenen ve bunun ardından gelen diğer Şii olayları idi. Bu arada farklı olaylar da yaşandı. İşte ülke ülke yapılmış bir kayıt:

Suudi Arabistan

Suudi Arabistan'da, yeni Müslüman hareketi hem Sünnilere hem Şiilere darbe vurdu.

Her ne kadar Vahhabi krallığı ülkeyi, kadınların peçeli olduğu, poligamiye izin verildiği, kutsallığın günlük hayatın içine girdiği sert İslam hükümleriyle yönetse de Suudi Arabistan'ı dünyevilikten 'temizlemek' için başka bir "Mehdi" ortaya çıktı. Bu Cuhayman el Uteybe adında bir Sünni idi. Medine Üniversitesi'nde mutlakiyetçi bir rektör olan Şeyh Abdul el Bas'ın öğ-

rencisiydi. (Şeyh daha önce Kopernik'in "dinsizliği" üzerine ve güneşin dünya etrafında döndüğüne dair bir bildiri yayınlamıştı. Ayrıca dünyanın yuvarlak değil düz olduğunu ve NASA'nın Ay'a inmesinin sahte olduğunu iddia etmişti.) Cuhayman, yani yeni Mehdi, tüm Müslüman olmayanların kovulmasını, televizyonun yasaklanmasını ve kadınların eğitilmesinin durdurulmasını talep etti.

20 Kasım 1979'da, otomatik silahlar birer "kutsal alet" olarak kullanıldı. Yıllık Hac için 40 bin kişi Mekke'de Büyük Camide toplanmışken, Cuhayman ve 200 silahlı adamı bir kişiyi öldürerek camiyi ele geçirdiler. Hoparlörlerle Mesih'in geldiğini ilan ettiler. 40 bin hacıya yeni düzene katılmaları ya da ülkeyi terk etmeleri söylendi. Ortadoğu uzmanı Robin Wright *Kutsal Öfke* adlı kitabında şöyle yazar: "Bu saldırı, Müslüman dünyası için, Katolik dünyası için Vatikan'ın ele geçirilmesiyle aynı anlamdaydı. Beklenmedik ve şok edici bir olaydı."

Beş gün sonra, Vahhabi'nin din adamları cami içinde silah kullanılmasına izin verince, 2 bin kişilik bir birlik yollandı. Camideki odalar arasında dokuz günlük bir savaş sürdü. Sonunda 255 asker, fanatik ve hacı öldürüldü, iki katı kadar insan da yaralandı. Cuhayman ve 170 arkadaşı yakalandı. Gizli bir dini mahkemede yargılandılar. Katılımcılar hapis cezası aldılar, altmış üç liderse süslü kılıçlarla başlarının kesilmesi cezasına çarptırıldı. İnfaz işlemleri, halk üzerinde istenilen maksimum etkiyi yaratması için sekiz ayrı şehirde uygulandı.

O sırada, Suudi Arabistan'ın diğer tarafında, bir Şii ayaklanması başladı. 1979'da Vahhabi hükümeti, Şiilerin Muhammed'in torunu Hüseyin'in öldürülmesini anmak için her yıl Aşure gününde yaptıkları, kendilerini kanatana kadar kırbaçladıkları törenlerin yasaklanmasına karar verdi. Fakat Şiiler yasağa uymadı ve kendilerini kırbaçlamaya devam ettiler. Polis olaya karıştı. Kalabalık gruplar dükkanların camlarını kırıp arabaları ya-

karak isyan hareketine başladılar. Daha sonra çoğu Sünni olan 20 bin asker bölgeye yollandı. Ölümcül çatışmalar daha da çok can aldı.

1980'lerde, şiddet, her yıl Mekke'de hac için toplanan Müslümanlar arasında da görüldü. 1987'de dört yüzden fazlası, İran Şiileri tarafından başlatılan bir isyanda öldüler. 1989'da Şii teröristlerin Hac sırasında Büyük Caminin yakınlarında patlattıkları bomba bir hacının ölümüne, 16'sının yaralanmasına neden oldu. Daha sonra, dini mahkeme 16 Kuveytliyi bu saldırı için suçladı ve halk önünde başları kılıçlarla kesilerek cezalandırıldılar.

Mısır

Mısır'da dinsel fanatizm ve çatışmalar 1980'de ortaya çıktı. Bunlardan bir kısmı Kıpti Hıristiyanları, bir kısmıysa Kıpti kiliselerine bombalar koyan Müslüman El Cihat örgütü ile ilgiliydi. Olayların çoğunda Müslüman Kardeşler Örgütünün parmağı vardı. Bu örgüt İsrail'i tanıyan Camp David anlaşmasını imzaladığı için Enver Sedat'a hain gözüyle bakıyordu.

1981'de, dinsel çatışmalar şiddetlenirken, Sedat sıkı tedbirler aldı. Polis 1600 Sünni'yi ve Kıpti Hıristiyan'ı tutukladı. 15 aşırı İslami grup, yasadışı ilan edildi. Radikal İslami yayınlar yasaklandı. Kıpti papa, çölde bir manastıra sürgüne yollandı ve Müslüman Kardeşlerin lideri tutuklandı.

Daha sonra 6 Ekim 1981'de, Sedat askeri bir geçit törenini izlerken, ordunun içindeki bir grup fanatik Müslüman, birden törenden ayrıldı ve Sedat'ı tüfekler ve el bombaları ile öldürdü. Mahkemeleri sırasında, liderleri yaptıkları suikasttan gurur duyduklarını çünkü dini davanın tehlikeye girmiş olduğunu açıkladı. "Zevkin doruğunda" olduğunu çünkü yakında Allah'a kavuşacağını söyledi. Davada kanıt olarak, "kafir liderliğinin kökünün kazınmasını" üyelerine buyruk veren ve "ibadetin doruğu cihattır" diyen bir El Cihat kitapçığı kullanıldı.

Suikastlar ironik bir biçimde İslami kurallara uygun olarak yapılıyordu. Silah satın alacak parayı bulabilmek için, din adamı Ömer Rahman'dan, kutsal amaçları gerçekleştirmek için Kahire'deki Bir Hıristiyan kuyumcusunu soymanın izin verilebilir olduğunu belirtecek bir fetva çıkarmasını istemişlerdi.

Sedat'ın öldürülmesinden iki gün sonra, Müslüman kökten dinciler Kahire'nin güneyindeki Asyut'ta bir polis karakolunu bastılar ve oradaki memurların bir kısmını öldürdüler. Birlikler gönderildi. Çatışmadaki ölü sayısı 87'yi buldu. Yüzlerce militan daha sonra topluca bir mahkemede yargılandı.

1980'lerde, kökten dinciler Mısır'da polisle sık sık çatışmalar yaratarak oldukça güçlendi. İnsanlar şeriatla yönetilecek bir din hükümeti kurulmasını istediler. 1987'de Müslüman kadınların peçelerinde haç görünmesine neden olan gizli Kıpti spreyi olduğu söylentileri yüzünden, Müslümanlar Kıpti Hıristiyanlara saldırdı. Hükümet, arabaların tamponlarının üzerine yapıştırılan dini çıkartmaları, "tampon çıkartması savaşı" olarak bilinen sokak çatışmalarına neden olduğu için yasakladı. 1989'da çıkan isyanın ardından 1500 Müslüman militan tutuklandı. Din adamı Rahman İslam'a hakaret ettiğini ileri sürerek Nobel ödüllü yazar Necip Mahfuz'un öldürülmesi yönünde çağrı yaptı.

Suriye

Suriye'de Sünni köktenci Müslüman Kardeşler adlı örgüt 1982'de Hama'da yerel hükümet görevlilerini ve ailelerini öldürerek bir çıkış yaptı. Alevi başkan Hafız Esat korkunç bir intikamla karşılık verdi. Tüm şehri yıkacak kadar çok tanklı birliklerle 20 bin kişinin ölümüne neden oldu. Toplu infazlar gerçekleşti. Şehrin isyan eden bölümlerinden biri enkaz haline getirildi. Karşılık olarak, Müslüman Kardeşler örgütü Şam'daki Enformasyon bakanlığına canlı bombalar yolladı.

Bir sonraki yıl, Kudüs'teki müftü Saadi-Din el'Alami bir fet-

va yayınlayarak, "kafir" başkan Esad'ı öldüren kişinin cennette yerinin hazır olacağı sözünü verdi.

Ortadoğu muhabiri Thomas Friedman'ın Beyrut'tan Kudüs'e adlı kitabında Hama şehrinin yıkımını anlatır: "Müslüman dünyasındaki çatışmalar 'Hama Kurallarına' göre yürür ve Hama Kuralları şudur: Aslında kural yoktur."

Kuveyt

Kuveyt'te büyüyen köktenci baskı, 1983'te Şiiler birçok olay çıkarınca doruğa ulaştı. Saldırganlar kolayca bulundu. Polis patlamadan kalan parçaların arasında intihar bombacısının başparmağını buldu ve parmak izinden kişiyi ve sonra da bağlı olduğu grubu teşhis etti. Fanatiklerden altısı ölüm cezasına çarptırılırken on dört tanesi hapse atıldı. O sırada, 1984 yılında diğer Şiiler, bir Kuveyt Havayolları uçağını kaçırıp zorla Tahran'a indirdiler. Kuveyt'teki bombacıların serbest bırakılmasını istediler. Ama bu çabanın yararsız olduğunu gördüler ve uçaktaki Amerikalıları öldürmeye başladılar. Bir Amerikalının cesedi uçaktan atıldıktan sonra katillerden biri şu açıklamayı yaptı: "Yaptığımız şeyin birinci nedeni Allah'ın bunu istemesi, ikinci nedeniyse masum kardeşlerimize yardım etmeye çabalamamızdır."

Afganistan

Afganistan'da, 1980'lerde Sovyet ordusunun başını belaya sokan ve bir milyondan fazla insanın ölümüne neden olan iç savaş, aslında Batılılaşmaya karşı çıkan Müslümanlar tarafından çıkarılmış bir din isyanıydı. Mücahitler sadece "komünist" hükümete değil modern hayata da saldırıyordu. Bu savaşla ilgili bir kitap yazan Steven Galster şöyle anlatıyor: "Mart 1979'da, Sovyet askeri müdahalesinden önce, Afgan hükümetinin kadınlar için başlattığı okuma yazma kampanyası mollalar ve batıdaki Herat şehrindeki diğer radikal dinciler tarafından büyük bir

direnişle karşılanmıştı. Gösteriler sonucunda pek çok Afgan yetkilisi ve Sovyet görevlisi öldürülüp parçalara ayrılmış ve şehrin ortasında dolaştırılmıştı." 1986'daki bir BBC belgesi, 6 bin ila 7 bin savaş suçlusunu ölüme mahkum ettiğini söyleyen, bir isyancı Milli İslam Cephesi liderini ortaya çıkardı. Bir başka isyan grubu, Hezb-i İslami, BBC'yi "şeytanın sesi" ilan etti.

Muhabir John Fullerton, *Afganistan'da Sovyet İşgali* adlı kitabında, yakalanan Ruslara ne tür muamelelerde bulunulduğunu anlattı: "Bir grup Rus askeri öldürüldü, derileri yüzüldü ve kasap dükkanlarına asıldı. Yakalananlardan biri kendini buzkaşi adında, top yerine kafasız bir koyunun kullanıldığı itip kakmalı bir tür Afgan polo oyununun ortasında buldu. Bu kez tutsak top olarak kullanılıyordu. Biraz sonra paramparça olmuştu.

Afganistan'daki Sovyet vahşeti zaman zaman basına yansıdı fakat Müslümanların yaptıkları çok az dikkat çekmişti. Asia Watch'ın bildirdiğine göre, 1989'da Kunar eyaletinde Mücahitler ve gönüllü Vahhabi askerleri bir şehri ele geçirdiler ve ardından bir cinayet, tecavüz ve yağmalama seli yaşandı. CIA, Sovyet ilerlemesini engellemek için isyancılara 2 milyon dolar değerinde silah sattıysa da Müslümanlar hiç de Amerikan taraftarı değildi. Amerikan politika uzmanı Richard Reeves gözlemlerini şöyle aktarıyordu: "Temelde, Mücahitler bize Ruslara baktıklarından farklı bir gözle bakmıyorlardı. Bizler, komünistler ve demokratlar, her birimiz modernleşme taraftarı idik. Ve Allah'ın askerlerinin karşısında savaştığı şey modernizmdi. Eğer biz de Sovyet işgalciler tarafından başlatılan aynı ateist reformları savunmaya kalksaydık, bize de hemen o an düşman kesilirlerdi. Ayrıca Afgan savaşçılar en çok modernizmin kadınların eğitimleri ile ilgili yanından nefret ediyordu."

Nijerya

Nijerya'da birçok Müslüman grup kanlı ayaklanmalar başlat-

tı. Mallam Marwa tarafından yönetilen bir tarikat surlarla çevrili eski şehir Kano'yu, 1980'de içlerinde Marwa'nın da bulunduğu 400 kişinin öldüğü bir çatışmayla ele geçirdiler. 1982'de, diğer Müslümanlarca kafir diye adlandırılan müritleri Maiduguri şehrini ele geçirdiler ve "dinsizleri" öldürmeye başladılar. Askerler geldiğinde onların kurşunlarını kendilerine işlemez kılmak için üzerlerine sihirli tozdan serptiler. Ama bu işe yaramadı. Dört günlük bir çatışmadan sonra, aralarında fanatiklerin de bulunduğu binden fazla insan öldü. 1985'te Gombe'deki bir diğer Müslüman-Müslüman çatışmasında 100 kişi öldü.

1987'de bir kadın, İslam'a hakaret ettiği için bir Hıristiyan misyoneri tokatladı. Birçok şehirde yüzlerce kilisenin yanmasına ve düzinelerce insanın ölmesine yol açan ayaklanmalar çıktı. Hükümet açık yerlerde vaaz verilmesini yasakladı.

Diğer Ülkeler

Bahreyn'de bir grup fanatik 1981'de küçük bir ülke olan İran Körfezi Şeyhliğini ele geçirmek için saldırdı. Yapacakları saldırının farkına varıldı ve durduruldular. Toplam 73 Şii tutuklanıp hapse atıldı.

Tunus'ta, 1987'de İslami Eğilim Hareketinin teröristleri otelleri bombaladıkları için hapse atıldılar. Filipinler'de silahlı Müslüman birlikler bazı yerlerde hala hüküm sürmektedir. Endonezya'da Müslüman militanlarla polis arasında 1989'da çıkan çatışmada 32 kişi öldü. Özbekistan'da Sünni ve Şii Müslümanlar arasında 1989'da çıkan çatışmalarda yüzden fazla insan öldü. İsrail'de hükümet köktenci İslam örgütlerine yasak koydu, bu da Filistin'de protestolara neden oldu.

XX. yüzyılda bile İslam'ın sert şeriat kanunları pek çok ülkede uygulanıyordu. Pakistan'da, 1987'de bir marangozun 25 yaşındaki kızı evlilik dışı ilişkiye girdiği için taşlanarak öldürüldü. Suudi Arabistan'da, 1977'de, ergenlik çağındaki bir prenses ve

sevgilisi halk önünde infaz edildiler. Birleşik Arap Emirliklerinde, 1984'de, bir aşçı ve hizmetçi zina suçundan taşlanarak öldürülmeye mahkum edildiler. Fakat bir bağışlama gösterisi olarak, cezanın uygulanması hizmetçinin bebeği doğana kadar ertelendi.

Din İyilik Getiren Bir Güç mü?

Din kelimesinin öyle çok anlamı vardır ki...

Din, İncil inananlara "yılanları tutmayı" emrettiği için yılan tutarken çıngıraklı yılanların sokmalarıyla ölen insanlardır.

Din, Rahibe Teresa'nın Kalküta'daki fakirlere yiyecek ve giyecek dağıtmasıdır.

Din, Sri Lanka adasındaki Hindu Tamillerin ve Budistlerin birbirlerine pusu kurup öldürmesidir.

Din, köylüleri gerilla saldırılarından korumak için Nikaragua köylerinde yaşayıp çalışan Barış Tanıkları gönüllüleridir.

Din, uçakların gelip onları almasını ibadet ederek bekleyen Yeni Gine'deki "kargo mezhebi" inananlarıdır.

Din, hayatını hasta Afrikalıları iyileştirmeye adayan Albert Schweitzer'dir.

Din, Kıbrıs adasında Ortodoks Hıristiyanlarla Müslümanlar arasında 25 yıldır süren ayrılıktır.

Din, Mevlevilerden, Oxford'daki teologlara; "bilinmeyen di-

li" konuşan din adamlarından, Nobel ödülü kazanmış olan piskopos Desmond Tutu'ya kadar herkesin etrafını çepeçevre sarmıştır. Hindular Şiva'nın ereksiyon halindeki penisine tapıp binlerce tanrıya ibadet ederlerken, birlikçi-evrenselci kişiler de ateist ve agnostik olduklarını söylüyordu.

Ve kaybolan yüzlerce inanç oldu: Bir zamanların güçlü Zeus'una, Jupiter'ine, Baal'ine, Molech'ine, Adonis'ine, Ra'sına, İsis'ine ve daha pek çok tanrıya yapılan ibadetler bitmiştir. Dinin birbiriyle çelişen binlerce yüzü vardır fakat sonuçta hepsi dindir.

Sayılar açısından, çağdaş din, 1.6 milyar Hıristiyan, 900 milyon Müslüman, 700 milyon Hindu'dan daha fazla bir şey ifade eder. İlk inançlar hakkında çok az şey biliniyor. Antropologlar, ilk inancın, kabilelerin ruh inançları, Şamanizm, Animizm ve az gelişmiş dünyanın diğer büyülü inançları olduğunu söylüyorlar.

Bu şaşırtıcı çeşitlilik din hakkında kesin sonuçlara varmayı güçleştiriyor. Yine de, evrensel olarak ifade edilen şey, dinin "iyilik getiren bir güç" olduğudur. Neredeyse her ülkede, dine insan ruhunun en yüce olgusu gözüyle bakılmaktadır. Başarılı politikacılar genellikle büyük bir kiliseye bağlıydılar ve inançlılara, inancın milletin temel direği olduğunu söylediler. Edward Gibbon *Roma İmparatorluğunun Gerileyişi ve Çöküşü* adlı kitabında şöyle yazar: "Roma dünyasında sürmekte olan çeşitli inançların her birine insanlar tarafından doğru, filozoflar tarafından yanlış ve yöneticiler tarafından yararlı gözüyle bakıldı."

Din, gerçekten iyilik getirecek bir güç müydü? Tarihin kanıtları ve günümüzdeki olaylar bunun doğruluğunu onaylamıyor. Nobel ödülü sahibi Elie Wiesel şunları fark etmiştir: "Din ne zaman birleştirici olmuştur ki? Din dünyaya sadece pek çok savaş ve şiddet taşıyıp pek çok kan akıtmıştır."

Filozof Bertrand Russell ise şöyle der: "Dinin temelleri öncelikli olarak korkuda yatar... Bilinmeyen korkusu, zarar görme

korkusu, ölüm korkusu. Korku zulmün babasıdır ve bu yüzden din ve zulmün el ele ilerlemiş olması şaşırtıcı değildir... Benim din hakkındaki kendi görüşüm Lucretius ile aynıdır. Ben dine korkudan kaynaklanan bir hastalık ve insanlara anlatılmayan sefaletin kaynağı gözüyle bakıyorum."

Washington D.C.'deki Etik ve Halk Politikası Merkezinin başkanı olan Ernest Lefever dinsel savaşların son derece zalimce olmasının sebebini, "Tanrı için bir şey yaptığınızı hissederseniz, zulüm etme hakkını kendinizde bulursunuz" diye açıklar.

Psikolog Albert Ellis şöyle yazmıştır: "Dinsel fanatizm açık bir şekilde korkunç düzeylerde kavgalara, şiddete, kan dökmeye, dalaşmalara, cinayetlere, çekişmelere ve soykırımlara neden olmuştur. Her şekilde de neden olmaya devam edecektir. Dinin yoğun bir barışçı potansiyeli vardır. Ancak aşırı dincilik, insanlık ve merhamet karşıtı saldırganlığı körükleyerek kişisel ve toplumsal yaralar açmıştır."

Dine çok bağlı bazı insanlar bile bu konudaki olaylardan rahatsız olmuşlardır. Teolog Clark Williamson Musevi karşıtlığı için şunları söylemiştir: "Hıristiyanların Musevilere davranış biçimlerini yazmak güçtür. Ama bu güçlük olayların inanılmazlığı değildir. Bazı şeylerin olmuş olabileceğine ancak inanılabilirse o soyut bir kavram olarak kalır. Oysa ki bu olayların hepsi yaşanmıştır. Hıristiyanlığın açıkça sözcüklere dökülmeyen gizli anlaşmasını katliamlarda, özellikle Nazi katliamında gördük... İsa'nın adına vaftiz edilmişler milyonları öldürürken nasıl dinin iyilik için var olduğu söylenebilir?

Kendilerini Hıristiyan diye adlandıran bazıları tarafından Musevilere 1500 yıldır çektirilen acıların yoğunluğu ve Musevi ölümlerinin çokluğu Hıristiyanlığın insan yaşamına verdiğini iddia ettiği değer hakkında temel şüpheler oluşturuyor... Hıristiyanların üstün bir din olma ve üstün bir ahlak anlayışına sahip olma konusundaki öğretileri inanılırlığını sonsuza dek kaybetmiştir."

1989'da Ayetullah Humeyni'nin "dine küfreden" yazar Salman Rüşdi'nin ölüm fermanını vermesinin ardından, Amerikan gazete yazarı Leonard Larson, bunun, "dinsizlerin öldürüldüğü ve karşı inançların ortadan kaldırıldığı eski dinsel geleneğin bir parçası" olduğunu, eski papaların, öğretilerinin saflığını "darağacı, kazık gibi dini aletler" kullanarak koruduğunu yazmıştır. Modern silahların ilerlemesi ise, "artık dindarların jet uçaklarını bombalayacakları veya kadın güzellik salonlarına dinamit döşeyecekleri veya çocukların üzerine ölüm yağmurları yağdıracakları anlamına gelir". Bunları da tamamen tanrılarına ibadet etmenin içtenliğiyle yapacaklardır. Akademisyen Arthur Schlesinger 1989'daki konuşmasında gözlemlerini şöyle anlattı:

"Bir tarihçi olarak, Musevi-Hıristiyan geleneğinin, insan hakları, yani her taraftaki insanların bu dünya üzerinde yaşamaya, özgür olmaya, mutluluk peşinde koşmaya hakkı olduğuna dair yüce düşünce konusunda bugünkü ilgimizin temel kaynağı olarak anlatıldığını duyduğumda mutlulukla doğruluyorum. Aslında, büyük dinsel dönemlerdeki insan hakları konusundaki ilgisizlik yaygın bir şekilde biliniyor. Yalnızca yoksulluğu, eşitsizliği, sömürüyü ve zulmü kabul etmeleriyle değil aynı zamanda köleliğe, baskıya, küçük çocukların terk edilmesine, işkenceye ve soykırıma verdikleri coşkulu onayla da adları kötüye çıkmıştı.

"Batı tarihinin büyük bir kısmında, din, hiyerarşinin, otoritenin hakkını savundu ve onları korudu. Kafirlerin ve küfürcülerin öldürülmeleri konusunda hiçbir tereddüt taşımadı. XVIII. yüzyılın sonlarına kadar, işkence diğer pek çok Avrupa ülkesinde de olduğu gibi Katolik kilisesi için de alışılmış bir soruşturma yöntemiydi...

"İnsan hakları dini bir fikir değildir. Avrupa'nın son dört yüzyılda ürettiği laik bir fikirdir. Tocqueville ısrarla insancıl ahlak anlayışını eşitlik fikrinin yaygınlaşmasına bağlar... Auto-da-

fe ve insanları kazıklarda yakmak gibi dinsel uygulamaların ortadan kalkmasını, işkencenin ve halkın önünde yapılan infazların yasaklanmasını, kölelerin özgürlüklerine kavuşmasını sağlayan eşitlik çağıydı. Temel insan hakları belgeleri olan Amerikan Özgürlük Bildirgesi ve Fransız İnsan Hakları Bildirgesi dini değil politik liderler tarafından yazılmışlardı."

Dinin insan hakları konusunda sağladığı dokunaklı ilerlemelerden biri şudur: Kurbanlar, kafirliği "itiraf etmeleri" için Engizisyon'da ve Yıldız Odası'nda işkence gördükleri için, politikacılar daha sonra, kimsenin kendi aleyhine tanıklık yapmaya zorlanamayacağını garantileyen Beşinci Düzeltme'yi hazırlamışlardır.

İnsan hakları ve din deyince, şunu da unutmamak gerekir ki pek çok Hıristiyan din adamı köleliği savunmuştur. Tarihçi Larry Hise *Kölelik Taraftarı* adlı kitabında, Amerika'da yayınlanmış köleliği savunan kitapların yaklaşık yarısını bakanların yazdığını belirtmiştir. Ayrıca, siyah ırkı hayvan gibi çalıştırmak için beyazların siyahlara sahip olma hakkı olduğunu İncil'i kullanarak kanıtlayan 275 rahibin listesini vermiştir.

Elizabeth İngilteresinde, dinine çok bağlı bir köle tüccarı köle taşıdığı gemilerin isimlerini İsa, Melek ve Tanrının Lütfu koymuştur. Eğer güvertelerin altlarına zincirlenmiş harap haldeki köleler, içinde oldukları gemilerin adlarını anlayabilselerdi, bu onlar için gerçekten şaşırtıcı olurdu.

Ve 1600'lerde İtalya'da pek çok küçük erkek çocuğun gelecekteki insan hakları, büyük kiliselerin korolarında ince sesleriyle şarkılar söylesinler diye cerrahi yöntemlerle hadım edildiklerinde, ihlal edilmiş oldu.

Bu arada, bugünün dünyasında, bitmek bilmez bir biçimde dinsel savaşçılar tarafından yapılan vahşetin haberleri geliyor. Müslüman teröristler, Hindu suikastçılar, Hıristiyan nişancılar standart haber başlıkları oldu. Califomia'daki Santa Barbara Ba-

rış Kaynağı Merkezi 1988'de dünyada otuz iki savaşın sürmekte olduğunu ve bunlardan yirmi beş tanesinin önemli derecede bir etnik, ırksal veya dinsel boyutu olduğunu bildirmiştir. Örneğin, Müslüman Endonezya 1975'de Katolik ada devleti olan Doğu Timor'u işgal ettiğinde, on beş yıl içinde yüzlerce, hatta binlerce insanı öldürmüştür. Ortadoğu'nun çok yönlü çatışmalarında da olduğu üzere, teolog Martin Marty şöyle demiştir: "Duruma kısaca şöyle bir bakın... Silahların altında Kutsal Kitabın yattığını göreceksiniz."

Yazar Amos Elon, "herkesin bir diğerinden kendi tanrısının daha büyük olduğu iddiasıyla nefret ettiği" şehir, Kudüs'te din ve milliyetçiliğin neredeyse eş anlamlı hale geldiğini söyler.

Din iyilik getiren bir güç müdür? Şu kadarı ortadadır ki din kötülük için büyük bir potansiyel taşımaktadır ve bu potansiyel tarih boyunca defalarca ortaya çıkmıştır.

Dünyada dinle bağlantısız birçok korkunç olay yaşanmıştır. Kamboçya'da kırsal alandaki köylüler genellikle ekonomik nedenlerden dolayı milyonlarca şehirliyi öldürmüştür. Latin Amerika'da sağ kanat ölüm birlikleri, politik nedenlerden dolayı davanın liderlerini ve öğretmenleri öldürüyorlar. Burundi ve Ruanda'da, kabileyle ilgili nedenlerden dolayı Tutsiler (uzun olanlar) periyodik olarak Hutuları (kısa olanlar) toplu kıyıma uğratmaktadır. Birçok değişik sebep insanların öldürme isteğini ateşlemektedir.

Yine de, insanlar arası zulme bir çare olması düşünülen dinin, sıklıkla cinayetler ve çılgınlık için bir diğer sebep haline gelmiş olması insanlık adına oldukça üzücüdür.